

KS. DR Z. BARANOWSKI I KS. DR J. NORYSKIEWICZ

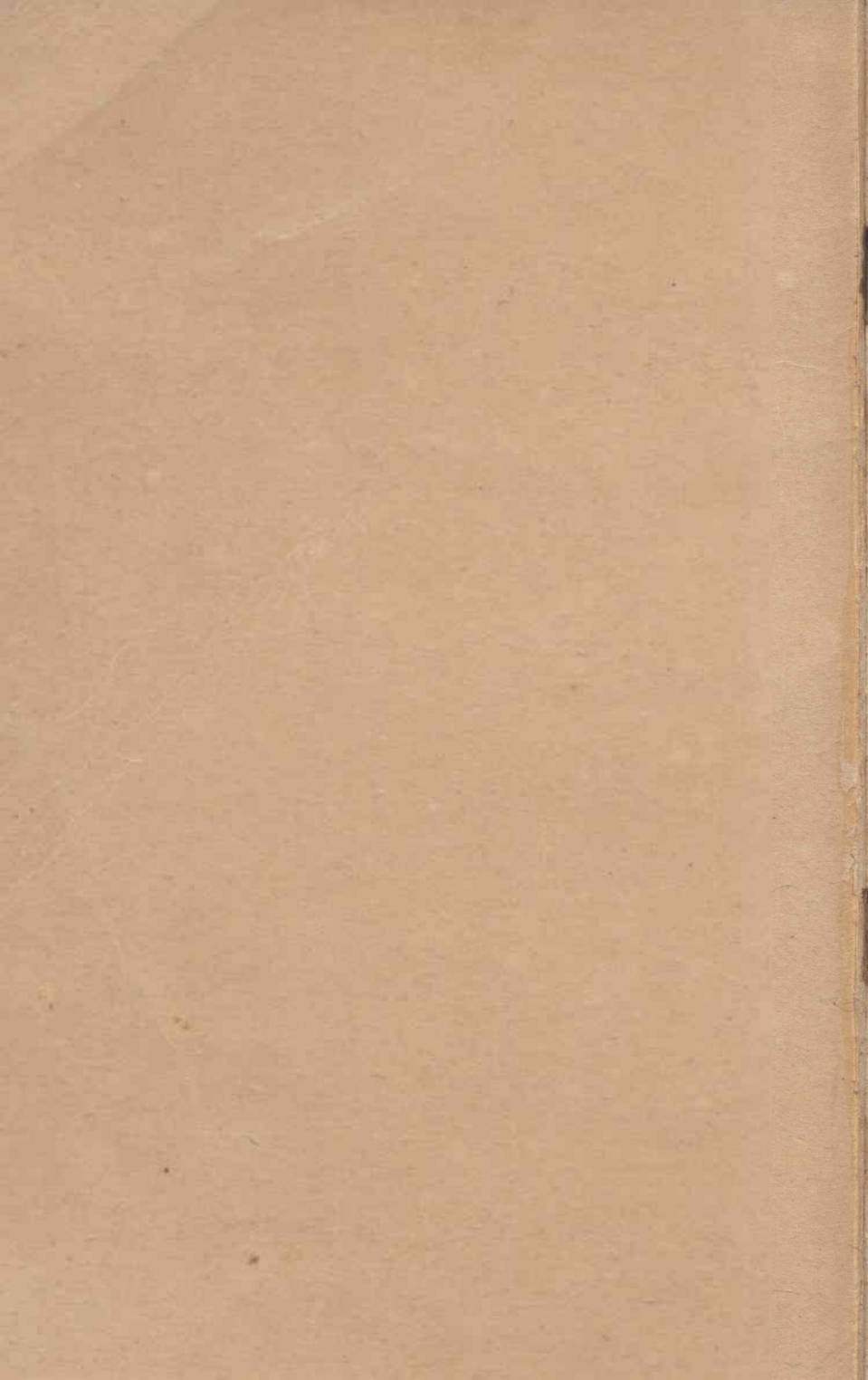
ŻYCIE RELIGIJNE

PODRĘCZNIK NAUKI RELIGII
DLA KLASY IV
SZKÓŁ POWSZECHNYCH

CENA
WRAZ ZE ZNACZKIEM
NA BUDOWĘ PUBL. SZKÓŁ
POWSZECHNYCH
1,20 ZŁ.

1937

KSIEGARNIA ŚW. WOJCIECHA
POZNAŃ — WARSZAWA — WILNO — LUBLIN

KS. DR Z. BARANOWSKI I KS. DR J. NORYSKIEWICZ

ŻYCIE RELIGIJNE

PODREČZNIK NAUKI RELIGII
DLA KLASY IV
SZKÓŁ POWSZECHNYCH

CENA
WRAZ ZE ZNACZKIEM
NA BUDOWĘ PUBL. SZKÓŁ
POWSZECHNYCH
1,20 ZŁ

1937
KSIĘGARNIA ŚW. WOJCIECHA
POZNAŃ — WARSZAWA — WILNO — LUBLIN

Nihil obstat.

Poznań, dnia 28 czerwca 1937 r.

Ks. Dr Karłowski.

Imprimatur.

Poznań, dnia 2 lipca 1937 r.

KURIA ARCYBISKUPIA

† Bp Dymek, Wikariusz Generalny
Ks. Jedwabski, Kanclerz Kurii Arcyb.

(L. S.) L. D. 8737/37

I

O WIERZE CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

1. O KRZYŻU ŚWIĘTYM

Krzyż jest zewnętrznym znakiem wiary chrześcijańskiej, albowiem przez krzyż Chrystus Pan odkupił świat.

Pogańscy Rzymianie przybijali do krzyża wielkich zbrodniarzy; krzyż był wówczas narzędziem kary i hańby. Odkąd Pan Jezus umarł na krzyżu, czcimy krzyż jako znak zbawienia i zwycięstwa. Widzimy go na wieżach kościelnych, na berłach królewskich, na piersiach walecznych żołnierzy.

1. Drzewo krzyża świętego. Cesarz rzymski Konstantyn Wielki przed bitwą z wrogiem swoim miał widzenie. Ujrzał na niebie krzyż promienny oraz napis: „W tym znaku zwyciężysz”. Pod znakiem krzyża szedł w bój i zwyciężył. Także matka jego, św. Helena, otrzymała we śnie polecenie z nieba, by odszukała drzewo krzyża, na którym umarł Zbawiciel świata. Udała się więc do Jerozolimy i tam znaleziono ukryte w ziemi pod gruzami trzy krzyże; znaleziono też napis, który Piłat kazał umieścić na krzyżu Pana Jezusa. Lecz nie wiadano, który z tych krzyży był krzyżem Chrystusowym. Wtedy biskup jerozolimski polecił, by zaniesiono krzyże do łóża ciężko chorej niewiasty. Dotknęła się dwóch krzyży, lecz nie doznała ulgi. Dotknęła się trzeciego krzyża i od razu była zdrowa. Tym sposobem rozpoznano krzyż Chrystusowy. Część krzyża pozostała w Jerozolimie i spoczęła we wspólniejszej świątyni, którą zbudowała tam cesarzowa. Druga część znajduje się w kościele Św. Krzyża w Rzymie. Mniejsze części krzyża Chrystusowego znajdują się w różnych kościołach, a wierni z czcią całują tę świętą relikwię.

2. Krucyfiks. Abyśmy mogli często wspominać i czcić Mękę Pańską, umieszczamy krzyż z wizerunkiem Zbawiciela w domach naszych, w szkołach i przy drogach, albowiem Pan Jezus jest naszym Opiekunem, Nauczycielem i Wychowawcą. Całujemy krzyżyk poświęcony z czcią i miłością. Boże Męki zdobimy kwiatami, a przechodząc obok nich zdejmujemy czapkę lub żegnamy się pobożnie. Istnieją liczne kościoły ku czci krzyża świętego. W Polsce szczególnie znany jest kościół Św. Krzyża w Warszawie i dawny klasztor Św. Krzyża w Górach Świętokrzyskich.

3. Znak krzyża świętego. Żegnamy się znakiem krzyża świętego w dwojaki sposób: wielki znak krzyża kreślimy od czoła do piersi, od lewego do prawego ramienia; mały znak krzyża kreślimy na czole, ustach i piersiach.

Przez znak krzyża św. wyznajemy dwie główne prawdy wiary chrześcijańskiej:

że Bóg jest jeden w trzech osobach,

że Syn Boży stał się człowiekiem i umarł na krzyżu dla naszego zbawienia.

4. Kiedy czynimy znak krzyża świętego? Kościół używa znaku krzyża św. przy udzielaniu sakramentów św., przy poświęceniach i błogosławieństwach.

Wierni żegnają się znakiem krzyża św. rano wstając i wieczorem kładąc się na spoczynek, przy pacierzu i w ważnych chwilach życia. Przed ewangelią podczas Mszy św. kreślimy znak krzyża na czole, ustach i piersiach; przy końcu Mszy św. otrzymujemy błogosławieństwo kapłańskie w imię Ojca i Syna i Ducha Św.

Zapamiętaj sobie:

Krzyż jest zewnętrznym znakiem wiary chrześcijańskiej.

Które prawdy wiary chrześcijańskiej wyznajemy przez znak krzyża św.?

Kiedy żegnasz się znakiem krzyża św.?

2. O WIERZE

1. Przykład wiary. Pewien misjonarz polski, który pracował w Rodezji, w południowej Afryce, opowiadał

Murzynkom po lekcji religii o Polsce. Opowiadał, jak to jesienią u nas opadają liście z drzew, a zimą spada z nieba coś białego, niby biała wełna, a woda w jeziorach i rzekach tak twardnieje, że może chodzić po niej dorosły człowiek, nawet słoń. Murzynki otwierały oczy i usta, albowiem nigdy o podobnych rzeczach nie słyszały. Ale ojciec misjonarz mówił poważnie, więc Murzynki uwierzyły mu; wiedziały przecież, że jest uczciwym człowiekiem, który zawsze mówi prawdę.

Podczas Ostatniej Wieczerzy wziął Pan Jezus w ręce swe najpierw kawałek chleba, potem kielich z winem i rzekł: „To jest Ciało! — To jest Krew moja!” Apostołowie patrzeli i widzieli tylko chleb i wino. A jednak uwierzyli słowom Pana Jezusa. Wiedzieli bowiem, że Pan Jezus jest Synem Bożym, który zawsze mówi prawdę.

2. Wiara objawiona. My także wierzymy we wszystko, co Pan Bóg oznajmił, czyli objawił. Dlaczego? Bo Pan Bóg zna wszelką prawdę i nie może nikogo wprowadzić w błąd.

Pan Bóg w dobroci swej objawił ludziom prawdy wiary przez patriarchów i proroków, a na końcu przez Syna swego Jezusa Chrystusa.

Pan Jezus przed kościołem św. Krzyża
w Warszawie.

Nas uczy wiary św. z rozkazu Pana Jezusa Kościół katolicki. Pan Jezus bowiem polecił apostołom: „Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody“.

W imieniu Kościoła uczą nas wiary św. rodzice, nauczyciele i kapłani.

3. Potrzeba wiary. Jak nieszczęśliwi są ludzie, którzy nie znają prawdziwej wiary! Biedni poganie wierzą w bożki uczynione z kamienia lub drzewa i kłaniają się im; nie znają drogi, która prowadzi do nieba.

Jak szczęśliwi są chrześcijanie, którym Pan Bóg objawił prawdy wiary św.: o Bogu w Trójcy Św. Jedynym, o Zbawicielu świata, o Kościele Chrystusowym, o życiu wiecznym. Chrześcijanin zna prawdę i wie, jak zbawić duszę swoją.

Główne prawdy wiary są zebrane w Składzie Apostolskim.

4. Przymioty wiary. Wiara nasza powinna być: powszechna, mocna, stała i żywa.

Wiara nasza ma być powszechna. Mamy wierzyć we wszystko, co Pan Bóg objawił a Kościół katolicki do wierzenia podaje.

Wiara nasza ma być mocna i stała. Mamy wiarę swą wyznawać odważnie, nie lękając się ani szyderstwa, ani prześladowania, ani nawet śmierci. Przypomnijmy sobie, jak cierpieli za wiarę męczennicy pierwszych wieków i jak cierpią mężnie współcześni męczennicy w Bolszewii, w Meksyku i w Hiszpanii. Nigdy też nie wolno wątpić o żadnej prawdzie wiary, albowiem Pan Bóg ani sam nie może się mylić, ani też nikogo w błąd wprowadzić.

Wiara nasza ma być żywa, to znaczy: mamy żyć tak, jak wiara nakazuje; mamy zachowywać przykazania Boże i kościelne i pełnić dobre uczynki; albowiem „wiara bez uczynków martwa jest“, powiada św. Jakub apostoł.

Ponadto mamy szerzyć wiarę św. między niewiernymi przez modlitwę i jałmużną misyjną. Temu celowi służy Dzieło św. Dzieciństwa Pana Jezusa.

Zapamiętaj sobie:

Wiary św. uczą mnie rodzice, nauczyciele, kapłani.
 Rodziców, nauczycieli, kapłanów nauczył wiary św. Kościół.
 Kościół katolicki otrzymał prawdy wiary św. od samego Pana
 Boga.
 Mamy wiarę św. wyznawać odważnie, mamy żyć według wiary,
 mamy szerzyć wiarę.

3. O BOGU W TRÓJCY ŚW JEDYNYM

1. O Bogu Stworzycielu. Przypomnijmy sobie opowieść biblijną o stworzeniu świata.

Pierwszego dnia stworzył Pan Bóg światło, drugiego dnia sklepienie niebieskie, trzeciego dnia morze, ląd i rośliny, czwartego dnia słońce, księżyc i gwiazdy, piątego dnia ryby i ptactwo, szóstego dnia zwierzęta, a na końcu człowieka.

Cały świat jest dziełem Boga. Pan Bóg stworzył ogromne morza i góry; stworzył słońce i niezliczone gwiazdy; droga mleczna, którą widzimy na wieczornym niebie, składa się z tysięcy i tysięcy ogromnych słońc. „Wszchemocny Panie, wiekuisty Boże, kto się Twym sprawom wydziwować może“. Pan Jezus swą boską mocą nakarmił tysiące ludzi kilku chlebami; jednym słowem uciszył burzę na morzu; leczył chorych, wskrzeszał umarłych. I dziś Pan Bóg działa cuda, szczególnie w cudownych miejscach. — Bóg może uczynić wszystko, co chce: Bóg jest wszchemocny.

Pan Bóg dba o wszystkie stworzenia, jak najlepszy ojciec o dzieci swoje. Pan Bóg przyodziewa lilie polne i karmi ptaki niebieskie; Pan Bóg dał nam rodziców, daje nam chleb powszedni, zdrowie i rozum do nauki. — Bóg kocha wszystkie stworzenia i świadczy im niezliczone dobrodziejstwa: Bóg jest dobry.

Świat jest ogromnie wielki, a jednak nie może ogarnąć Pana Boga. — Bóg jest wszędzie, w niebie, na ziemi i na każdym miejscu: Bóg jest wszędzie obecny.

Pan Bóg wie wszystko. Przez proroków oznajmił przyjście Zbawiciela; Pan Jezus przepowiedział śmierć i zmartwychwstanie swoje i zburzenie Jerozolimy. Żadna myśl, żaden uczynek nie ukryje się przed okiem Bożym. — Bóg wie wszystko, co było, co jest i co będzie, nawet najskrytsze myśli nasze: Bóg jest wszystko wiedzący.

Pan Bóg widzi zarówno cnoty ludzkie jak i grzechy. Pan Bóg znał grzechy ludzi przed potopem i znał pobożność Noego. Grzeszników surowo ukarał, a Noego nagroził. I dziś Pan Bóg widzi wszystkie uczynki ludzkie, dobre i złe, choć ukryte przed światem. — Bóg za dobre wynagradza, a za złe karze, jeżeli nie w tym, to w przyszłym życiu: Bóg jest sprawiedliwy.

Pan Bóg jednak nie potępia nikogo, nawet wielkiego grzesznika, jeżeli pokutuje za grzechy swoje jak Maria Magdalena, św. Piotr lub łotr na krzyżu. — Bóg przebacza nam chętnie grzechy, jeżeli szczerze za nie żałujemy: Bóg jest miłosierny.

2. Trójca Święta.

Jest tylko jeden Bóg. Ale w Bogu są trzy osoby Boskie: Bóg Ojciec, Bóg Syn i Bóg Duch Święty. Jest to wielka i niepojęta tajemnica wiary chrześcijańskiej; jest to tajemnica Trójcy Świętej.

Wzywamy Trójcę Św., gdy czynimy znak krzyża, gdy odmawiamy: Wierzę w Boga Ojca... i w Jezusa Chrystusa... wierzę w Ducha Świętego.

3. Opatrzność Boska. Pan Bóg w Trójcy Św. Jedynek nie tylko stworzył świat, ale także opiekuje się nim. Oko Opatrzności Boskiej czuwa nad wszelkim stworzeniem. Z szczególną miłością czuwa Pan Bóg nad człowiekiem. Opiekę Bożą nad światem nazywamy Opatrznością Boską.

Lecz czemu mimo Opatrzności Boskiej jest wśród nas tyle biedy, nieszczęść i cierpień? Pan Bóg dopuszcza cierpienia i na ludzi sprawiedliwych i na ludzi grzesznych. Człowiek grzeszny bowiem zasłużył na karę Bożą; czło-

wiek sprawiedliwy zaś zasłuży sobie przez cierpienia na nagrodę wieczną.

Zapamiętaj sobie:

Pan Bóg stworzył świat z niczego.

Bóg może uczynić wszystko, co chce: Bóg jest wszechmocny.

Bóg kocha wszystkie stworzenia i świadczy im niezliczone dobrodziejstwa: Bóg jest dobry.

Bóg jest wszędzie, w niebie, na ziemi i na każdym miejscu: Bóg jest wszędzie obecny.

Bóg wie wszystko, co było, co jest i co będzie, nawet najskrytsze myśli nasze: Bóg jest wszystko wiedzący.

Bóg za dobre wynagradza, a za złe karze: Bóg jest sprawiedliwy.

Bóg przebacza nam chętnie grzechy, jeżeli szczerze za nie żałujemy: Bóg jest miłosierny.

W Bogu są trzy osoby Boskie: Bóg Ojciec, Bóg Syn i Bóg Duch Święty.

Opiekę Bożą nad światem nazywamy Opatrznością Boską.

4. O STWORZENIU ANIOŁÓW I LUDZI

1. Stworzenie aniołów. Pan Bóg stworzył niezliczone zastępy duchów, które nazywamy aniołami. Aniołowie byli święci i szczęśliwi. Część aniołów pod wodzą Lucyfera zbuntowała się przeciwko Panu Bogu. Na czele dobrych aniołów stanął archanioł Michał. I powstała w niebie walka. Zbuntowani aniołowie ulegli. Lucyfer został strącony do piekła, a razem z nim źli aniołowie. Dobrych aniołów zaś wynagrodził Pan Bóg wiecznym szczęściem w niebie.

Dobrzy- aniołowie, zwłaszcza Aniołowie Stróżowie, strzegą nas od złego i modlą się za nami.

Wzywamy pomocy Anioła Stróża w modlitwie:

Aniele Stróżu mój,
Ty zawsze przy mnie stój,
Rano, w wieczór, we dnie, w nocy
Bądź mi zawsze ku pomocy.

Złe duchy nienawidzą nas i chcą nas wtrącić do piekła. Od złego ducha chroni nas modlitwa, imię Jezus, znak krzyża św.

2. Stworzenie człowieka. Pan Bóg w sześciu dniach stworzenia przygotował ziemię na mieszkanie dla człowieka. Potem utworzył ciało ludzkie z mułu ziemi i tchnął w nie duszę nieśmiertelną. Pierwszy człowiek otrzymał imię Adam.

Stworzył też Pan Bóg pierwszą niewiastę Ewę i dał ją Adamowi za żonę.

Pierwsi rodzice mieszkali w rozkoszonym raju; nie znali cierpień i nie mieli nigdy umierać.

Człowiek jest najdoskonalszym stworzeniem na ziemi, bo ma duszę nieśmiertelną, obdarzoną rozumem i wolną wolą. Pan Bóg przeznaczył ponadto człowieka do wiecznego szczęścia w niebie; dlatego obdarzył duszę jego łaską uświęcającą.

3. Grzech pierwszych rodziców. Pan Bóg rzekł do Adama: „Możesz jeść z wszystkich drzew rajskich, ale z drzewa wiadomości dobrego i złego nie jedz, bo umrzesz”. Przez zachowanie przykazania miał Adam okazać posłuszeństwo swoje wobec Pana Boga. Lecz diabeł w postaci węża skusił Ewę, by nie słuchała Pana Boga. Ewa zerwała owoc z drzewa zakazanego, jadła i dała Adamowi, który także jadł.

4. Kara za grzech. Pan Bóg ukarał Adama mówiąc: „Przeklęta będzie ziemia dla ciebie. W pocie czoła będziesz pożywał chleba, aż nie wrócisz do ziemi, z której jesteś wzięty. Boś jest proch i w proch się obrócisz”. I wygnał Pan Bóg pierwszych rodziców z raju, a na straży jego postawił cherubina z ognistym mieczem. Adam i Ewa żalowali później za grzech popełniony. Dlatego darował im Pan Bóg winę, a po śmierci dusze ich posłał do otchłani, aby tam czekać na przyjście Zbawiciela.

Grzech pierworodny przeszedł na wszystkich ludzi, wyjąwszy Najśw. Marię Pannę Niepokalanie Poczętą.

Przez grzech pierworodny utraciliśmy łaskę uświęcającą, niebo zostało zamknięte, rozum ludzki zaciemnił się, wola stała się skłonna do złego, musimy cierpieć i umrzeć.

Zapamiętaj sobie:

Anioł Stróż strzeże nas od złego i modli się za nami.
 Złe duchy nienawidzą nas i chcą nas wtrącić do piekła
 Człowiek jest najdoskonalszym stworzeniem na ziemi, bo ma
 duszę nieśmiertelną.

Pan Bóg obdarzył duszę człowieka łaską uświęcającą.
 Pierwsi rodzice utracili raj przez grzech pierworodny.
 Na kogo przeszedł grzech pierworodny?
 Co utraciliśmy przez grzech pierworodny?

5. JEZUS CHRYSZTUS SYN BOŻY

1. Oczekiwanie Mesjasza. Pan Bóg nie opuścił grzeszących ludzi, lecz ulitował się nad nimi i obiecał przysłać na świat Mesjasza-Zbawiciela, aby nas wybawił od grzechu i potępienia wiecznego, a otworzył nam niebo. Dlatego rzekł Pan Bóg do węża: „Położę nieprzyjaźń między tobą a niewiastą, między potomstwem twoim a potomstwem jej; ona zetrze głowę twoją, a ty czyhać będziesz na piętę jej”. Niewiastą tą jest Matka Boska, potomstwem jej Syn Boży, który zwycięży diabła i zetrze głowę węża.

Ludzie czekali na przyjście Mesjasza przez kilka tysięcy lat. W tym czasie przypominał im Pan Bóg Mesjasza przez prorocтва i podobieństwa mesjańskie. Podobieństwem Mesjasza jest niewinny pasterz Abel zabity przez brata swego, Izaak niosący na barkach swoich drzewo do ofiary, Józef sprzedany za srebrniki przez własnych braci.

2. Jezus Chrystus. Przyobiecany Mesjaszem jest Jezus Chrystus, bo na Nim spełniły się wszystkie prorocтва i podobieństwa Starego Testamentu.

Jezus znaczy: Zbawiciel. Imię to sam Pan Bóg nadał Synowi swemu. Święte imię Jezus chroni nas od nieszczęść i pokus szatańskich. Dla imienia Jezusowego Pan Bóg wysłuchuje prośby nasze. Św. Paweł apostoł wzywa nas do czci imienia Jezus mówiąc: „Niech na imię Jezus wszelkie kolano klęka”.

Chrystus znaczy: Pomazaniec. W St. Testamencie pomazywano, czyli namaszczano kapłanów, królów i pro-

roków. Pan Jezus jest najwyższym kapłanem, królem i prorokiem, czyli nauczycielem.

3. Bóg-Człowiek. Jezus Chrystus jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem.

O bóstwie Pana Jezusa mówi Bóg Ojciec przy chrzcie w Jordanie: „Ten jest Syn mój miły”.

Pan Jezus ogłasza bóstwo swoje pod przysięgą wobec sądu żydowskiego. Gdy arcykapłan Kajfasz Go zapytał: „Zaprzyśnięgam cię na Boga żywego, byś nam powiedziała, czyś ty jest Chrystus, Syn Boży”, odpowiedział Pan Jezus: „Tyś powiedział, jam jest”. Bóstwo swoje potwierdził Pan Jezus licznymi i wielkimi cudami; największym cudem było Zmartwychwstanie Jego.

Również apostołowie głosili bóstwo Chrystusowe. Św. Piotr rzekł do Pana Jezusa: „Tyś jest Chrystus, Syn Boga żywego”. Św. Tomasz zawołał: „Pan mój i Bóg mój”. Apostołowie za wiarę swą ponieśli śmierć męczeńską.

Zapamiętaj sobie:

Pan Bóg obiecał Zbawiciela, który by nas uwolnił od grzechu i otworzył nam niebo.

Ludzie czekali na Zbawiciela przez kilka tysięcy lat.

Pan Bóg przypominał ludziom przyszłego Mesjasza przez proctwa mesjańskie.

Jezus Chrystus jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem.

6. O MATCE BOSKIEJ

1. Narodzenie Pana Jezusa. Przypomnij sobie, jak archanioł Gabriel zwiastował Najświętszej Marii Pannie, że będzie matką Zbawiciela za sprawą Ducha Świętego. Na to rzekła Maria: „Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według słowa twego”. I spełniło się, co anioł zapowiedział. Najświętsza Maria Panna porodziła Dzieciatko Jezus w stajence betlejemskiej. „A Słowo (to znaczy: Syn Boży) stało się ciałem i mieszkało między nami”.

Na pamiątkę Zwiastowania anielskiego odmawiamy trzy razy dziennie „Anioł Pański”.

2. Godność Matki Boskiej. Pan Bóg wybrał Najświętszą Pannę Marię na matkę Syna swego. Przez to Matka Boska wywyższona jest ponad wszystkich ludzi i ponad chóry anielskie. Jest Królową aniołów i Królową wszystkich świętych.

Polacy czczą Matkę Boską jako Królową Polski. Matka Boska króluje narodowi naszemu z Jasnej Góry

Zwiastowanie.

częstochowskiej, Ostrej Bramy wileńskiej i z licznych świątyń w całej Polsce.

3. Niepokalane Poczęcie Najświętszej Marii Panny. Pan Bóg przygotował Najświętszą Marię Pannę na matkę Syna swego przez to, że z woli Bożej

Najświętsza Maria Panna nie miała grzechu pierworodnego, czyli była Niepokalanie Poczęta; była łaski pełna, to jest: nie miała żadnego grzechu, a miała wszystkie cnoty, trwając wiernie w łasce Boskiej aż do śmierci.

Święto Niepokalanego Poczęcia obchodzimy 8 grudnia.

4. Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny. Pan Jezus nie chciał, aby ciało Matki Jego po śmierci obróciło się w proch. Dlatego Najświętsza Maria Panna została po swym zaśnięciu z duszą i ciałem wzięta do nieba.

Na pamiątkę tego cudu obchodzimy święto Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny 15 sierpnia. W dniu tym święci się polskim obyczajem zioła; stąd nazwa święta Matki Boskiej Zielnej.

5. Nabożeństwo do Matki Boskiej. Lud katolicki czci Matkę Boską przez liczne i piękne modlitwy: litanię Loretańską, Anioł Pański, różaniec, godzinki.

Na cześć Najświętszej Marii Panny śpiewamy nabożne pieśni: Bogurodzica, Serdeczna Matko, Witaj Królowo, Nie opuszczaj nas, Matko Niebieskiego Pana i inne.

W każdej miejscinie i wsi jest kościół albo przynajmniej ołtarz ku czci Marii. Figury przy drodze głoszą jej chwałę. W każdym domu katolickim można znaleźć jej obrazy.

Odprawiamy pielgrzymki do miejsc cudownych, w których Najsw. Maria Panna w szczególny sposób okazuje nam opiekę swoją. We Francji słynie Lourdes (Lurd) z grotą Matki Boskiej i cudownym źródłem; we Włoszech Loretto z domkiem nazaretańskim. Polacy pielgrzymują do Matki Boskiej Częstochowskiej, Ostrobramskiej, Piękarskiej na Śląsku, Kodeńskiej na Podlasiu i innych miejsc cudownych.

Zapamiętaj sobie:

Pan Jezus narodził się z Najświętszej Marii Panny za sprawą Ducha Świętego.

Najświętszą Marię Pannę zwiemy Bożą Rodzicielką.

Najświętsza Maria Panna jest niepokalanie poczęta, to znaczy: nie miała grzechu pierwotnego. Święto 8 grudnia.

Najświętsza Maria Panna jest łaski pełna, to jest: nie miała żadnego grzechu, a miała wszystkie cnoty.

Najświętsza Maria Panna została po swym zaśnięciu z duszą i ciałem wzięta do nieba. Święto 15 sierpnia.

Wymień modlitwy, pieśni do Matki Boskiej! Wymień miejsca cudowne!

7. ŻYCIE I NAUKA PANA JEZUSA

1. Ukryte życie Pana Jezusa. Pan Jezus żył w miasteczku Nazaret w domu Marii, matki swej, i Józefa, opiekuna swego, i był im poddany, a łaska Boża była z Nim.

W dwunastym roku życia udał się Pan Jezus z rodzicami na święta do Jerozolimy. W świątyni jerozolimskiej rozmawiał z uczonymi żydowskimi, a oni podziwiali mądrość Jego. Pan Jezus prowadził życie ukryte do trzydziestego roku, dając młodzieży przykład pobożności, posłuszeństwa i pracowitości.

2. Publiczne życie Pana Jezusa. Publiczne życie Pana Jezusa trwało około trzech lat. Rozpoczęło się od chrztu w Jordanie. Następnie zgromadził Pan Jezus wokoło siebie uczniów, z których wybrał 12 apostołów. Chodził z nimi po Ziemi św. ucząc i dobrze czyniąc ludziom.

Pan Jezus karmił głodnych i uzdrawiał chorych; ślepy przywracał wzrok, głuchoniemym słuch i mowę, trędowatych oczyszczał z trądu, z opętanych wypędzał złego ducha. Szczególną miłość okazywał Pan Jezus młodzieży i dzieciom. Synowi wdowy z Naim i córce Jaira przywrócił życie; przygarnął do siebie dzieci i błogosławił im.

Pan Jezus objawił boską moc swoją w licznych cudach. W Kanie galilejskiej przemienił wodę w wino. Uciszył burzę na morzu. Wskrzesił Łazarza, który od trzech dni leżał w grobie. Sam chwalebnie zmartwychwstał.

Pan Jezus litował się nad grzesznikami. Nawrócił celnika Lewiego i przyjął go do grona apostołów swoich; apostołem tym jest św. Mateusz. Wielkiej grzesznicy Marii Magdalenie odpuścił grzechy. Przebaczył łotrowi na krzyżu. W pięknych przypowieściach o dobrym pastrze i o synu marnotrawnym pouczył nas o miłosierdziu Bożym dla pokutujących grzeszników.

Pan Jezus modlił się przez całe życie swoje: w świątyni i w domu, we dnie i w nocy. Nauczył nas Modlitwy Pańskiej.

Pan Jezus nawiedzał bogatych i biednych. Był przyjacielem bogatego Łazarza w Betanii, najczęściej jednak przebywał wśród ubogich i nieszczęśliwych.

Pan Jezus jest dla wszystkich ludzi i dla wszystkich czasów wzorem pobożności, posłuszeństwa, miłosierdzia. Naśladowanie Chrystusa Pana jest najpewniejszą drogą do nieba.

3. Nauka Pana Jezusa. Pan Jezus głosił ewangelię, to jest: radosną nowinę o Ojcu naszym, który jest w niebiesiach, o odkupieniu i wiecznym zbawieniu.

Pan Jezus objawił nam święte tajemnice wiary: o Trójcy Św., o ofierze Mszy św. i o sakramentach św., o Kościele, o sądzie ostatecznym i życiu wiecznym.

Pan Jezus uczył nas bojaźni Bożej, uczył miłować Boga i bliźniego.

Pan Jezus upomina nas w kazaniu na górze, abyśmy przebaczała nieprzyjaciołom i płacili dobrym za złe; abyśmy modlili się, pościli i jałmużnę dawali nie dla względów ludzkich, lecz dla Pana Boga.

Pan Jezus i dziś głosi naukę swą przez usta biskupów i kapłanów. Słyszymy ją na ambonie, w nauce religii, uczymy się jej z katechizmu, z historii św. i z podręczników nauki religii.

„Kto uwierzy i ochrzczi się, zbawion będzie,
kto nie uwierzy, będzie potępion“.

Zapamiętaj sobie:

Pan Jezus prowadził życie ukryte do trzydziestego roku.

Pan Jezus prowadził życie publiczne, ucząc i dobrze czyniąc ludziom.

Naśladowanie Pana Jezusa jest najpewniejszą drogą do nieba.

Pan Jezus głosił ewangelię, to jest: radosną nowinę.

8. MEKA I ŚMIERĆ PANA JEZUSA

Pan Jezus życiem i nauką swoją wskazał nam drogę do nieba. A otworzył nam niebo przez mękę i śmierć swoją.

1. Pojmanie Pana Jezusa. Przypomnij sobie, jak Pan Jezus w Wielki Czwartek odprawił Ostatnią Wieczerzę w gronie apostołów. Potem pożegnał się z nimi i udał się w ich towarzystwie do Ogrójca. Judasz zdrajca znał to miejsce, bo Jezus często tam przebywał. U wejścia do Ogrójca rzekł Jezus do uczniów swoich: „Spocznijcie tutaj, ja tymczasem pójdę, aby się modlić”. I wziął ze sobą Piotra, Jakuba i Jana. A oto począł smuć się i trwożyć. Potem oddaliwszy się nieco padł twarzą na ziemię i modlił się: „Ojcze, jeżeli być może, oddał ten kielich ode mnie, lecz nie moja, ale Twoja wola niech się stanie”. Tak modlił się Jezus po trzykroć. A oto ukazał Mu się anioł z nieba i krzepił Go. Pan Jezus w męce przedśmiertnej modlił się jeszcze goręcej, a pot Jego stał się jakby krople krwi spływające na ziemię. Następnie Jezus wrócił do uczniów i rzekł: „Nadeszła godzina, że Syn Człowieczy będzie wydany w ręce grzeszników. Wstańcie, chodźmy; ten, który mnie wyda, zbliża się”. Przez zdradę Judasza został Pan Jezus wydany w ręce żydów i pojmany.

Najpierw stanął Pan Jezus przed sądem Annasza i Kajfasza; potem przed sądem Piłata. Niewinny Zbawiciel został ubiczowany, cierniem ukoronowany i na śmierć krzyżową wydany.

2. Ukrzyżowanie i śmierć Pana Jezusa. Pan Jezus niósł ciężki krzyż z domu Piłata na górę Kalwarii. Tam w Wielki Piątek w południe został Pan Jezus przybity do krzyża i konał do godziny trzeciej. Wisząc na krzyżu modlił się za nieprzyjaciół swoich, dobremu łotrowi przyrzekł niebo, a Matkę swą polecił Janowi św. Na koniec zawołał głosem wielkim: „Ojcze, w ręce Twoje oddaję ducha mego” i skłoniwszy głowę konał.

3. Odkupienie świata. Człowiek obraził ciężkimi grzechami Boga, najwyższego Pana. Za taką obrazę zasłużył na wieczne potępienie. Lecz Pan Jezus ulitował się nad nami, wziął na siebie grzechy nasze i poniósł za nas bolesną śmierć na krzyżu. Pan Jezus męką swą za-

placił za winy nasze, przebłagał majestat Boży i odkupił nas od grzechu i potępienia wiecznego.

Pan Jezus umarł na krzyżu za wszystkich ludzi.

4. Miejsca święte w Palestynie. Ze wszystkich stron świata pielgrzymują chrześcijanie do miejsc świętych, gdzie cierpiał i umarł Zbawiciel. W Ogrójcu widać drzewa oliwne, które pochodzą z czasów Pana Jezusa. Tam, gdzie Pan Jezus się modlił i krwawy pot wylewał, stoi dziś piękny kościół.

Pańnicy odprawiają w Jerozolimie drogę krzyżową, idąc tymi samymi uliczkami, którymi kroczył Chrystus Pan dźwigając krzyż.

Na Kalwarii wznosi się wspaniały kościół Grobu Pana Jezusa, zbudowany jeszcze przez krzyżowców. W kościele znajduje się ołtarz, gdzie stał krzyż św.; inny ołtarz jest tam, gdzie stała Matka Bolesciwa. W środku kościoła widać skałę z grobem Pana Jezusa.

Na całym świecie można znaleźć pamiątki męki Pańskiej.

5. Nabożeństwo do męki Pańskiej. Czcimy mękę Pańską odprawiając drogę krzyżową, gorzkie żale, odmawiając bolesne tajemnice różańca, śpiewając pieśni pasyjne, zachowując post w piątek.

Któryś cierpiał za nas rany,
Jezu Chryste, zmiłuj się nad nami.

Zapamiętaj sobie:

Pan Jezus umarł na krzyżu za wszystkich ludzi.
Czemu chciał Pan Jezus cierpieć i umrzeć na krzyżu?
Wymień niektóre miejsca święte w Palestynie!
Wymień nabożeństwa do męki Pańskiej!

9. ZMARTWYCHWSTANIE I WNIEBOWSTĄPIENIE PAŃSKIE

1. Pan Jezus w otchłani. Sprawiedliwi Starego Zakonu szli po śmierci do otchłani, aby czekać na przyjście Zbawiciela. Przebywały tam dusze patriarchów, proro-

ków i wszystkich dobrych ludzi od początku świata aż do Chrystusa.

Po śmierci Pana Jezusa zstąpiła dusza Jego do piekieł, czyli do otchłani, aby zapowiedzieć sprawiedliwym bliskie wybawienie. Był to dla nich dzień radości i wesela po długich wiekach oczekiwania i tęsknoty.

2. Zmartwychwstanie. Pan Jezus dnia trzeciego połączył znowu duszę z ciałem swym i chwalebnie z grobu powstał.

O Zmartwychwstaniu Pańskim świadczą nie tylko przyjaciele, ale także nieprzyjaciele Pana Jezusa.

Apostołowie widzieli Pana Jezusa po zmartwychwstaniu, rozmawiali i jedli z Nim; Pan Jezus ukazał się też uczniom i niewiastom pobożnym.

Świadcami zmartwychwstania byli także żołnierze rzymscy, którzy trzymali straż przy grobie; dlatego chcieli faryzeusze ich przekupić, aby o zmartwychwstaniu milczeli, a nawet kłamali, że to apostołowie wykradli ciało Pana Jezusa.

Zmartwychwstanie Pańskie jest największym świętem chrześcijańskim; albowiem Zmartwychwstanie uczy nas,
 że Pan Jezus jest Bogiem,
 że i my kiedyś zmartwychwstaniemy.

Pamiętką Zmartwychwstania jest Święto Wielkanocne. Święto rozpoczyna się uroczystą rezurekcją. W czasie wielkanocnym śpiewamy radosne pieśni: *Wesoły nam dzień dziś nastał, Chrystus zmartwychwstał jest, i inne, w których często powtarza się słowo Alleluja — Chwalcie Pana.* Istnieją też w Polsce starodawne zwyczaje wielkanocne, jak święcenie potraw i dzielenie się jajkiem wielkanocnym.

Pan Jezus od chwili zmartwychwstania miał ciało chwalebne. Ciało Jezusowe było piękne, świetlane, nieśmiertelne i mogło przenosić się w jednej chwili z miejsca na miejsce.

I nasze ciało po zmartwychwstaniu w dzień ostateczny będzie chwalebne na podobieństwo ciała Jezusowego.

Przygotowujemy ciało swoje na chwalebne zmartwychwstanie przez życie czyste i przez sakramenta św., szczególnie przez częste przyjmowanie Ciała i Krwi Pańskiej w Komunii św.

3. Wniebowstąpienie Pańskie. Po zmartwychwstaniu pozostał Pan Jezus na ziemi jeszcze 40 dni. W tym czasie pouczał apostołów o Kościele św. i udzielił im władzy potrzebnej do sprawowania urzędu apostołskiego. Jezus rzekł: „Dana mi jest wszelka władza na niebie i na ziemi. Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody, chrzcząc je w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego i uczcie je chować wszystko, co wam przykazałem. A oto ja jestem z wami po wszystkie dni aż do skończenia świata.”

Dnia 40. wyprowadził Pan Jezus apostołów na Górę Oliwną. Podniósłszy ręce błogosławił im i błogosławiąc wstąpił do nieba, a obłok zasłonił Go przed ich oczyma. Uczniowie mieli wzrok utkwiony w Jezusa wstępującego do nieba. A oto dwaj aniołowie w szatach białych stanęli przy nich i rzekli: „Mężowie galilejscy, czemu stoicie patrząc w niebo? Ten Jezus, który od was wzięty jest do nieba, wróci tak, jak Go widzieliście wstępującego do nieba.” Uczniowie padli na twarze i oddali pokłon Panu; potem wrócili do Jerozolimy z radością wielką.

Święto Wniebowstąpienia Pańskiego obchodzimy 40. dnia po Wielkanocy.

Chwalebne ciało Jezusowe zachowało ślady pięciu ran. Pan Jezus okazuje je Ojcu Niebieskiemu i pośredniczy między Bogiem a ludźmi. Dlatego kończymy modlitwy swoje do Boga słowami: Przez Chrystusa, Pana naszego.

Zapamiętaj sobie:

Po śmierci Pana Jezusa poszła dusza Jego do piekieł, czyli do otchłani.

Pan Jezus dnia trzeciego połączył znowu duszę z ciałem swym i chwalebnie z grobu powstał.

Kto świadczy o Zmartwychwstaniu Pańskim?

Zmartwychwstanie Pańskie uczy nas, że Pan Jezus jest Bogiem, że i my kiedyś zmartwychwstaniemy.

Pan Jezus po zmartwychwstaniu miał ciało chwalebne.
Dnia 40. po Wielkanocy wstąpił Pan Jezus z własnej mocy
do nieba.

10. O DUCHU ŚWIĘTYM

Pan Jezus wstąpił na niebiosa i siedzi po prawicy Ojca Niebieskiego. Ale nie zostawił nas sierotami, lecz zesłał Kościołowi swemu Ducha Świętego.

Duch Święty jest to trzecia osoba Trójcy Świętej.

1. Zielone Świątki. Przypomnij sobie, jak Duch Święty objawił się przy chrzcie Pana Jezusa w postaci gołębiczy, a w dniu Zielonych Świątek zstąpił na apostołów w postaci ognistych języków. Zielone Świątki są świętem zesłania Ducha Świętego. Od tej chwili dusze apostołów cudownie się odmieniły. Przed otrzymaniem Ducha Świętego apostołowie nie rozumieli nieraz słów Jezusowych i bali się żydów; lecz potem umysły ich zostały oświecone światłem Ducha Świętego, a w serca ich wstąpił zapał święty i męstwo.

2. Duch Święty w duszy człowieka. Duch Święty zstępuje także do duszy naszej. Św. Paweł apostoł mówi: „Nie wiecie, iż jesteście kościołem Bożym, a duch Boży mieszka w was?” Duch Święty oświeca umysły nasze, uświęca duszę naszą i mieszka w niej.

W sakramencie Bierzmowania udziela nam Duch Święty szczególnej mocy, abyśmy jako rycerze Chrystusowi wiarę mężnie wyznawali i podług niej żyli.

Duch Święty mieszka w duszy naszej, dopóki nie popełnimy grzechu śmiertelnego.

3. Duch Święty w Kościele. Duch Święty mieszka nie tylko w duszy naszej, ale rządzi także Kościołem Chrystusowym po wszystkie czasy. Za sprawą Ducha Świętego uczy Kościół nieomylnie prawd wiary św. Biskupi i kapłani modlą się do Ducha Świętego, aby im pomagał w nauczaniu wiary i prowadzeniu wiernych do nieba.

Przy święceniach kapłańskich wzywa biskup Ducha Świętego, aby młodemu kapłanowi udzielił łask swoich.

Przy ślubie śpiewa się pieśń „*Veni Creator*“, aby Duch Święty uświęcił małżonków i rodzinę chrześcijańską.

Duch Święty wychowuje cnotliwych i świętych ludzi; sprawia, że Kościół szerzy się po świecie, że misjonarze opuszczają ojczyznę i rodzinę, aby dzikim ludom nieść światło wiary św. Jak dusza ożywia ciało, tak Duch Święty ożywia Kościół Chrystusowy.

4. Nabożeństwo do Ducha Świętego. Wzywamy Ducha Świętego przed nauką szkolną, aby oświecił serca i umysły nasze, dodał nam ochoty i zdolności do nauki.

Modlimy się do Ducha Świętego przygotowując się do sakramentów św., abyśmy je godnie przyjąć mogli.

Szczególną cześć oddajemy Duchowi Świętemu w czasie Zielonych Świątek; przygotowujemy się na nie odprawiając za przykładem apostołów nowennę do Ducha Świętego.

Przyjdź, Święty Duchu, z nieba
A racz nam dać, co trzeba,
Z promieni Twej jasności.

Przyjdź, Ojcze ubogich,
Przyjdź, Dawco darów drogich,
Przyjdź, serdeczna Światłości.

Zapamiętaj sobie:

W pięćdziesiątym dniu po zmartwychwstaniu zesał Pan Jezus na Kościół Ducha Świętego.

Duch Święty jest to trzecia osoba Trójcy Świętej.

Duch Święty oświeca umysły nasze, uświęca duszę i mieszka w niej.

Duch Święty mieszka w duszy naszej, dopóki nie popełnimy grzechu śmiertelnego.

Duch Święty rządzi Kościołem po wszystkie czasy i sprawia, że Kościół uczy nieomylnie wiary św. i wychowuje cnotliwych i świętych ludzi.

Kiedy wzywamy Ducha Świętego?

11. O KOŚCIELE ŚW.

1. Chrystus zakłada Kościół. Pewnego razu Pan Jezus ucząc w Galilei zapytał uczniów: „Za kogo mają ludzie Syna Człowieczego?“ Odpowiedzieli: „Jedni za Jana

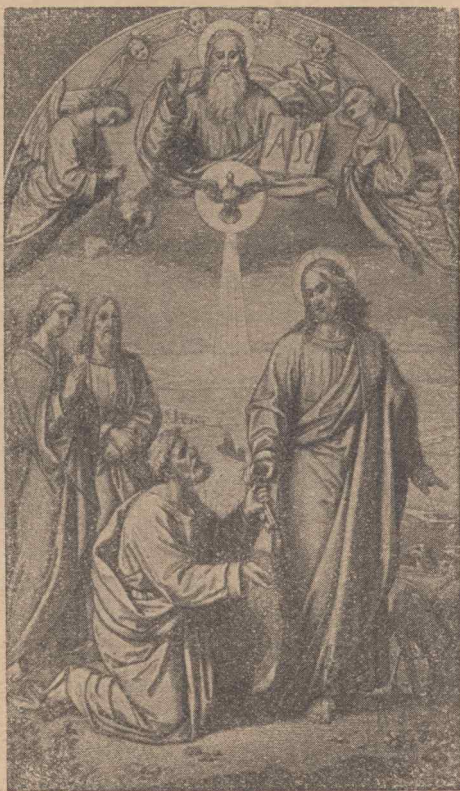

Chrzciciela, inni za Eliasza lub Jeremiasza, lub za jednego z proroków". Rzekł im Jezus: „A wy za kogo mnie macie?" Odpowiedział Szymon Piotr: „Tyś jest Chrystus, Syn Boga żywego". Wtedy rzekł Pan Jezus: „Błogosławionys, Szymonie, synu Jony, albowiem nie ciało ani krew (to znaczy: rozum ludzki) tobie to objawiły, ale Ojciec mój, który jest w niebieszech. A ja ci mówię: ty jesteś Piotr-Opoka, na tej opoce zbuduję Kościół mój, a bramy piekielne nie zwyciężą go. Tobie dam klucze królestwa niebieskiego."

Pan Jezus założył Kościół w następujący sposób: zgromadził wokół siebie lud wierny, dał mu apostołów jako pasterzy, a św. Piotra ustanowił najwyższym pasterzem Kościoła, czyli papieżem, mówiąc: „Paś baranki moje, paś owce mojej!"

Kościółowi swemu zesłał Pan Jezus Ducha Świętego w dzień Zielonych Świątek. Wtedy nawróciło się i przyjęło chrzest 3000 mężów. Tak powstała w Jerozolimie pierwsza gmina chrześcijańska.

2. Namiestnik Chrystusowy. Św. Piotr zaraz po wniebowstąpieniu Pana Jezusa sprawował rządy w Kościele

Chrystus ustanawia św. Piotra swym Namiestnikiem.

jako namiestnik Chrystusowy. Był biskupem w Rzymie i umarł śmiercią męczeńską za cesarza Nerona 67 r. Następcą św. Piotra jest biskup rzymski, którego nazywamy papieżem.

Następcami apostołów są biskupi. Pomocnikami biskupa są kapłani.

3. Na co Pan Jezus ustanowił Kościół. Pan Jezus był nauczycielem, kapłanem, pasterzem.

Podobnie i Kościół Chrystusowy uczy ludzi wiary św. i przykazań boskich. Kościół otrzymał od Pana Jezusa dar nieomyślności; nie może więc błędzić, kiedy ogłasza prawdy wiary albo przez papieża samego, albo też przez papieża razem z biskupami zgromadzonymi z całego świata katolickiego; takie zgromadzenie biskupów razem z papieżem zwiemy soborem powszechnym. Biskupi pouczają nas przez listy pasterskie, a kapłani przez kazania i nauki.

Kościół sprawuje przez kapłanów ofiarę Mszy św. i sakramenta św.

Kościół przez duszpasterzy prowadzi nas do nieba.

Kościół katolicki będzie działać i trwać mimo walk i prześladowań aż do końca świata, albowiem Pan Jezus przyrzekł: „Oto ja jestem z wami po wszystkie czasy aż do skończenia świata”.

4. Obowiązki nasze wobec Kościoła. Jako członkowie Kościoła katolickiego mamy

zachowywać sumiennie przykazania kościelne,

wspierać Kościół ofiarą i modlitwą,

modlić się za papieża, biskupów i kapłanów i szanować ich, bo Pan Jezus powiedział: „Kto was słucha, mnie słucha; kto wami gardzi, mną gardzi”.

Zapamiętaj sobie:

Chrystus Pan założył Kościół.

Którymi słowami ustanowił Pan Jezus Piotra św. głową Kościoła?

Następcą św. Piotra jest papież, czyli Ojciec św.

Następcami apostołów są biskupi.

Pan Jezus ustanowił Kościół na to, aby Kościół

uczył ludzi wiary św. i przykazań boskich,
 sprawował Mszę św. i sakramenta św.,
 prowadził ludzi do nieba

Kościół nie może zbłądzić, gdy uczy wiary św., bo otrzymał od
 Pana Jezusa dar nieomyślności.

Kościół będzie trwał do końca świata.

Jakie obowiązki ma katolik wobec Kościoła?

12. O RZECZACH OSTATECZNYCH

Ostateczne rzeczy człowieka są: śmierć, sąd, niebo albo piekło.

1. Sąd ostateczny. Przypomnij sobie znaki, które staną się przy końcu świata. Kościół będzie srogo prześladowany przez wrogów swoich. Wielu odpadnie od Kościoła. Na ziemi będą krwawe wojny; na morzu burze i nawałnice; na niebie słońce się zaćmi, księżyc nie da blasku swego, gwiazdy będą spadać z nieba, a moce niebieskie poruszone będą. Nagle ukaże się na niebie znak Syna Człowieczego, przychodzącego na obłokach niebieskich z mocą wielką i majestatem sądzić żywych i umarłych.

Boski Sędzia zgromadzi przed sobą wszystkie narody, oddzieli dobrych od złych, wyjawi przed całym światem uczynki ludzkie, nawet najskrytsze myśli — i ogłosi wyrok: dobrzy pójdą na wieczne zbawienie, źli na wieczne potępienie. Ten sąd zwie się sądem ostatecznym.

Pan Bóg nie objawił nam, kiedy będzie koniec świata i sąd ostateczny. Pan Jezus powiedział: „O owym dniu i godzinie nikt nie wie, ani aniołowie niebiescy, jedno sam Ojciec”.

Zanim staniemy na sądzie ostatecznym, osądzi nas Pan Bóg zaraz po śmierci na sądzie szczegółowym z wszystkich myśli, słów i uczynków naszych. Po sądzie szczegółowym czeka duszę niebo, czyściec albo piekło.

2. Niebo. Do nieba idzie dusza człowieka, który umarł w stanie łaski i jest wolny od wszelkiego grzechu i wszelkiej kary za grzech.

W niebie będziemy oglądali Pana Boga i będziemy zażywali szczęścia wiekuistego, o którym mówi św. Paweł apostoł: „Oko nie widziało i ucho nie słyszało i w serce człowiecze nie wstąpiło, co zgotował Bóg tym, którzy Go miłują”. Będziemy cieszyli się towarzystwem aniołów i świętych Pańskich, spotkamy krewnych i przyjaciół, którzy zeszli z tego świata w zgodzie z Bogiem. Św. Jan apostoł mówi w Objawieniu: „I otrze Bóg wszelką łzę z oczu ich, a śmierci dalej nie będzie, ani smutku, ani krzyku, ani boleści więcej nie będzie”.

3. Czyściec. Do czyścica idą dusze, które są w stanie łaski, lecz nie są wolne od grzechów powszednich lub kar doczesnych.

Dusze czyścicowe cierpią karę ognia czyścicowego i tęsknią bardzo za Panem Bogiem. Możemy duszom w czyścicu cierpiącym przyjść z pomocą przez

modlitwy i dobre uczynki,
ofiarę Mszy św. i Komunię św.,
odpusty za zmarłych.

Prawie wszystkie modlitwy odpustowe możemy ofiarować za dusze w czyścicu cierpiące, aby Pan Bóg darował im kary doczesne i skrócił im męki czyścicowe.

4. Piekło. Do piekła idzie dusza człowieka, który umarł w grzechu śmiertelnym.

Potępieni w piekle są na wieki odrzuceni od Boga; cierpią straszne męki przez ogień wieczny, przez wyrzuty sumienia i towarzystwo szatanów.

Kara piekielna nigdy się nie kończy, tam „robak nie umiera a ogień nie gaśnie”.

Aby nas zachować od potępienia wiecznego, Syn Boży stał się człowiekiem i umarł za nas na krzyżu. Pan Bóg zapewnia nas przez usta proroka: „Jako żyję, nie chcę śmierci grzesznika, ale żeby się nawrócił z drogi swej a żył”.

5. Świętych Obcowanie. Kościół Chrystusowy obejmuje

wiernych na ziemi, czyli Kościół wojujący,
dusze w czyśćcu, czyli Kościół cierpiący,
świętych w niebie, czyli Kościół triumfujący.

Z Obcowania Świętych czerpiemy obfite łaski dla duszy swej. Wierni korzystają z wzajemnych pacierzy i dobrych uczynków, z Mszy świętych i modlitw Kościoła; święci w niebie wstawiają się za nami u Boga; a także dusze czyścicowe będą kiedyś pamiętały o nas u tronu Bożego.

Myśl o wieczności chroni nas od grzechu a zachęca do dobrego. Dlatego upomina nas Pismo św.: „We wszystkich sprawach twoich pamiętaj na ostatnie rzeczy twoje, a na wieki nie zgrzeszysz”.

Zapamiętaj sobie:

Zaraz po śmierci odbędzie się sąd szczegółowy, przy końcu świata sąd ostateczny.

W żywocie wiecznym czeka nas albo wieczne szczęście w niebie albo wieczne potępienie w piekle.

Kto idzie do nieba? Jakiego szczęścia będziemy zażywali w niebie?

Kto idzie do czyśćca? Jak możemy pomóc duszom w czyśćcu?

Kto idzie do piekła? Co cierpią potępieni w piekle?

II

O NADZIEI I MODLITWIE

13. O NADZIEI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

1. **Św. Paweł.** Szaweł, srogi prześladowca chrześcijan, został nawrócony cudem łaski Bożej i z Szawła stał się Pawłem apostołem. Odtąd całe życie swoje poświęcił służbie Chrystusowej i szerzeniu Królestwa Bożego na ziemi. W pracy apostołskiej znosił niezliczone trudy i niebezpieczeństwa. Był kamienowany, biczowany i więziony; tułał się po dalekich lądach i morzach; cierpiał głód i pragnienie, trudy i mozoly, zimno i nagość, mnogie prześladowania od żydów i pogan. Nigdy jednak nie upadał na duchu, albowiem ufał, że Bóg wesprze go łaską w pracy i nagrodzi koroną chwały wiecznej w niebie. W tej nadziei żył i umierał oddając życie dla Mistrza swego.

Słusznie mógł św. Paweł powiedzieć o sobie: „Potykaniem dobrym potykałem się, zawodum dokonał, wiarę zachował. Na ostatek jest mi odłożony wieniec sprawiedliwości, który mi odda Pan, sędzia sprawiedliwy w on dzień, a nie tylko mnie, ale i tym, którzy miłują przyjsście Jego”.

2. **Dlaczego mamy ufać Panu Bogu.** Św. Paweł pokładał nadzieję nie we własnych siłach, lecz w pomocy Bożej. Łaską Bożą wsparty przebiegał ówczesny świat od krańca do krańca, wszędzie głosił ewangelię św. żydom i poganom i stał się prawdziwie apostołem narodów.

Życie każdego chrześcijanina jest bojowaniem z wrogami duszy. Wrogami naszymi są: zły duch, źli ludzie, którzy kuszą nas do grzechu, i własne złe skłonności. W tej walce przyrzekł nam Pan Bóg pomoc. Dlatego

chrześcijanin nie boi się wrogów, ufając, że Bóg go nigdy nie opuści.

Bóg jest wierny, więc da nam pomoc, którą przyrzekł.

Bóg jest wszechmocny, więc może nas wesprzeć w każdej potrzebie.

Bóg jest miłosierny, więc chce nam pomóc mimo grzechów i ułomności naszych.

3. Czego mamy spodziewać się od Pana Boga. Pan Jezus przebaczał winy skruszonym grzesznikom mówiąc: „Ufaj, synu, odpuszczają ci się grzechy twoje”. I nam Pan Bóg odpuści grzechy, jeżeli szczerze za nie żałować będziemy.

Pan Jezus w Ewangelii św. przyrzeka wiernym sługom swoim niebo, przyrzeka królestwo niebieskie ubogim w duchu, cichym, miłosiernym, prześladowanym. Ufajmy, że i nam Pan Bóg da łaskę swą i wieczne zbawienie.

Możemy prosić Pana Boga z ufnością także o dobra doczesne: o chleb powszedni, o zdrowie, o pomyślność ojczyzny, o zwycięstwo w walce. Pan Bóg bowiem udziela nam także dóbr doczesnych, jeśli nie są nam przeszkodą w drodze do nieba. Ojcowie nasi, tocząc częste boje z przemożnymi wrogami wiary i Ojczyzny, czerpali siły i męstwo z ufności w Boga.

Sobieski na Kahlenbergu.

Przykładem takiego rycerza chrześcijańskiego jest król Jan Sobieski. Było to w roku 1683. Ogromne wojsko tureckie obległo Wiedeń, aby po jego zdobyciu zawojuwać Europę i świat chrześcijański. Niebezpieczeństwo było wielkie. Wtedy król Sobieski jako prawy syn Kościoła zebrał 25 000 wojska polskiego i pośpieszył pod Wiedeń z odsieczą. W niedzielę dnia 12 września 1683 roku zgromadziło się wojsko chrześcijańskie na nabożeństwo. Sam król służył do Mszy św. Obecni książęta przyjęli Komunię św., a wojsko klęcząc otrzymało błogosławieństwo kapłańskie. Potem z okrzykiem „Jezus, Maria” rzuciło się na Turków, ufając pomocy Bożej. Nadzieja rycerzy chrześcijańskich spełniła się. Pod wodzą króla polskiego odnieśli świetne zwycięstwo, które okryło chwałą nieśmiertelną króla i wojsko polskie.

4. Pożytek nadziei. Chrześcijanin, który pokłada nadzieję w Bogu, jest wesoły i pogodny nawet w biedzie, kłopotach i cierpieniach; z ufnością wspomina słowa psalmu:

Kto się w opiekę poda Panu swemu
A całym sercem szczerze ufa Jemu,
Śmiało rzec może: mam obrońcę Boga,
Nie przyjdzie na mnie żadna straszna trwoga.

Męczennicy nie bali się nawet śmierci, bo ufali, że Pan Bóg da im koronę chwały wiecznej. Pan Jezus bowiem zostawił wiernym swoim przyrzeczenie: „Kto we mnie wierzy, choćby i umarł, żyć będzie”.

5. Grzechy przeciwko nadziei. Ludzie przed potopem jedli i pili, żenili się i wydawali za mąż zapominając o Panu Bogu i nie upamiętali się, aż przyszedł potop i pochłonął ich. Podobnie i dziś ludzie często myślą tylko o sprawach doczesnych i zabawach, a zapominają o modlitwie i pokucie i o zbawieniu duszy, odkładając nawrócenie swoje do ostatniej chwili życia. Tacy ludzie źle rozumieją miłosierdzie Boże. Pan Bóg jest miłosierny dla grzesznika, który nawraca się i żałuje za grzechy; ale jest także sprawiedliwym Sędzią, który za złe karze.

Są też grzesznicy, którzy porzucili wszelką nadzieję w miłosierdzie Boże i oddali się rozpacz. Tak postąpił Judasz zdrajca, który za 30 srebrników sprzedał Pana Jezusa. Gdy Judasz zobaczył, że niewinnego Jezusa skazano na śmierć, porzucił srebrniki w świątyni, odszedł i powiesił się, bo stracił nadzieję w miłosierdziu Bożem. A przecież i jemu byłby Zbawiciel przebaczył zdradę, gdyby za nią pokutował; dobremu łotrowi, który wyznał ze skruchą zbrodnie swe, przyrzekł Pan Jezus: „Dziś jeszcze ze mną będziesz w raju”.

6. Akt nadziei.

Ufam w Tobie, boś Ty wierny,
Wszchemocny i miłosierny,
Dasz mi grzechów odpuszczenie,
Łaskę i wieczne zbawienie.

Zapamiętaj sobie:

Mamy ufać Panu Bogu, albowiem Bóg jest wierny, wszechmocny i miłosierny.

Mamy spodziewać się od Boga odpuszczenia grzechów i wiecznego zbawienia, a także dóbr doczesnych.

Grzeszy przeciwko nadziei, kto odkłada pokutę aż do śmierci, kto wątpi o miłosierdziu boskim.

14. OBOWIĄZEK MODLITWY

1. Powszechność modlitwy. Modlitwę znają wszystkie narody. Wszędzie, nawet u ludów pogańskich, spotykamy świątynie i kapłanów, modlitwy i nabożeństwa. Mahometanie pięć razy dziennie padają na kolana i zwróceni ku świętemu miastu Mekka oddają cześć Allachowi. Żydzi w szabat śpieszą do bóżnic swoich na modlitwę. O ileż więcej powinien chrześcijanin w pobożnej modlitwie rozmawiać z Panem Bogiem!

2. Rodzaje modlitwy. Bóg jest Panem i Stwórcą świata; dlatego winniśmy jako stworzenia czcić Go modlitwą pochwalną. Jest to modlitwa najdoskonalsza. Tak modlą się aniołowie i święci w niebie, tak modli się wszelkie stworzenie.

Tobie śpiewa żywioł wszelki;
Bądź pochwalon, Boże wielki.

Bóg jest najlepszym Ojcem i największym dobroczyńcą naszym, dlatego winniśmy Mu dzięki składać w modlitwie dziękczynnej.

Chwała i dziękczynienie bądź w każdym momencie
Jezusowi w Najświętszym Boskim Sakramencie.

W modlitwie przebłagalnej prosimy Boga o odpuszczenie grzechów i przepraszamy Go za wyrządzone zniewagi.

„I odpuść nam nasze winy.“

W modlitwie błagalnej zwracamy się do Pana Boga prosząc Go o dobra wieczne, a także o dobra doczesne, ale z poddaniem się woli Bożej. Pan Jezus zachęca nas do takiej modlitwy mówiąc: „Proście, a będzie wam dane; szukajcie, a znajdziecie; kołaczcie, a otworzą wam”. — Prosząc Boga mamy z ufnością poddać się świętej woli Jego. Pan Bóg najlepiej wie, kiedy i jak spełnić prośby nasze.

Pan Jezus modlił się w Ogrójcu: „Ojcze, jeżeli być może, oddal ten kielich ode mnie. Lecz nie moja, ale Twoja wola niech się stanie.“

3. Konieczność modlitwy. Łaska Boska jest nam do zbawienia koniecznie potrzebna. Pan Bóg łaski swej chętnie udziela każdemu, ale chce, abyśmy o nią prosili. „Proście, a otrzymacie.“

Dziecko, które kocha rodziców, rozmawia z nimi często i chętnie. Podobnie i człowiek, który kocha Pana Boga, rozmawia z Nim w częstej, serdecznej modlitwie. Za to Pan Bóg uzna go za dziecko swoje, obdarzy łaską i przyjmie do nieba.

Pan Jezus uczył nas modlitwy słowem i przykładem. Modlił się nie tylko w świątyni i podczas nabożeństwa, lecz również w domu i przy pracy; modlił się wspólnie z uczniami swymi i samotnie, nawet nocą. I nas wzywa Pan Jezus do modlitwy mówiąc: „Czuwajcie i módlcie się“.

Kto chce żyć po chrześcijańsku, musi się modlić.
„Kto umie modlić się dobrze, ten umie dobrze żyć” —
powiedział św. Augustyn.

Zapamiętaj sobie:

Modlitwa jest to rozmowa z Panem Bogiem.

W modlitwach swoich mam Pana Boga

chwalić jako Pana i Stwórcę swego;

dziękować Mu za doznane dobrodziejstwa;

przepraszać Go za grzechy;

prosić Go o dobra wieczne a także o dobra doczesne.

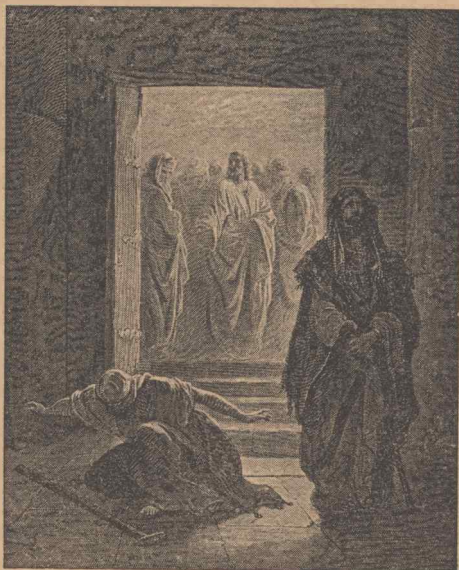
Dobra modlitwa nigdy nie jest daremna; we właściwym czasie
da nam Pan Bóg więcej, aniżeliśmy pragnęli.

Modlitwa jest konieczna, bo przez modlitwę wyprosimy sobie
łaski potrzebne do zbawienia, bo nakazał ją Pan Jezus.

15. WZORY MODLITWY

1. Przymioty dobrej modlitwy. Aby modlitwa nasza była dobra i miła Bogu, winniśmy modlić się pobożnie, pokornie, z poddaniem się woli Bożej, ufnie i wytrwale.

Modlitwa nasza ma być pobożna. Zakonnicy poświęcają wielką część dnia na modlitwę. Kilka razy dziennie odzywa się dzwonek wołający ich do kaplicy. W niektórych zakonach zakonnicy przerywają nawet spoczynek nocny, aby modlitwą i pieśnią chwalić Pana Boga. Tym sposobem w dzień i w nocy kierują myśli swe do Boga i rozmawiają z Nim.

Faryzeusz i celnik.

Ludzie żyjący w świecie nie mogą tyle godzin poświęcić na modlitwę, co zakonnicy. Pacierze nasze trwają zaledwie kilka lub kilkanaście minut. Tym więcej winniśmy w czasie pacierza odwrócić myśli swe od świata, od zajęć i zabaw codziennych, a skierować je do Pana Boga. Winniśmy też pamiętać, że Bóg jest Panem nieba i ziemi; trzeba więc modlić się do Niego z wielką czcią, unikając dobrowolnych roztargnień. Kto modli się z uwagą i czcią, modli się pobożnie.

Modlitwa nasza ma być pokorna. Aby nauczyć nas pokornej modlitwy, opowiedział Pan Jezus tę przypowieść: „Dwóch ludzi weszło do świątyni, aby się modlić: jeden faryzeusz, drugi celnik. Faryzeusz stanął i tak się modlił w duszy: „O Boże, dziękuję Ci, że nie jestem jak inni ludzie, zbóje, oszuści lub jako ten celnik; poszczę dwa razy w tygodniu i płacę dziesięciny”. Celnik zaś stał z daleka i nie śmiał nawet oczu podnieść ku niebu, lecz bił się w piersi mówiąc: „Boże, bądź miłościw mnie grzesznemu”. Powiadam wam: ten odszedł do domu usprawiedliwiony, tamten nie; albowiem kto się wywyższa, będzie poniżony, a kto się unią, będzie wywyższony.” — Za przykładem celnika mamy pamiętać przy modlitwie, jak mali i grzeszni jesteśmy wobec Boga.

„Panie, czymże ja jestem przed Twoim obliczem?
Prochem i niczem.”

(Mickiewicz)

Mamy modlić się z poddaniem się woli Bożej. Wzór takiej modlitwy dał nam Pan Jezus w Ogrójcu. Pan Jezus jako człowiek odczuwał lęk przed śmiercią krzyżową. Dlatego modlił się: „Ojcze, jeżeli być może, oddal ten kielich ode mnie”. Jednak dodał zaraz słowa poddania się: „Nie moja, ale Twoja wola niech się stanie”. Podobnie i my mamy pozostawić Panu Bogu, kiedy i jak zechce wysłuchać próśb naszych. Bóg mądry i dobrotliwy najlepiej wie, co jest ku dobru naszemu.

„Bądź wola Twoja jako w niebie tak i na ziemi.”

Modlitwa nasza ma być ufna i wytrwała. Wzór takiej modlitwy daje nam św. Monika, matka św. Augu-

styna. Monika starała się wychować syna swego jak najlepiej. Niestety, Augustyn w młodości swej nie poszedł za wskazówkami pobożnej matki. Przystał do fałszywej wiary i oddał się grzesznemu życiu. Później opuścił oczyste strony w Afryce i przeniósł się do Włoch. Matka podążyła za nim jakoby Anioł Stróż, płacząc nad synem swym i modląc się o jego nawrócenie. Mijały lata, lecz Monika nie traciła ufności trwając w gorącej modlitwie. Wreszcie nadeszła dla Augustyna godzina nawrócenia. Słuchając nauki św. Ambrożego biskupa, poznał błędy i grzechy swoje, żałował z całego serca za zmarnowane młode lata, przyjął chrzest, później święcenia kapłańskie i biskupie, i został wielkim świętym i chlubą Kościoła po wszystkie czasy. Oto skutek łez i modlitw świątobliwej matki, oto owoc ufnej i wytrwałej modlitwy.

2. Modlitwa wspólna. Już pierwsi chrześcijanie zbierali się razem z apostołami i Matką Boską na wspólną modlitwę. Pamiętali bowiem o słowach Pana Jezusa: „Gdzie dwaj lub trzej zbierają się w imię moje, tam jestem w środku nich“.

I dziś schodzimy się na wspólne modlitwy i nabożeństwa w kościele. Takie nabożeństwa są: Msza św., nieszpory, wystawienie Najśw. Sakramentu, gorzkie żale, nabożeństwo majowe i październikowe, procesje. Przez udział w nabożeństwach publicznych wyznajemy wiarę swą wobec wszystkich ludzi; posłuszni słowom Chrystusa Pana: „Ktokolwiek wyzna mnie przed ludźmi, tego i ja wyznam przed Ojcem moim, który jest w niebiesiech“.

3. Zewnętrzna postawa przy modlitwie. W modlitwie ma brać udział także ciało nasze. Padamy na kolana, aby unieść się przed majestatem Bożym. Składamy ręce jak sługi przed Panem, jak dzieci przed ojcem. Bijemy się w piersi jako grzesznicy. Oczy kierujemy na krzyż lub obraz święty, by lepiej skupić myśli. Przez pobożną postawę przy pacierzu czcimy Pana Boga i ułatwiamy sobie dobrą modlitwę.

Zapamiętaj sobie:

Mamy modlić się pobożnie, pokornie, ufnie i wytrwale.
 Modlitwa wspólna ma szczególną wartość u Boga.
 Wymień najważniejsze nabożeństwa.
 W modlitwie ma brać udział także ciało nasze.

16. GŁÓWNE MODLITWY NASZE

1. Czas modlitwy. W świątyni jerozolimskiej kapłan palił na ołtarzu kadzielnym Panu Bogu kadzidło rano i wieczorem. Woń kadzidła unosiła się ku niebu na chwałę Bogu. Podobnie chrześcijanin rozpoczyna i kończy dzień modlitwą, kierując pierwsze i ostatnie myśli swoje ku Bogu.

Przy modlitwie porannej wzbudzamy dobrą intencję, ofiarując Bogu myśli, słowa i uczynki swoje.

Myśli, słowa, sprawy swoje
 Poświęcam na chwałę Twoją.

Pobożnym zwyczajem modlimy się przed jedzeniem i po jedzeniu, przed i po nauce.

Podczas dnia zwracamy serce swoje często ku Bogu w krótkich westchnieniach, czyli aktach strzelistych, jako to: Chwała Ci, Boże! Dziękuję Ci, Boże! Jezu, ratuj mnie! O Mario bez zmazy poczęta, módl się za nami, którzy się do ciebie uciekamy! O Józefie, ratuj nas, w życiu, w śmierci, w każdy czas!

Gdy przechodzimy koło kościoła, godzi się wstąpić choć na kilka chwil, by pokłonić się Panu Jezusowi i porozmawiać z Nim serdecznie.

Dzień kończymy modlitwą wieczorną, z którą łączymy krótki rachunek sumienia; przepraszamy Pana Boga za grzechy i uchybienia całego dnia i polecamy się opiece Boskiej podczas nocy.

2. Modlitwa Pańska. Modlitwy tej nauczył nas Pan Jezus. Składa się ona z wstępu i siedmiu prośb.

Wstęp: *Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiach.* Bóg jest Ojcem naszym, a ludzie jako dzieci Ojca są między sobą braćmi.

1. prośba: *Święć się imię Twoje.* Niech wszystkie stworzenia czczą najświętsze imię Boskie i chwałą Pana Boga.
  2. prośba: *Przyjdź królestwo Twoje.* Niechaj Pan Bóg króluje w duszy naszej przez łaskę; niech króluje na całej ziemi przez Kościół katolicki; niech Pan Bóg weźmie nas do królestwa swego w niebie.
  3. prośba: *Bądź wola Twoja jako w niebie, tak i na ziemi.* Niech nam Pan Bóg dopomoże, abyśmy Go słuchali na ziemi tak, jak Go słuchają aniołowie i święci w niebie.
  4. prośba: *Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj.* Niech Pan Bóg udzieli nam pokarmu dla ciała i dla duszy (Komunia św.).
  5. prośba: *I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom.* Jeżeli my przebaczymy wrogom, to i Pan Bóg nam przebaczy winy nasze.
  6. prośba: *I nie wódź nas na pokuszenie.* Niech Pan broni nas od pokus albo łaską swą w pokusach nas wspiera.
  7. prośba: *Ale nas zbaw ode złego.* Niech Pan Bóg strzeże nas od nieszczęść, grzechu i potępienia wiecznego.
- Amen* — oznacza: niech tak będzie.

3. Pozdrowienie Anielskie. „Zdrowaś Mario” składa się z dwóch części: W pierwszej części pozdrawiamy Najświętszą Marię Pannę słowami archanioła Gabriela i św. Elżbiety, a kończymy imieniem Jezus. W drugiej części prosimy Matkę Boską o pomoc w życiu i śmierci.

Anioł Pański.

4. „Anioł Pański”. Trzy razy dziennie wzywa nas głos dzwonu do modlitwy „Anioł Pański”. W modlitwie tej wspominamy tajemnice Wcielenia i oddajemy cześć Bogurodzicy. Wieczorem dołącza się zwykle modlitwę za dusze zmarłych. W bazylice gnieźnieńskiej odzywa się każdego wieczora dzwon „Wojciech”, wzywając do modlitwy za poległych rycerzy polskich.

„Anioł Pański” jest ulubioną modlitwą ludu katolickiego. Poeci i malarze uczcili ją pięknymi pieśniami i obrazami.

5. **Różaniec.** Na cześć Matki Boskiej odmawiamy różaniec, który zawiera pięć tajemnic radosnych, pięć bolesnych i pięć chwalebnych.

Zapamiętaj sobie:

Mam się modlić często, zwłaszcza rano i wieczorem, przed i po jedzeniu, w domu i kościele.

Wymień niektóre akty strzeliste!

Odmów „Anioł Pański”!

III

O MIŁOŚCI BOGA I BLIŹNIEGO

17. O MIŁOŚCI BOGA

1. Przykazanie miłości. Pewnego razu uczony w Piśmie przystąpił do Pana Jezusa i rzekł: „Mistrzu, co mam czynić, aby zdobyć żywot wieczny?” Jezus odrzekł: „W prawie co napisano? jak czytasz?” Odpowiedział: „Będziesz miłował Pana Boga swego z całego serca swego, z całej duszy swojej, z wszystkich sił swoich i ze wszystkiej myśli swojej; a bliźniego swego jak siebie samego”. Jezus rzekł: „Dobrześ odpowiedział! Czyn tak, a będziesz żył.”

2. Miłość Abrahama. Przykładem miłości Bożej już w Starym Zakonie jest Abraham. Pan Bóg chciał wypróbować wiarę i posłuszeństwo Abrahama i rzekł do niego: „Abrahamie, weźmij syna swego, którego miłujesz, Izaaka, i ofiaruj go na całopalenie na górze, którą ci wskażę”. Abraham uczynił, jak mu Pan Bóg przykazał. Gdy wchodził na górę, rzekł Izaak do ojca swego: „Ojcze mój, oto niesiemy ogień i drwa, ale gdzie jest ofiara?” Abraham odpowiedział: „Bóg upatrzy sobie ofiarę, synu mój”. I przybyli na miejsce, które Bóg mu wskazał. Tam Abraham zbudował ołtarz, ułożył na nim drwa, a związawszy Izaaka, włożył go na ołtarz. I wyciągnął rękę i chwycił miecz, aby ofiarować syna swego. Lecz Pan Bóg powstrzymał rękę jego przez anioła. Abraham podniósłszy oczy ujrzał barana uwikłanego rogamii w krzaku cierniowym; tego ofiarował na całopalenie zamiast syna swego. I pobłogosławił Pan Bóg Abrahamowi za to, że więcej miłował Boga, aniżeli jedyne go syna swego.

Dawniej już Abraham opuścił dla Pana Boga dom rodzinny i ojczyznę swą; teraz chce oddać Bogu ukochanego syna, bo miłuje Boga więcej niż jedynaka swego; woli raczej utracić syna, aniżeli obrazić Pana Boga ciężkim grzechem. Taką ma być i nasza miłość ku Bogu.

Kochamy Pana Boga z wszystkiego serca swego, gdy kochamy Go ponad wszystkie stworzenia i nie chcemy Go obrazić grzechem śmiertelnym za nic w świecie.

3. Czemu mamy kochać Boga nade wszystko. Pan Bóg opiekował się Abrahamem od młodości jego. Zachował go od bałwochwalstwa, prowadził go przez pustynię, błogosławił mu w rodzinie i w dobytku, był dla niego Ojcem najlepszym i dobroczyńcą.

Abraham wiedział też, jak poganie czcili bożki kamienne i drewniane, ręką ludzką uczynione. Sam jednak wierzył mocno w Boga jedynego, nieskończenie doskonałego, i kochał Go nade wszystko.

I my kochamy Boga nade wszystko, ponieważ

Bóg jest Ojcem naszym najlepszym,

Bóg jest nieskończenie doskonały, wyższy ponad wszystkie dobra stworzone.

4. Jak okazujemy Bogu swą miłość. Okazujemy Bogu miłość swą, gdy

unikamy pilnie grzechów, szczególnie śmiertelnych i pełniimy dobre uczynki,

znosimy dla Pana Boga cierpienie i nieszczęście.

Poza tym może młodzież przypodobać się Bogu i przyczynić się do większej chwały Bożej ozdabiając ołtarze, figury i obrazy święte oraz pamiętając o misjach.

5. Jaką moc ma miłość Boga. Dobre dziecko okazuje rodzicom miłość swą pieczołotą dziecięcą i kochającym słowem.

Jako dzieci Ojca Niebieskiego winniśmy często wyznawać Bogu miłość swą mówiąc:

Boże, choć Cię nie pojmuję,

Jednak nad wszystko miłuję,

Nad wszystko, co jest stworzone,

Boś Ty dobro nieskończone.

Za miłość naszą udzieli nam Pan Bóg łaski swej, a gdy jesteśmy w stanie grzechu, przebaczy nam winę.

Dlatego mamy wyznawać Bogu miłość swą jak najczęściej, zwłaszcza

po ciężkim grzechu,
w niebezpieczeństwach życia,
w godzinę śmierci.

Zapamiętaj sobie:

Najważniejsze jest przykazanie miłości Boga i bliźniego.

Miłujemy Pana Boga z wszystkiego serca naszego, gdy miłujemy Go ponad wszystkie stworzenia i nie chcemy Go obrazić grzechem śmiertelnym za nic w świecie.

Miłujemy Boga nade wszystko, ponieważ

Bóg jest Ojcem naszym najlepszym,

Bóg jest nieskończenie doskonały, wyższy ponad wszystkie dobra stworzone.

Jak okazujesz Bogu miłość swą?

Wzbudź akt miłości Bożej!

Kiedy masz wzbudzać akt miłości Bożej?

18. O MIŁOŚCI SAMEGO SIEBIE

Mamy miłować bliźniego jak siebie samego. Pan Bóg chce więc, abyśmy kochali samych siebie, abyśmy kochali i ciało i duszę swoją. Nie mamy jednak dogadzać sobie ponad miarę, nie wolno też kochać siebie z krzywdą bliźniego; byłoby to samolubstwem.

1. Godność ciała ludzkiego. Ciało ludzkie jest najcenniejszym spośród wszystkich stworzeń ziemskich. Jak mądrze Pan Bóg urządził oko, ucho, serce ludzkie, nawet najdrobniejszą cząstkę ciała naszego!

Ciało jest pomocnikiem duszy. Pracą rąk swoich zarabiamy na chleb powszedni. Ciało bierze udział w spełnianiu dobrych uczynków, ilekroć pościmy, klękamy lub składamy ręce do modlitwy.

Ciało razem z duszą ma żyć wiecznie w niebie.

Prawdziwe ciało ludzkie ma też Boski nasz Zbawiciel, a w Najśw. Sakramencie oddajemy Ciału i Krwi Pańskiej boską cześć.

Wielką więc jest godność ciała ludzkiego; dlatego mamy ciało swoje szanować i dbać o nie.

2. Troska o ciało. Wielkim darem Bożym jest zdrowie; ile je trzeba cenić, ten tylko się dowie, kto je stracił. Człowiek chory jest niezdolny do pracy, jest często ciężarem sobie i innym. Trzeba więc zdrowie i życie szanować i nie narażać go lekkomyślnie na niebezpieczeństwo: latem przy kąpielach, zimą na ślizgawce. Trucizną dla młodzieży jest używanie alkoholu i tytoniu. Trzeba też ciało swoje ćwiczyć przez sporty i gimnastykę. Jednakże gimnastyka nie ma nam przeszkadzać w nauce i nabożeństwie, ma być umiarkowana i skromna.

Mamy również pamiętać o zewnętrznym wyglądzie ciała; mamy dbać o to, aby było czyste i skromnie odziane.

3. Przygotowanie do przyszłego zawodu. Kto siebie należycie kocha, ten za młodu już przygotowuje się do przyszłego zawodu, aby mógł samodzielnie zapracować na chleb. W tym celu będziemy uczyć się pilnie w szkole; nauka bowiem więcej jest warta niż majątek. Później obierzemy sobie zawód rolnika, rzemieślnika, kupca lub inny. W każdym zawodzie mogą stać się obywatelami pożytecznymi i szanowanymi, jeżeli obowiązki swego zawodu będą wypełniał pilnie i sumiennie.

Jako Polacy mamy też poznać obowiązki i prawa obywatela polskiego, poznać i pokochać coraz więcej język swój, dzieje narodu i kraj ojczysty.

4. Troska o duszę. Pan Jezus powiedział: „Cóż może człowiekowi, choćby cały świat zyskał, jeśliby na duszy swej szkodę poniósł”. Najważniejszą więc troską człowieka jest zbawienie duszy.

Dlatego mamy uczyć się szczególnie pilnie i chętnie religii, bo religia wskazuje nam drogę do nieba.

Mamy żyć zawsze w stanie łaski uświęcającej i nie oddać jej za żadne skarby świata.

Mamy przystępować regularnie do sakramentów św.

Przez uczciwe życie chrześcijańskie zasłużymy sobie na dobrą śmierć i wieczne zbawienie. Kto zbawił się, ten

prawdziwie kochał samego siebie; kto się potępił, był wrogiem swej duszy.

Zapamiętaj sobie:

Pan Bóg chce, abyśmy kochali samych siebie, ciało i duszę swą. Kocham samego siebie należycie, gdy staram się o zdrowie, naukę i chleb powszedni, przede wszystkim zaś o zbawienie duszy.

Wielka jest godność ciała ludzkiego. Dlaczego?

Mamy dbać przede wszystkim o zbawienie duszy. W jaki sposób?

19. O MIŁOŚCI BLIŹNIEGO

1. Miłosierny Samarytanin. Pewien faryzeusz spytał Pana Jezusa: „Kto jest moim bliźnim?” Pan Jezus opowiedział mu tę przypowieść:

Pewien człowiek szedł z Jerozolimy do Jerycha i wpadł między zbójców. Ci złupili go, poranili i zbiegli pozostawiając go na pół martwego. Przypadkiem szedł tą drogą pewien kapłan; spojrzął i minął go. Podobnie także pewien lewita przyszedłszy na to samo miejsce spojrzął i minął go. Pewien Samarytanin zaś będąc w podróży zbliżył się, a widząc poranionego ulitował się nad nim; wlał oliwy i wina w rany jego i zawiązał je. Potem posadził go na osła swego, zawiózł do gospody i opiekował się nim. Nazajutrz wyjął dwa denary, dał je właścicielowi gospody i rzekł: „Miej pieczę nad nim, a jeżeli nadto wydasz, oddam ci, gdy będę wracał”. Jak sądzisz, który z tych trzech okazał się bliźnim wobec tego, który wpadł między zbójców? Uczony w Piśmie odrzekł: „Ten, który mu okazał miłosierdzie”. Na to odpowiedział Jezus: „Idź a czyń podobnie!”

2. Kto jest bliźnim naszym. W tej przypowieści Pan Jezus uczy nas, że bliźnim naszym jest każdy człowiek, chrześcijanin czy poganin, Murzyn czy Chińczyk. Dlatego misjonarze, bohaterowie miłości, opuszczają ojczyznę i udają się do dalekich, obcych narodów, aby zanieść im światło wiary św. Albowiem wszystkich ludzi stworzył

Pan Bóg, za wszystkich umarł Pan Jezus na krzyżu, wszyscy są przeznaczeni do nieba. Kto kocha bliźniego, jest prawdziwym uczniem Chrystusowym.

Jednakże wolno i trzeba więcej miłości okazywać krewnym, katolikom i rodakom, aniżeli obcym. Winniśmy o tym pamiętać, gdy czynimy zakupy lub dajemy pracę rzemieślnikowi lub rozdzielamy jałmużnę.

3. Obowiązek miłosierdzia. Miłość bliźniego trzeba okazywać nie słowem, lecz czynem. Za uczynki miłosierne obiecuje Pan Jezus niebo. W dzień sądu ostatecznego powie Chrystus do stojących na prawicy: „Pójdźcie, błogosławieni Ojca mojego, weźmijcie królestwo zgotowane wam od założenia świata: albowiem byłem głodny, a daliście mi jeść; miałem pragnienie, a daliście mi pić”. Wtenczas zapytają Go sprawiedliwi: „Panie, kiedy widzieliśmy Cię głodnym, a daliśmy Ci jeść, lub spragnionym, a daliśmy Ci pić?” Pan Jezus odpowie im: „Zaprawdę powiadam wam, coście uczynili najmniejszemu z braci moich, toście mnie uczynili”.

4. Uczynki miłosierne. Istnieją uczynki miłosierne co do ciała: 1. Łaknących nakarmić. 2. Pragnących napoić. 3. Nagich przyodziać. 4. Podróżnych w dom przyjąć. 5. Więźniów pocieszać. 6. Chorych nawiedzać. 7. Umarłych pogrzebać.

Istnieją też uczynki miłosierne co do duszy: 1. Grzeszących upominać. 2. Nieumiejętnych pouczać. 3. Wątpiącym dobrze radzić. 4. Strapionych pocieszać. 5. Krzywdy cierpliwie znosić. 6. Urazy chętnie darować. 7. Modlić się za żywych i umarłych.

Szczególną miłość mamy okazywać ubogim, wdowom, sierotom i wszystkim nieszczęśliwym.

Także młodzież ma wiele sposobności spełniać uczynki miłosierne.

5. Przykłady miłosierdzia. Pan Jezus przeszedł przez życie, dobrze czyniąc: karmił głodnych, uzdrawiał chorych, pocieszał strapionych. Pierwsi chrześcijanie sprzedawali dobrowolnie majątki swoje a zapłatę przeznaczali

dla wdów i sierot. Kościół katolicki zakłada szpitale, ochronki, zakłady wychowawcze i zgromadzenia zakonne, które poświęcają się dla chorych i biednych. Po parafiach istnieją konferencje św. Wincentego à Paulo i związki dobroczynne Caritas.

Wzorami miłosierdzia są: św. Wincenty, św. Jadwiga, św. Elżbieta, św. Jan Bosko, brat Albert i wielu innych.

Zapamiętaj sobie:

Mam miłować bliźniego jak siebie samego.

Bliźnim naszym jest każdy człowiek.

Mam miłować bliźniego, bo tak nakazał Pan Jezus.

Mamy okazywać miłość szczególnie ubogim, wdowom, sierotom i wszystkim nieszczęśliwym.

Mam okazywać bliźniemu miłość przez uczynki miłosierne co do duszy i co do ciała.

Za miłosierdzie okazane bliźniemu nagrodzi nas Pan Jezus niebem.

20. O MIŁOŚCI NIEPRZYJACIÓŁ

1. Śmierć św. Szczepana. Św. Szczepan był jednym z siedmiu diakonów, których przybrali sobie apostołowie,

Męczeństwo św. Szczepana.

aby im pomagali w opiekowaniu się ubogimi. Pełen Ducha Świętego głosił żydom słowo Boże i działał wielkie cuda. Dlatego znenawidzili go żydzi, podburzyli lud przeciwko niemu, porwali go i zaprowadzili przed Radę żydowską, która skazała go na śmierć przez ukamienowanie. Żydzi wyprowadzili go za miasto; a gdy go kamienowali, modlił się św. Szczepan: „Panie Jezu, przyjmij ducha mego”. Potem upadł na kolana i zawołał głosem wielkim: „Panie, nie poczytaj im tego za grzech”. I tak skonał.

Św. Szczepan umierając naśladował Zbawiciela, który z krzyża modlił się za prześladowców swoich: „Ojcze, odpuść im, bo nie wiedzą, co czynią”.

2. Pan Jezus każe miłować nieprzyjaciół. Pan Jezus żąda od nas, abyśmy kochali nie tylko krewnych, przyjaciół i dobroczyńców, ale także obcych, nawet wrogów, którzy nas krzywdzą. „Miłujcie nieprzyjaciół waszych, dobrze czyńcie tym, którzy was mają w nienawiści, a módlcie się za tych, którzy was prześladują i potwarzają”.

3. Jak postępuje chrześcijanin wobec nieprzyjaciół. Poganie płacili złym za złe. Chrześcijanin wyrządzoną krzywdę znosi cierpliwie dla Pana Jezusa i nie chowa w sercu gniewu ani zemsty.

Chrześcijanin nie trwa w gniewie. Jeżeli bliźniego obraził lub rozgniewał, przeprosi go jak najprędzej. Jeżeli drugi zawinił, przebaczy mu i chętnie przyjmie jego przeproszenie. Św. Paweł apostoł upomina nas: „Niech słońce nie zachodzi nad gniewem waszym”.

Chrześcijanin nawet za złe odpłaca dobrym. Józefa egipskiego sprzedali bracia w niewolę, a on dał im żywność w czasie głodu i przyjął ich gościnnie w ziemi egipskiej. Król Saul czyhał na życie Dawida; Dawid jednak nie chciał się mścić i darował królowi życie. Tym więcej chrześcijanin powinien okazywać miłość wrogom swoim. Pismo św. upomina nas: „Jeżeli łaknie nieprzyjaciel twój, nakarm go; jeżeli pragnie, daj mu się wody

napić; Pan ci to nagrodzi". Obowiązek miłości nieprzyjaciół przypominamy sobie w codziennym pacierzu mówiąc: „Odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom”.

4. Zgoda buduje, niezgoda rujnuje. Pan Jezus powiedział: „Po tym poznają wszyscy, żeście uczniami moimi, jeśli miłość mieć będziecie jeden ku drugiemu”. Dlatego też prawdziwy chrześcijanin stara się wedle sił, aby w rodzinie, sąsiedztwie i narodzie panowała wzajemna zgoda i miłość.

Błogosławione jest życie rodziny, gdzie unika się kłótni i klątwy, gdzie miłość serdeczna łączy rodziców z dziećmi i rodzeństwo między sobą.

Także dalsi krewni lub sąsiedzi powinni wzajemnie sobie pomagać, zatargi zgodnie załatwiać, nawet znosić drobne krzywdy dla miłości spokoju.

Istnieją wśród nas różne wyznania religijne i różne narodowości. Katolik kocha wiarę swą i Kościół swój jako najdroższy skarb, kocha naród swój przed wszystkimi innymi. Mimo to nie będzie drugich prześladował dla ich wiary lub narodowości. Dusze ludzkie trzeba zdobywać i nawracać nie gwałtem, lecz modlitwą i dobrym przykładem.

„Nie czyń drugiemu, co tobie niemiło.”

Zapamiętaj sobie:

Jak przykazuje Pan Jezus postępować wobec nieprzyjaciół?
Chrześcijanin krzywdy cierpliwie znosi, nie trwa w gniewie, nawet odpłaca dobrym za złe.

Co możemy uczynić, aby zgoda panowała w rodzinie, sąsiedztwie, w narodzie?

IV

O PRZYKAZANIACH

21. DZIESIĘĆ PRZYKAZAŃ BOŻYCH

1. Porządek Boży w świecie. Rośliny i zwierzęta żyją według praw przyrody, które Stwórca ustanowił. Gwiazdy na niebie krążą drogami, które wymierzył im Bóg. Człowiekowi Pan Bóg nadał wyższe prawa, nadał mu przykazania swoje. Inne stworzenia muszą poddać się prawom przyrody z konieczności. Człowiek, korona stworzenia, ma poddać się przykazaniom Bożym dobrowolnie dla miłości Pana Boga.

2. Dziesięć przykazań Bożych. Przypomnij sobie, jak Pan Bóg objawił ludziom wolę swą na górze Synaj, ogłaszając 10 przykazań.

Przykazania Boże są ułożone według mądrego planu. Trzy pierwsze przykazania zawierają obowiązki wobec Boga; następne zawierają obowiązki wobec ludzi, na pierwszym miejscu wobec rodziców, którzy zastępują nam Pana Boga. W przykazaniach V do VIII chroni Bóg najcenniejsze dobra ludzkie: życie, niewinność, własność i dobre imię. W dwóch ostatnich przykazaniach zakazuje Bóg nie tylko czynów złych, ale także złych myśli i pragnień.

3. Przykazania Boże są niezienne. Przykazania Boże były napisane na kamiennych tablicach na znak, że są niezienne i trwałe jak kamień. Przykazania Boże obowiązują wszystkich ludzi na świecie po wszystkie czasy.

Choćby nastały inne czasy, zawsze trwać będzie obowiązek święty: że stworzenia mają czcić Stwórcę swego, że dzieci mają szanować rodziców, że nie może człowiek

człowiekowi wydierać życia lub mienia, jak czynią dzikie zwierzęta, że mowa ludzka jest na to, by głosiła prawdę.

Przykazania Boże obowiązują wszystkie narody ziemi: zarówno białych Europejczyków, jak czarnych Murzynów i żółtych Chińczyków; wszyscy mają równą naturę ludzką i są równi wobec Boga.

4. Prawo ludzkie.

Istnieją także ludzkie prawa i rozkazy; rodzice mają prawo rozkazywać dzieciom, władze państwowe wydają prawa dla obywateli swoich. Rodzicom i państwu dał tę władzę Pan Bóg. Wszelka władza pochodzi od Boga.

Mojesz z tablicami.

Może się jednak zdarzyć, że przełożeni nakazują, co Bóg zakazał; wtedy nie wolno ich słuchać, bo więcej trzeba słuchać Boga aniżeli ludzi.

5. Przykazania objawiają nam dobroć Bożą. Cała przyroda na ziemi i gwiazdy na niebie słuchają prawa Bożego; dlatego panuje wszędzie cudowny ład i porządek, dlatego przyroda jest taka piękna.

Gdyby wszyscy ludzie zachowywali przykazania Boże, zapanowałby wśród ludzi dobrobyt, pokój i szczęście. W rodzinach panowałaby zgoda i miłość; ustałyby zbrodnie a więzienia byłyby niepotrzebne; skończyłyby się krwawe wojny; jednym słowem — zapanowałby znowu

raj na ziemi. Widzimy więc, że przykazania ustanowił Pan Bóg dla naszego dobra i szczęścia.

Grzech ściągnął na świat przekleństwo; cnota i zachowanie przykazań Bożych zapewni nam błogosławieństwo Boże. Pan Jezus powiedział: „Jeżeli chcesz wejść do żywota, chowaj przykazania”.

Zapamiętaj sobie:

Przykazania Boże są ułożone według mądrego planu.

Przykazania Boże obowiązują wszystkich ludzi na świecie po wszystkie czasy.

Wszelka władza pochodzi od Boga.

Nie wolno słuchać przełożonych, jeżeli nakazują, co Bóg zakazał.

Przykazania objawiają nam dobroć Bożą.

22. NIE BĘDZIESZ MIAŁ BOGÓW CUDZYCH PRZEDE MNA

1. O czci Pana Boga. W pierwszym przykazaniu nakazuje Pan Bóg, abyśmy Jemu samemu oddawali boską cześć.

Wiele milionów ludzi jeszcze dziś nie zna jedyne go, prawdziwego Boga. Zamiast Niego czczą słońce i gwiazdy, nierozumne zwierzęta a nawet martwe figury bożków. I wśród nas zdarzają się ludzie, którzy mówią, że nie wierzą w Pana Boga. O takich mówi Pismo św.: „Rzekł głupi w sercu swym: nie ma Boga!”

Straszne skutki bezbożnictwa widzimy w Bolszewii. Tysiące wspaniałych świątyń leży w gruzach. Niezliczona ilość wiernych została okrutnie wymordowana lub marnieje w katorgach i więzieniach. Gromady opuszczonych i na pół zdziczałych dzieci błakają się po kraju jak głodne zwierzęta. Z nabożeństwem i pacierzem trzeba kryć się po lasach. Oto są skutki, gdy ludzie zamiast czcić Boga, służą szatanowi.

2. Obowiązki wobec wiary. Wiara jest największym skarbem naszym, bo prowadzi nas do Pana Boga. Dlatego mamy baczyć, aby nie utracić tego skarbu.

Przez co wielu ludzi utraciło wiarę? Przystawali w towarzystwie niedowiarków, czytali złe książki i gazety, prowadzili życie grzeszne. W końcu odpadli od wiary i przystali do sekciarzy lub nawet do bezbożników.

Aby nie utracić wiary, winniśmy uczyć się pilnie religii, wyznawać wiarę otwarcie i bronić jej, gdy ją zaczepiają.

3. Grzechy przeciwko wierze. Pan Jezus był nieskończenie miłosiernym wobec grzeszników, a jednak powiedział: „Kto nie wierzy, będzie potępion“.

Młodzież polska wychowuje się w domu i w szkole w wierze św. Mimo to zdarzają się także u młodzieży grzechy przeciwko wierze św. i czci Bożej.

Grzeszy, kto opuszcza pacierz;

kto wierzy we wróżby cygańskie, zamawianie chorób i inne zabobony;

ciężko grzeszy, kto świętokradzko przystępuje do sakramentów św.

4. Wiara ojców naszych. Polska posiada wśród narodów dwa chlubne miana: Polska zawsze wierna! oraz: Polska przedmurzem chrześcijaństwa.

Polska od zarania dziejów swoich, od czasów św. Wojciecha i św. Stanisława aż do dziś pozostała wierna wierze katolickiej. Świadcami tej wiary są starodawne kościoły, nasze pieśni kościelne i chlubny poczet świętych.

Polska jako przedmurze chrześcijaństwa broniła wiary św. od hordy tatarskiej pod Lignicą, od Turków i Tatarów pod Chocimem i Wiedniem, od bolszewików pod Warszawą.

Świętym obowiązkiem prawego Polaka jest, by wielką spuściznę ojców zachował, bronił i przekazał przyszłym pokoleniom.

Zapamiętaj sobie:

W pierwszym przykazaniu nakazuje nam Pan Bóg, abyśmy Jemu samemu oddawali boską cześć.

Aby nie utracić wiary św., mam unikać towarzystwa niedowiarków,

nie czytać złych książek i gazet.
 prowadzić życie czyste i pobożne.

Winienem pilnie uczyć się prawd wiary św., wiarę otwarcie
 wyznawać i bronić jej wobec wrogów.

Przeciwko czci Bożej grzeszy,

    kto się nie modli,

    kto wierzy w gusła i zabobony,

    kto przyjmuje świętokradzko sakramenta św.

23. O CZCI ŚWIĘTYCH PAŃSKICH

Mieszkańcami nieba są aniołowie, święci Pańscy
 i wszystkie dusze zbawione.

1. O aniołach. Aniołowie są to czyste duchy. Jak
 dusza przewyższa ciało, tak anioł wyższy jest od czło-
 wieka. Pan Bóg obdarzył aniołów wielkim rozumem, po-
 tęgą i świętością. Pismo św. wymienia dziewięć chórów
 anielskich: od aniołów i archaniołów do cherubinów
 i serafinów, którzy stoją najbliżej tronu Bożego.

Znamy imiona trzech archaniołów. Michał, czyli: kto
 jak Bóg — był wodzem hufców anielskich w walce z Lu-
 cyferem. Rafał, czyli: Bóg uzdrawia — towarzyszył mło-
 demu Tobiaszowi w podróży i uzdrowił ojca jego. Ga-
 briel, czyli: mąż Boży — zwiastował Najśw. Marii Pannie,
 że będzie Matką Syna Bożego.

Każdemu człowiekowi przydał Pan Bóg jako opie-
 kuna Anioła Stróża.

Po każdej cichej Mszy św. modlimy się do św. Michała
 jako obrońcy Kościoła, aby nas wspierał w walce ze złym
 duchem.

2. O świętych Pańskich. Kościół ogłasza jako świę-
 tych tych, którzy odznaczali się w życiu bohaterską cnotą
 i doskonałością.

Wśród świętych Pańskich czcimy apostołów i mę-
 czenników, wyznawców i dziewice, a ponad wszystkich:
 Królową wszystkich świętych, Najświętszą Marię Pannę.
 Między świętymi są przedstawiciele wszystkich narodów,
 stanów i zawodów, są starcy i dzieci, mężczyźni i nie-
 wiasty.

Wśród świętych Pańskich znajduje się wielka liczba polskich świętych i błogosławionych: Wojciech i Stanisław biskup, Kazimierz i Stanisław Kostka, Kunegunda i Salomea, Jadwiga śląska i Jolanta, Jozafat Kuncewicz i Andrzej Bobola, Jan Kanty i — daj Boże niezadługo — Piotr Skarga.

Na chrzcie św. nadaje się dziecku imię świętego, który ma być jego patronem i wzorem.

3. Dlaczego czcimy świętych Pańskich. Czcimy świętych Pańskich, ponieważ

są przyjaciółmi Boga,

mogą nam u Pana Boga wyprosić wiele łask.

Święci Pańscy są Bogu szczególnie bliscy dla zasług swoich, dlatego Pan Bóg modlitwy ich łatwiej wysłucha aniżeli modlitwy grzeszników. Na prośby świętych Pan Bóg nieraz działał wielkie cuda.

Stąd chrześcijanin zwraca się z ufnością do świętych Pańskich w różnych potrzebach swoich. Św. Józefa czcimy jako patrona dobrej śmierci; św. Antoniego jako wspomociciela w różnych potrzebach; św. Rocha jako obrońcę od zarazy. Także parafie, a zapewne i nasza szkoła, mają osobnych patronów swoich.

4. Jak czcimy świętych Pańskich. Nie dosyć jest wzywać pomocy świętych Pańskich, trzeba też starać się naśladować ich cnoty. W tym celu winniśmy znać żywoty świętych, szczególnie żywoty patronów naszych i patronów Polski. Chwalebny jest zwyczaj pójść w dzień imienin swych do sakramentów św.

Czcimy też obrazy święte i relikwie świętych, okazując przez to świętym cześć i miłość, podobnie jak dobre dziecko z uszanowaniem przechowuje fotografie lub pamiątki po rodzicach.

5. Cześć Matki Boskiej. Wśród świętych czcimy najwięcej Najśw. Marię Pannę

jako Matkę Bożą,

jako Królową Wszystkich Świętych,

jako najmożniejszą Orędowniczkę naszą u Boga.

Wzywamy Matkę Boską jako Uzdrowienie chorych, Ucieczkę grzesznych, Pocieszycielkę strapionych, Wspomożenie wiernych, jako Pośredniczkę łask Bożych.

„Pamiętaj, o najdobrotliwsza Panno, że od wieków nie słyszano, aby kto, uciekając się do Ciebie, Twej pomocy wzywając, Ciebie o przyczynę prosząc, miał być od Ciebie opuszczony.“

Zapamiętaj sobie:

Najdoskonalszymi stworzeniami Bożymi są aniołowie.

Wymień imiona niektórych świętych Polaków!

Czcimy świętych Pańskich, ponieważ

są przyjaciółmi Bożymi,
mogą nam u Boga wyprosić wiele łask.

Aby uczcić świętych Pańskich, mamy

wzywać ich pomocy,
czcić ich obrazy i relikwie,
czytać żywoty świętych.

Wśród świętych czcimy najwięcej Najśw. Marię Pannę.

24. NIE BĘDZIESZ BRAŁ IMIENIA PANA BOGA SWEGO NADAREMNO

1. **Świętość imienia Bożego.** W Starym Zakonie żydzi z wielkiej czci i bojaźni nie wymawiali imienia Bożego. Za znieważenie imienia Bożego wymierzano karę śmierci przez ukamienowanie. Pan Jezus nauczył nas zwracać się do Boga nie tylko jako do Pana, ale także jako do Ojca. Dlatego możemy wzywać imienia Bożego, jednakże winniśmy to czynić z wielką czcią i miłością.

Święte imię Boże broni nas od złego ducha. W imię Boże udziela nam kapłan błogosławieństwa. Imię Jezus powinniśmy mieć na ustach w ostatniej chwili życia naszego. Istnieje osobna litania na cześć świętego Imienia Jezus.

2. **Wzywanie imienia Bożego.** Nie godzi się wzywać imion świętych bezmyślnie, w niecierpliwości albo nawet w gniewie. Nie wolno kląć i złorzeczyć. Kto obelżywie

wyraża się o Bogu i rzeczach Bożych, grzeszy bluźnierstwem; bluźnierstwo jest mową szatanów.

Dobry katolik wzywa imienia Bożego przy pozdrowieniu chrześcijańskim, w pokusach, w każdej potrzebie.

3. Przysięga i ślub. Wzywamy imienia Bożego szczególnie uroczycie przy przysiędze. Przysięgę składają świadkowie przed sądem, biorąc Boga na świadka, że mówią prawdę. Krzywoprzysięzca znieważa ciężko imię Boga i sściąga na siebie gniew Boży.

Przysięgę składają żołnierze i urzędnicy biorąc Boga na świadka, że będą sumiennie spełniali obowiązki swoje.

Przysięgę godzi się składać tylko w rzeczach ważnych. Kto przysięga często i niepotrzebnie, ten nadużywa imienia Bożego.

Chrystus Pan upominał: „Mowa wasza niech będzie „tak, tak“, lub „nie, nie“; co bowiem jest ponad to, odezłego jest“.

Wzywamy też imienia Bożego uroczycie, gdy składamy Panu Bogu przyrzeczenie, czyli ślub. Wierni nieraz ślubują Panu Bogu odprawienie pielgrzymki, post, jałmużnę lub inne dobre uczynki.

Taki ślub jest miły Panu Bogu. Jednakże upomina nas Pan Bóg: „Jeżeliś co ślubował Bogu, nie omieszkać spełnić... Lepiej jest nie ślubować, aniżeli po ślubie obietnic nie spełnić“.

Stary kościół drewniany na Podhalu

Zanim kto uczyni ślub, niech wprzód poradzi się spowiednika.

4. Cześć dla domu Bożego. Czci Bożej służą w szczególny sposób kościoły nasze. Kościół jest mieszkaniem Pana Boga. Tu składamy Panu Bogu Najświętszą Ofiarę, tu wzywamy święte imię Jego. Dlatego przy wstępie do kościoła żegnamy się święconą wodą, by odpędzić płoche myśli; potem klękamy przed Najśw. Sakramentem i całym sercem bierzemy udział w nabożeństwie. Kto kocha Pana Boga, będzie też dbał o utrzymanie i ozdobienie domu Bożego.

5. Cześć dla sług Bożych. Pan Jezus powiedział do apostołów: „Kto was słuca, mnie słuca; a kto wami gardzi, mną gardzi”. Kapłan jest człowiekiem jak każdy z nas; jednakże Pan Jezus obrał go jako zastępcę swego i ustanowił naszym ojcem duchownym, który prowadzi nas do nieba. Dlatego należy się kapłanowi od nas cześć i miłość.

Gdyby nie było kapłanów, ustałyby Msze św. i nabożeństwa, żylibyśmy bez spowiedzi i Komunii św., chorzy umieraliby bez ostatnich sakramentów; zamilkłoby słowo Boże i zamarłoby życie Kościoła.

Dlatego wszyscy wrogowie Kościoła w Bolszewii, w Meksyku, w Hiszpanii uderzają najpierw na kapłanów, wtrącając ich do więzienia i mordując, aby przez to zniszczyć Kościół.

Tym więcej będzie każdy prawy katolik szanował kapłanów i popierał ich wedle sił w pracy apostołskiej.

Zapamiętaj sobie:

W drugim przykazaniu nakazuje Pan Bóg wymawiać ze czcią imię Boga i Świętych.

Znieważa imię Boże, kto mówi obelżywie o Bogu (błuznierstwo), kto złorzeczy wzywając Boga (przekleństwo).

Wzywamy imienia Bożego przy pozdrowieniu chrześcijańskim, w pokusach, w każdej potrzebie.

Wzywamy imienia Bożego szczególnie uroczyście,
 gdy wzywamy Go na świadka (przysięga),
 gdy składamy Panu Bogu przyrzeczenie (ślub).
 Mamy dbać o utrzymanie i ozdobienie kościoła.
 Kapłanom należy się od nas cześć i miłość.

25. PAMIĘTAJ, ABYŚ DZIEŃ ŚWIĘTY ŚWIĘCIŁ

1. **Nabożeństwo niedzielne.** Ludzie pracy czekają z utęsknieniem nadejścia niedzieli, aby mogli wypocząć po trudach tygodnia i pokrzepić duszę modlitwą i nabożeństwem.

Bicie dzwonów wzywa wiernych do kościoła. W licznych kościołach rozpoczyna się nabożeństwo niedzielne i świąteczne jutrznią. Podczas jutrzni śpiewa się psalmy, hymny, wyjątki z Pisma św. i modlitwy. Jutrznia jest poranną modlitwą Kościoła. Po jutrzni odprawia się często Msza św. zwana prymarią, przeznaczona dla tych, którzy w głównym nabożeństwie nie mogą wziąć udziału.

Dawnym obyczajem śpiewa lud pobożny godzinki ku czci Najśw. Marii Panny.

Przed głównym nabożeństwem, czyli sumą, święci kapłan wodę, aby pokropić lud zebrany. Przy pokropieniu śpiewa się wiersz: *Asperges me*. Woda święcona ma nas chronić od złego ducha i przygotować duszę do pobożnego udziału w nabożeństwie.

Potem odbywa się procesja wokoło kościoła. Procesja jest uroczystym pochodem na znak wesela świątecznego.

Po procesji rozpoczyna się suma.

Nieszporami jako modlitwą wieczorną kończą się nabożeństwa niedzielne. Nieszpory zawierają 5 psalmów Dawidowych, hymn, pieśń *Magnificat* — Wielbi dusza moja Pana, i modlitwę.

2. **Nabożeństwo główne, czyli suma.** Msza św. zwana sumą jest najważniejszą częścią nabożeństwa niedzielnego.

Ofiara Mszy św. jest miłą Bogu, ponieważ we Mszy św. Syn Boży ofiaruje się Ojcu swemu. Biorąc udział we Mszy św., oddajemy razem z Panem Jezusem cześć należną Bogu i upraszamy sobie łaskę i błogosławieństwo Boże na dalsze dni pracy. Słuchając słowa Bożego przypominamy sobie prawdy wiary i obowiązki życia chrześcijańskiego.

Na Mszy św. klęczy pan obok sługi, bogaty obok biednego, albowiem w obliczu Boga wszyscy jesteśmy braćmi: ta sama Ofiara odprawia się codziennie na całej kuli ziemskiej; wszystkie narody świata biorą w niej udział oddając hołd Stwórcy swemu.

3. Obowiązek słuchania Mszy św. Każdy katolik po skończonym siódmym roku życia jest obowiązany pod grzechem ciężkim wziąć udział we Mszy św. w niedziele i święta, o ile nie ma ważnej przeszkody.

W Starym Zakonie obchodzili Izraelici z nakazu Bożego szabat jako dzień święty. My chrześcijanie święcimy niedzielę za przykładem apostołów, albowiem w niedzielę Pan Jezus zmartwychwstał, w niedzielę zstąpił Duch Święty na Kościół. Oprócz niedzieli obchodzimy jeszcze różne święta kościelne.

Kościół nakazuje nam osobnym przykazaniem, abyśmy Mszy św. w niedziele i święta nabożnie słuchali. Kto chce być prawdziwym katolikiem, będzie spełniał obowiązek służby Bożej chętnie i dobrowolnie od młodości swej. Na nabożeństwo niedzielne i świąteczne trzeba przybyć punktualnie; kto z własnej winy przyjdzie po ofiarowaniu, nie spełnił obowiązku swego. Podczas nabożeństwa trzeba zachować się pobożnie, łącząc się myślą i sercem z Najśw. Ofiarą i modlitwą kapłana.

4. Odpoczynek niedzielny. Aby mieć czas na służbę Bożą, wstrzymujemy się z rozkazu Bożego w niedziele i święta od robót służebnych: na roli, w warsztacie, w fabryce, w handlu. Roboty te są dozwolone tylko w razie koniecznej potrzeby.

Odpoczynek niedzielny jest dobrodziejstwem dla ludzi pracujących. Ciało potrzeba wytchnienia, aby mogło z nowymi siłami stanąć do pracy.

Wypoczynek niedzielny pozwala nam przeczytać dobrą książkę lub gazetę, użyć godziwej rozrywki, porozmawiać z sąsiadami, odwiedzić krewnych, chorych lub ubogich.

Ojciec może w niedzielę dłużej niż zwykle poświęcić się rodzinie, pokrzepić i rozweselić serce w kole rodzinnym.

Nikt nie zubożał przez święcenie niedziel. Przykładem na to są żydzi, którzy szabaty swój zachowują gorliwie.

Kto spełnia gorliwie i sumiennie obowiązki służby Bożej w niedziele i święta, temu Bóg odplaci błogosławieństwem swoim.

Zapamiętaj sobie:

Msza św. jest najważniejszym wśród nabożeństw niedzielnych.
Mamy święcić dzień święty

Św. Anna z N. M. Panną

słuchając pobożnie Mszy św.,
 wstrzymując się od robót służebnych.
 Dlaczego święcimy niedzielę jako dzień święty?
 Jakie korzyści przynosi nam odpoczynek niedzielny?

26. CZCIJ OJCA SWEGO I MATKĘ SWOJĄ

1. Przykład Pana Jezusa. Pan Jezus przez lat 30 przebywał w domu rodziców w Nazarecie. Szanował Marię jako matkę a św. Józefa jako opiekuna. Kochał matkę swą, na prośbę jej uczynił pierwszy cud w Kanie Galilejskiej, z krzyża jeszcze troszczył się o nią i polecił ją św. Janowi. Kochał również św. Józefa, pomagał mu w pracy, był przy nim w ostatnich chwilach życia. Pan Jezus, chociaż był Bogiem, jednak był poddany ziemskim rodzicom swoim.

Pan Jezus dał dzieciom najpiękniejszy wzór szacunku, miłości i posłuszeństwa dla rodziców.

2. Szacunek dla rodziców. Rodzice zastępują nam Pana Boga. Chociaż są biedni, prości, może nawet grzeszni, dziecko powinno ich czcić w sercu i przed światem.

Dlatego dobre dziecko zachowuje się wobec rodziców zawsze z uszanowaniem i nigdy nie wstydzi się rodziców.

Groźne są słowa Pisma św.: „Oko, które urąga ojcu a które gardzi matką, niech wyklują kruki i niech je wyjedzą orlęta”.

3. Miłość dla rodziców. Rodzice są naszymi największymi po Bogu dobroczyńcami. Nigdy nie odpłacimy się matce za wszystko, co uczyniła dla nas, ani ojcu, który pracuje na nas w pocie czoła. Dlatego mamy święty obowiązek

sprawiać im pociechę zachowaniem swoim,
 wspierać ich w potrzebie i starości,
 modlić się za nich.

Pismo św. upomina nas: „Synu, wspomagaj starego ojca twego, a nie zasmucaj go za żywota jego”.

4. Posłuszeństwo dla rodziców. Młode drzewko przywiązuje się do pnia, aby rosło krzepkie i proste. Młodzież trzeba wiązać posłuszeństwem, aby rosła uczciwa i dzielna na chwałę Bogu. Winniśmy więc słuchać rodziców szybko i chętnie. Znowu upomina nas Pismo św.: „Synowie, posłuszni bądźcie rodzicom we wszystkim, albowiem to się podoba Panu“.

5. Zapowiedź nagrody lub kary Bożej. Dobrym dzieciom przyrzeka Pan Bóg, że będzie im błogosławił i da im długie życie.

Złym dzieciom grozi Pan Bóg: „Przeklęty, który nie czci ojca swego i matki“.

6. Obowiązki wobec przełożonych i starszych. Rodzicom w wychowaniu dzieci pomagają nauczyciele, pracodawcy i inni przełożeni. Dlatego winniśmy ich podobnie jak rodziców czcić i słuchać.

Dzieci powinny za młodu ćwiczyć się w karności. Wtedy jako ludzie dorośli będą sumiennie spełniali obowiązki katolików i Polaków, będą mogli prowadzić i wychowywać innych.

Młodzież dobrze wychowana jest grzeczna dla każdego. Szczególnie będzie szanować ludzi starszych wedle słów Pisma św.: „Przed głową sędziwą powstań i uczcij osobę starego“.

Zapamiętaj sobie:

Okazuję rodzicom cześć gdy

zachowuję się wobec nich zawsze z uszanowaniem,
nie wstydzę się nigdy rodziców

Okazuję rodzicom miłość gdy

sprawiam im pociechę zachowaniem swoim,
wspieram ich w potrzebie i starości,
modlę się za nich.

Mam słuchać rodziców szybko i chętnie.

Jaką nagrodę przyrzekł Pan Bóg dobrym dzieciom, a jaką karę złym?

Oprócz rodziców mam czcić i słuchać nauczycieli, pracodawców
i przełożonych swoich.

27. NIE ZABIJAJ

1. Wartość życia ludzkiego. Pan Bóg utworzył ciało człowieka z mułu ziemi i tchnął w nie duszę nieśmiertelną. I stał się człowiek istotą żyjącą. Tymi słowami poucza nas Pismo św., że człowiek ma duszę i ciało od Pana Boga.

Bóg jest Stwórcą naszym i Panem życia naszego. Jednym daje długie życie, drugim krótkie; jednym daje życie w bogactwach i zaszczytach, drugim w biedzie i poniżeniu. Człowiek powinien przyjąć z ręki Boga takie życie, jakie mu Bóg przeznaczył; powinien szanować zdrowie i życie własne oraz cudze. Straszłą zbrodnię popełnia człowiek, który odbiera sobie życie ze strachu przed cierpieniem lub hańbą.

Każde życie ludzkie, nawet życie ubożego żebraka, ma niezmierną wartość, bo przez dobre życie może człowiek wysłużyć sobie szczęśliwą wieczność. Dlatego patron nasz św. Stanisław Kostka nie dbał o bogactwa i wygody, stronił od zabaw lekkomyślnych, powtarzając sobie często w duszy: „Co mi to pomoże dla wieczności?” Tym sposobem mimo młodego wieku stał się wielkim świętym, znanym i czczonym w całym świecie katolickim. Świętym życiem zdobył koronę chwały wiecznej.

2. Grzechy przeciwko życiu ludzkiemu. Chrześcijaнин szanuje nie tylko własne życie i zdrowie, ale także zdrowie i życie bliźniego. Grzeszy, kto bliźniego niesprawiedliwie poniewiera, rani lub zabija.

Pierwszym zabójcą był Kain. Wpierw zazdrościł bratu swemu Ablowi, ponieważ Bóg przyjął ofiarę Abla, a jego ofiarę odrzucił; potem w sercu Kaina zbudziła się nienawiść i zemsta; w końcu stał się bratobójcą i ściągnął na siebie przekleństwo Boże. Tak to nieraz z mniejszych grzechów powstają okropne zbrodnie. Dlatego trzeba strzec się kłótni i zwady i nigdy nie chować w sercu gniewu lub zemsty.

Istnieją trzy przypadki, kiedy wolno drugiemu człowiekowi odebrać życie. Władza państwowa ma prawo karać wielkie zbrodnie karą śmierci. Każdemu człowiekowi

wolno bronić własnego życia przed napastnikiem, wolno go nawet zabić, jeżeli nie ma innego wyjścia. Żołnierz w sprawiedliwej wojnie może pozbawić życia wrogów ojczyzny.

3. Dręczenie zwierząt. Widzi się nieraz, że młodzież obchodzi się okrutnie ze zwierzętami, męczy je, kaleczy i niepotrzebnie zabija. Zwierzęta są także stworzeniami boskimi. Ile mądrości i dobroci objawił Stwórca, stwarzając rośliny i zwierzęta! Wszyscy uczeni na ziemi nie potrafiały powołać do życia jednej muszki. Dlatego powinna młodzież kochać świat Boży, kochać rośliny i zwierzęta, cieszyć się ich pięknnością i pielęgnować je. Wolno tępić zwierzęta szkodliwe, wolno zabijać bydło dla użytku ludzkiego, ale nigdy nie trzeba męczyć stworzeń Boskich, bo i one mają czucie.

4. Zgorszenie. Kto zabija ciało człowieka, jest mordercą; kto zabija duszę jego, jest gorszycielem. Morderca odbiera człowiekowi tylko życie ziemskie, gorszyciel zaś odbiera mu życie wieczne. Gorszycielem jest, kto słowem lub przykładem uczy bliźniego grzeszyć.

Niestety i wśród młodzieży zdarzają się czasem gorszyciele, którzy uczą kolegów opuszczać Mszę św., zaniedbywać się w nauce, okłamywać rodziców i nauczycieli, czynić szkody w ogrodach i polach, prowadzić brzydkie rozmowy. Pan Jezus grozi gorszycielom strasznymi słowami: „Kto by zgorszył jednego z tych małych, którzy we mnie wierzą, lepiej mu, aby zawieszono kamień młyński u szyi jego i zatopiono go w głębokości morskiej”.

Gorszyciela winniśmy unikać z daleka. Kto by sam — broń Boże! — zgorszył drugiego, powinien wedle sił sprowadzić go znowu na drogę cnoty i modlić się za niego.

Zapamiętaj sobie:

W piątym przykazaniu nakazuje Pan Bóg szanować zdrowie i życie własne oraz cudze.

Przeciwko zdrowiu i życiu bliźniego grzeszy, kto bliźniego niesprawiedliwie poniewiera, rani lub zabija.

Przeciwko duszy bliźniego grzeszy, kto bliźniego gorszy, to znaczy: słowem lub przykładem uczy go grzeszyć.

Nie wolno też dręczyć zwierząt, bo i one są stworzeniami Bożymi.

28. NIE CUDZOŁÓŻ

1. Wzory czystości. Patronami anielskiej cnoty czystości są: św. Stanisław Kostka, który tak ukochał czystość, iż odwracał się z odrazą i odchodził od zmysłów, ilekroć usłyszał jakie niestosowne słowo; św. Kazimierz Królewicz, który modlitwą i umartwieniem strzegł młodszej niewinności; św. Alojzy, który częstą Komunią św. umacniał się w cnotcie czystości; św. Agnieszka i Cecylia, dziewice i męczenniczki.

2. Wartość cnoty czystości. Choć czystość nie jest najwyższą z cnót, jest jednak najpiękniejszą i najważniejszą w życiu młodzieży. Pan Jezus czyste dusze szczególnie kocha. Dlatego wybrał sobie Przczystą Dziewicę jako matkę a św. Józefa, niewinnego oblubieńca Najśw. Marii Panny, jako opiekuna. Ulubionym uczniem Jego był św. Jan, który przez całe życie swoje trwał w cnotcie niewinności. Niewinne dzieci Pan Jezus tulił do siebie i błogosławił im.

Czystość daje człowiekowi szczęście wewnętrzne i chęć do pobożnego życia.

Czyste dusze nagrodzi Pan Bóg szczęściem wiecznym. „Błogosławieni czystego serca, albowiem oni Boga oglądać będą.”

3. Grzechy przeciwko czystości. Przeciwko czystości grzeszy, kto

z upodobaniem rozmyśla, mówi lub słucha o rzeczach nieskromnych,

z upodobaniem spogląda na rzeczy nieskromne albo takie rzeczy czyni.

Pan Bóg tymi grzechami bardzo się brzydzi. Za takie grzechy ukarał Sodomę i Gomorę ogniem i siarką.

4. Środki dla zachowania czystości. Aby zachować cnotę czystości, trzeba pilnie unikać wszelkich okazji do grzechów nieskromnych. Takie okazje są: nieprzywoite pisma, obrazy i widowiska, towarzystwo zepsutych rówieśników, leniwe życie.

Aby wytrwać w cnotcie czystości, trzeba ponadto pilnie pracować, uprawiać zdrowy sport, ukochać przyrodę, śpiew i inne szlachetne rozrywki;

trzeba modlić się, szczególnie do Matki Boskiej; przystępować często do sakramentów św.

Dziecko niewinne jest zdrowe, wesołe i piękne. Pismo św. mówi: „O jak piękny jest czysty rodzaj z jasnością!”

Niepokalane Poczęcie N. M. Panny.

Zapamiętaj sobie:

W szóstym przykazaniu nakazuje Pan Bóg cnotę czystości.

Mam cenić cnotę czystości, bo

Pan Jezus czyste dusze szczególnie kocha i nagradza, czystość daje szczęście wewnętrzne i chęć do pobożnego życia.

Aby zachować cnotę czystości, mam unikać wszelkich okazji do grzechów nieskromnych.

Co trzeba czynić ponadto?

Kto grzeszy przeciwko czystości?

29. NIE KRADNIJ

1. Cnota uczciwości. Gdy przechodzimy ulicami miast naszych, widzimy często na oknach sklepowych żelazne kraty i wielkie kłódki; stróże pilnują domów naszych dniem i nocą; drut kolczasty broni podwórza i ogrodu; na straży leżą złe psy. Widać stąd, że żyją wśród nas ludzie, którzy czyhają na cudzą własność.

Istnieją jednak kraje, gdzie takie środki ostrożności są nieznane. Domy pozostają otwarte nawet i w nocy; nie potrzeba pilnować ani trzody, ani ogrodu, ani żadnego innego dobytku. Jako jedyny stróż wystarczy cnota uczciwości, wystarczy przykazanie Boże: Nie kradnij!

Aby utwierdzić dobrą sławę narodu naszego wśród innych narodów, winniśmy zapisać sobie głęboko w sercu siódme przykazanie Boże: Nie kradnij. W tym przykazaniu nakazuje Pan Bóg szanować cudzą własność.

2. Do czego jest potrzebna własność. Każdy człowiek posiada jakąś własność, którą odziedziczył po rodzicach lub nabył własną pracą: czy to gospodarstwo, czy chatę, czy sklep, czy warsztat, czy narzędzia do pracy, czy nieco grosza, odzienia lub żywności. Nawet dzieci posiadają własne ubranie, książki, zabawki lub drobne oszczędności.

Człowiekowi własność jest potrzebna na to, aby miał środki do życia dla siebie i swej rodziny; człowiek powinien też czynić oszczędności na przyszłość: na czas choroby lub starości. Mądre przysłowie poucza nas, że „oszczędność i praca narody wzbogaca”.

Własność jest nierówno podzielona wśród ludzi i nigdy nie będzie na świecie zupełnej równości; są i zawsze będą ludzie bogaci i ludzie biedni. Lecz bogaty powinien pamiętać, że kiedyś będzie musiał zdać sprawę przed Bogiem, na co zużył dobra ziemskie: czy tylko dla własnej przyjemności, czy także dla dobra bliźnich.

Możemy odwdziaczyć się Panu Bogu za dobra, które nam dał, ofiarując część własności na utrzymanie lub ozdobienie kościołów, na potrzeby misyjne, na cele do-

broczone. Wiele kościołów i dzieł miłosiernych powstało w Polsce jako hojna ofiara ojców naszych.

3. Poszanowanie cudzej własności. Cudza własność jest święta. Kto ją niesprawiedliwie narusza, ściąga na siebie hańbiącą nazwę złodzieja.

Dlatego dziecko uczciwe nigdy nie zabiera cudzej własności, choćby to była drobnostka, np. ołówek lub obrazek. A jeżeli rzecz cudzą znajdzie, odda ją śpiesznie właścicielowi.

Dziecko uczciwe nie niszczy pożyczonej książki lub zabawki, nie łamie drzewek przy drodze, nie depta cudzych pól lub ogrodów.

Uczciwego człowieka wszyscy cenią. Chętnie przyjmą go do urzędu lub do pracy w warsztacie, spokojnie oddadzą pod jego opiekę dobra swoje, bo wiedzą, że ich nie ukrzywdzi. Uczciwość jest najpewniejszą drogą do zapewnienia sobie bytu.

4. Naprawienie krzywdy. Kto wyrządził bliźniemu szkodę, powinien ją naprawić, a rzecz skradzioną oddać. Inaczej nie może liczyć na miłosierdzie Boże.

Zapamiętaj sobie:

W siódmym przykazaniu nakazuje Bóg szanować cudzą własność.

Mamy używać dóbr doczesnych
dla potrzeb własnych i rodziny,
dla uczynków miłosiernych,
dla chwały Bożej.

Krzywdzi bliźniego na własności, kto
kradnie lub niszczy cudzą własność,
zatrzymuje rzeczy znalezione lub pożyczone.

Krzywdę trzeba naprawić.

30. NIE MÓW FAŁSZYWEGO ŚWIADECTWA PRZECIW BLIŹNIEMU SWEMU

1. Pan Jezus uzdrawia głuchoniemego. Gdy Pan Jezus wstąpił na górę, zgromadziły się koło Niego wielkie tłumy. Przeprowadzono Mu także niemowę z prośbą, aby

go uleczył. Jezus włożył palce do uszu jego, a śliną swą dotknął języka jego. Następnie spojrzawszy w niebo, wstchnął i rzekł: „*Efeta!*” to jest: „otwórz się”. I otworzyły się uszy kaleki, rozwiązał się też język jego i zaczął mówić należycie.

2. Prawdomówność. Jak przykrym jest los głuchoniemego! Nie słyszy szumu drzew i śpiewu ptaków, nie słyszy głosu matki i wesołego śmiechu rówieśników; nie może przemówić należycie do otoczenia swego; nie może śpiewać pięknych naszych pieśni. Widzimy stąd, jak wielkim darem Bożym jest mowa ludzka.

Winniśmy dlatego używać mowy zawsze należycie. Winniśmy mówić zawsze prawdę, a brzydzić się wszelkim kłamstwem. Pismo św. mówi: „Obrzydliwością są Panu wargi kłamliwe”. Pierwsze kłamstwo na ziemi wyszło z ust diabła, który skusił nim pierwszych rodziców do grzechu.

Kto kłamie, jest tchórzem, którym ludzie gardzą. Prawy uczeń woli przyznać się szczerze do popełnionej winy i przyjąć karę, aniżeli splamić usta swe kłamstwem. Wspomina sobie przykład patrona polskiego, św. Jana Kantego, który wolał oddać zbójcom ostatni grosz, niż powiedzieć nieprawdę, choć mimo woli.

3. Dobre imię. Daru mowy nadużywają ludzie jeszcze w ten sposób, że mówią fałszywe świadectwo przeciw bliźniemu swemu. Dobre imię jest wielkim skarbem. Pismo św. mówi: „Lepsze jest imię dobre, niż wielkie bogactwo”. Kto zabiera bliźniemu dobre imię, jest gorszy od złodzieja.

Przeciwko dobremu imieniu bliźniego grzeszy, kto
 posądza bez powodu bliźniego o złe rzeczy,
 obmawia, to jest wyjawia niepotrzebnie błędy
 bliźniego,
 oczernia, to jest rozgłasza zmyślane grzechy
 bliźniego.

Oszczyca ma obowiązek oszczerstwo odwołać i krzywdę naprawić.

Brzydką jest rzeczą, gdy kolega skarży na kolegę niepotrzebnie lub dla zemsty. Grzechy towarzysza wtedy tylko należy wyjawić rodzicom lub wychowawcom, jeżeli grzechami swymi gorszy drugich a na wszystkich ściąga hańbę.

4. Milczenie. Pismo św. mówi: „Jeśli kto w mowie nie upada, ten jest mężem doskonałym“. Lekarstwem na grzechy mowy jest milczenie:

milczenie pobożne — podczas nabożeństwa,
 milczenie cierpliwe — wobec bólu i krzywdy,
 milczenie obowiązkowe — podczas lekcji,
 milczenie skromne — wobec rodziców i starszych.

Zapamiętaj sobie:

W ósmym przykazaniu nakazuje Pan Bóg
 mówić zawsze prawdę,
 szanować dobre imię każdego.

Dlaczego mamy brzydzić się kłamstwem?
 Kto grzeszy przeciwko dobremu imieniu bliźniego?
 Do czego obowiązany jest oszczerca?

31. NIE POŻĄDAJ ŻONY BLIŹNIEGO SWEGO ANI ŻADNEJ RZECZY, KTÓRA JEGO JEST

1. Złe myśli i pragnienia. W 9. i 10. przykazaniu nakazuje Pan Bóg, ażebyśmy wystrzegali się nie tylko złych uczynków, ale także złych pożądań.

Pan Bóg jest wszystko wiedzący i czyta w sercu człowieka. Żadna myśl nasza, żadne pragnienie nie ukryje się przed Panem Bogiem. Dlatego nie powinniśmy ani myśleć ani pragnąć takich rzeczy, które niemiłe są Bogu.

Kolega wyrządził mi krzywdę, uderzył mnie lub obraził. W sercu budzi się złość i chęć zemsty. Zapomnę czym prędzej o doznanej krzywdzie, wyrzucę zemstę z duszy, pomyślę o Chrystusie Panu, który z krzyża przebaczył wrogom swoim.

Widzę u dzieci bogatszych piękne ubranie, wspa-
niałe zabawki; w sercu budzi się zazdrość. Nie poddam
się jej. Będę życzył każdemu dobrze i cieszył się razem
z innymi.

Przychodzi mi niedobra myśl, by uczynić jakąś psotę:
zerwać owoc w cudzym ogrodzie, złamać drzewko przy
drodze, uciec z nauki, wybierać ptakom gniazda i po-
dobne sprawki. Nie będę bawił się takimi myślami, nie
będę pragnął rzeczy brzydkich i grzesznych, aby nie obra-
zić Pana Boga.

2. Dobre myśli i pragnienia. Razu pewnego był Pan
Jezus w świątyni. Usiadłszy naprzeciw skarbonki przy-
patrywał się, jak ludzie wrzucali ofiary do skarbonki.
Bogacze wrzucali wiele pieniędzy. Zbliżyła się także
uboga wdowa i wrzuciła dwa drobne pieniążki. Pan
Jezus przywołał uczniów swoich i rzekł do nich: „Za-
prawdę, ta uboga wdowa dała więcej aniżeli wszyscy,
bo przy ubóstwie swoim ofiarowała wszystko, co miała”.

Pan Jezus nie pochwalił wielkiej ofiary bogaczy,
która pochodziła z pychy, lecz drobny grosz wdowi po-
chodzący z dobrego serca. Podobnie i nas pochwali Bóg,
jeżeli myśli nasze będą dobre a serca uczciwe.

Często podczas dnia mamy sposobność, by wzbudzać
dobre myśli i pragnienia.

Patrząc na świat Boży pomyślę, jak wielki, mądry
i dobry jest Stwórca świata, i z głębi duszy oddam Mu
cześć.

Przechodząc koło krzyża przy drodze, wspomnę na
miłosiernego Zbawiciela, który umarł za grzechy nasze.

Podczas lekcji szkolnych nie będę myślał o zabawie,
lecz o nauce, aby podobać się Jezusowi, którego krzyż
widzę na ścianie.

Wieczorem będę zasypiał z myślą o Panu Bogu.

Wszystkie nasze dzienne sprawy
Przyjm litośnie, Boże prawy,
A gdy będziem zasypiali
Niech Cię nawet sen nasz chwali.

3. Przykład św. Teresy od Dzieciątka Jezus. Św. Teresa żyła od 15 roku życia w ukryciu klasztornym. Umarła młodo, mając lat 24. Nie spełniła żadnych nadzwyczajnych czynów. Modliła się i umartwiała, pracowała pilnie, szczególnie w zakrystii klasztornej, była wychowawczynią najmłodszych sióstr. Dopóki żyła, ludzie o niej nie wiedzieli. Dziś, niewiele lat po śmierci, zna ją cały świat, wszędzie widać jej wizerunki, trzymającej krzyż opleciony różami; powstają liczne ołtarze poświęcone jej czci, pobożne rzesze wiernych proszą o jej przyczynę.

Kościół skromną i cichą karmelitankę policzył między świętych nie dla jej czynów zewnętrznych, lecz dla jej świętej duszy.

Na rozkaz przełożonej opisała święta Teresa „Dzieje duszy” swej w pięknej książce. Z tej książki możemy poznać święte jej

myśli i pragnienia, które doprowadziły ją do tak wielkiej świętości i wysłużyły jej koronę chwały w niebie.

Św. Teresa od Dzieciątka Jezus.

Zapamiętaj sobie:

W dziewiątym i dziesiątym przykazaniu nakazuje Pan Bóg, abyśmy wystrzegali się nie tylko złych uczynków, ale także złych pożądań.

Kiedy podczas dnia mamy sposobność wzbudzać dobre myśli i pragnienia?

32. PIĘĆ PRZYKAZAŃ KOŚCIELNYCH

1. Kościół św. ustanawia przykazania. Pan Jezus pozostawił jako następcę swego na ziemi św. Piotra i polecił mu, aby pasł baranki i owce Jego. Rzekł też do apostołów: „Kto was słucha, mnie słucha”. Odtąd sprawują w imieniu Pana Jezusa rządy w Kościele Ojciec św. i biskupi. W imieniu Bożym daje nam Kościół przykazania swoje, aby nas jako dobra matka wychować dla Pana Boga i dla nieba.

2. Pierwsze przykazanie kościelne. Postanowione od Kościoła Bożego dni święte święcić. Kościół ustanowił dni święte, aby uczcić tajemnice wiary św. i pamięć świętych Pańskich. Święta kościelne są to dni radości i wesela dla ludu katolickiego.

Głównymi świętami roku kościelnego są: Boże Narodzenie, Wielkanoc i Zielone Świątki.

Przygotowaniem do Bożego Narodzenia jest adwent. Dzień po Bożym Narodzeniu jest poświęcony św. Szczepanowi; trzeci dzień św. Janowi Ewangelście, czwarty niewinnym Młodziankom. W Nowy Rok obchodzimy dzień imienin Pana Jezusa. Dnia szóstego stycznia jest święto Trzech Króli, podczas którego kapłan święci złoto, kadzidło i mirrę oraz krede.

Do Wielkanocy przygotowujemy się wielkim postem. Wielki post rozpoczyna się w Środę Popielcową. Wielki Tydzień trwa od Niedzieli Palmowej do Wielkanocy. W Wielki Czwartek obchodzimy pamiątkę ustanowienia Najśw. Sakramentu; w Wielki Piątek pamiątkę śmierci Pana Jezusa na krzyżu; w Wielką Sobotę kapłan święci ogień, świecę paschalną i wodę chrzcielną.

Czterdzieści dni po Wielkanocy obchodzimy Wniebowstąpienie Pańskie. Niedziela po Zielonych Świątkach jest poświęcona Trójcy Świętej. W następny czwartek obchodzimy uroczystość Bożego Ciała z oktawą.

Święta Matki Boskiej są: Niepokalane Poczęcie 8 grudnia i Wniebowzięcie 15 sierpnia. Święto apostołów św. Piotra i Pawła obchodzimy 29 czerwca, a Wszystkich Świętych 1 listopada.

Drugie przykazanie kościelne. Mszy świętej w niedziele i święta nabożnie słuchać.

Trzecie przykazanie kościelne. Wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych i posty w dni nakazane zachowywać. Kto ukończył siódmy rok życia, jest obowiązany wstrzymywać się od pokarmów mięsnych w następujące dni: w piątki całego roku; w Środę Popielcową; w piątki i soboty wielkiego postu; w suche dni, które przypadają na środy, piątki i soboty po św. Łucji, po Popielcu, po Zielonych Świątkach, po święcie Podwyższenia Krzyża; oraz w cztery wigilie: przed Bożym Narodzeniem, przed Zielonymi Świątkami, przed Wniebowzięciem Najśw. Marii Panny, przed uroczystością Wszystkich Świętych. Dla starszych istnieje jeszcze post ścisły, który polega na jednorazowym posileniu się do sytości. Ojcowie nasi przestrzegali zawsze sumiennie postów kościelnych. I my powinniśmy umartwiać się, znosić cierpliwie niewygody i ból, odmawiać sobie niekiedy słodczy lub innych dozwolonych przyjemności. Przede wszystkim zaś mamy zachować posty. Przez post i umartwienia

naśladujemy przykład P. Jezusa i świętych Pańskich, pokutujemy za grzechy nasze.

„Dobra jest modlitwa z postem i z jałmużną więcej, niż skarby złota chować.“

Czwarte przykazanie kościelne: Przynajmniej raz w rok spowiadać się, a około Wielkanocy Komunię św. przyjmować.

Aby wytrwać w łasce Bożej, będę przystępował do sakramentów św. często. Zbawiennym zwyczajem jest przyjmowanie Komunii św. codziennie.

Do codziennej Komunii św. może przystępować każdy, kto jest wolny od grzechu śmiertelnego i ma dobrą intencję.

Piąte przykazanie kościelne: W czasach zakazanych wesel i zabaw hucznych nie sprawiać. Kościół zakazuje w adwencie i wielkim poście hucznych zabaw, aby wierni przygotowali się poważnie na wielkie święta chrześcijańskie.

Zapamiętaj sobie:

Wymień pięć przykazań kościelnych!

Powinniśmy zachowywać przykazania kościelne, bo Pan Jezus powiedział do apostołów: „Kto was słucha, mnie słucha”. Kościół ustanowił dni święte, aby uczcić tajemnice wiary św. i pamięć świętych Pańskich.

Które są główne święta roku kościelnego?

Mam umartwiać się, aby

naśladować przykład Pana Jezusa i świętych Pańskich, pokutować za grzechy.

Do wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych jest zobowiązany, kto ukończył siódmy rok życia.

O CNOCIE I O GRZECHU

33. O SPRAWIEDLIWOŚCI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

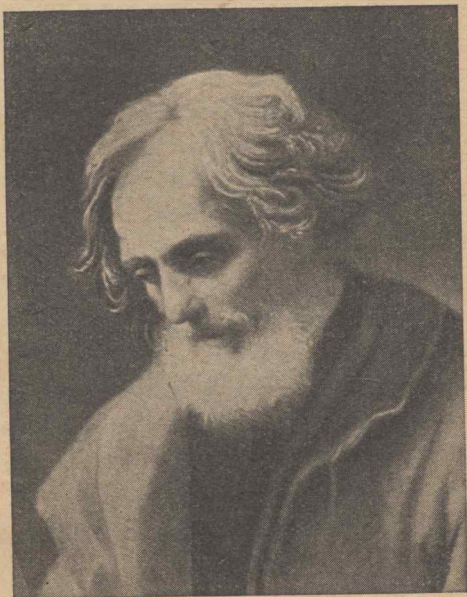
1. **Św. Józef wzorem sprawiedliwości.** Pismo św. nazywa św. Józefa mężem sprawiedliwym, bo przez całe swe życie spełniał sumiennie obowiązki swoje wobec Boga i ludzi.

Pracował pilnie na utrzymanie św. Rodziny.

Był posłuszny Panu Bogu i spełniał bez wahania nawet najcięższe rozkazy Boże. Na polecenie anioła wstał w nocy, zabrał Marię z Dzieciątkiem i udał się w daleką, niebezpieczną drogę do Egiptu.

Był niewinny i skromny, dlatego wybrał go Bóg na oblubieńca Najśw. Marii Panny i opiekuna Dzieciątka Bożego.

Był pokornycichy, tak iż Pismo św. nie podaje nam żadnego słowa, które by wyszło z ust Józefowych.

Św. Józef.

Był pobożny. Codziennym jego towarzystwem byli Jezus i Maria. Na święta pielgrzymował, posłuszny prawu Bożemu, do Jerozolimy.

Święcie żył, święcie też umierał w obecności Jezusa i Matki Boskiej.

Józef nie dokonał wielkich, sławnych czynów, nie działał cudów, a jednak wyniósł go Bóg do wielkiej świętości i chwały.

Aby być sprawiedliwym i świętym, wystarczy naśladować życie św. Józefa, jego posłuszeństwo dla przykazań Bożych, jego pobożność, jego życie oddane służbie Jezusowej.

2. Spełnianie przykazań Bożych. Człowiek sprawiedliwy zachowuje przede wszystkim wiernie i sumiennie przykazania Boże według słów Pana Jezusa: „Nie ten, co mówi: Panie, Panie! wejdzie do królestwa niebieskiego, lecz ten, co czyni wolę Ojca mego”.

Nie takie dziecko nazywamy dobrym, które pieści się z rodzicami i mówi im czułe słówka, lecz takie, które słucha rodziców i jest im pociechą. Podobnie człowiek sprawiedliwy okazuje Bogu miłość swoją przez to, że spełnia wolę Jego. Kto czci ojca i matkę, nie kradnie, nie mówi fałszywego świadectwa, a bliźniego miłuje, ten naprawdę kocha Pana Boga i zasłuży sobie na nagrodę wieczną.

3. Pobożność. Sprawiedliwy człowiek jest szczerze pobożny. Kochając modlitwę, rozpoczyna dzień pacierzem i pacierzem go kończy. Podczas dnia chętnie i często myśli o Panu Bogu. Lubi wstąpić do kościoła, by odwiedzić Pana Jezusa. W niedziele i święta nigdy z własnej winy nie opuści Mszy św.

Słuchając przykazania kościelnego zachowuje sumienie nakazane posty.

Przystępuje godnie i pobożnie do sakramentów św. Idzie do spowiedzi nie tylko z nakazu, ale także z własnej dobrej woli; nie lęka się spowiedzi, bo wie, że miłosierny Zbawiciel chętnie odpuści mu grzechy. Przyjmuje często Komunię św. radując się, że może połączyć się z Panem Jezusem.

Sprawiedliwy człowiek nie boi się śmierci, choćby przyszła do niego już w młodości, bo wie, że na drugim świecie czeka Pan Jezus, by nagrodzić wierne sługi swoje.

4. Gorliwość o chwałę Bożą. Człowiek sprawiedliwy pamięta o tym, że głównym celem życia ludzkiego jest chwała Boża. Dlatego dba o większą chwałę Bożą według sił i zdolności swoich.

Nawet dziecko może być apostołem Pana Jezusa i szerzyć królestwo Boże na ziemi. Przez dobre słowo i dobry przykład możemy prowadzić dusze bliźnich swoich do Pana Boga. Przez uczynki miłosierne możemy zachować ludzi ubogich od rozpacz i grzechu. Możemy należeć do dzieła św. Dzieciństwa Pana Jezusa, aby modlitwą i ofiarą zdobywać dusze pogan dla wiary św. Możemy stroić ołtarze oraz krzyże i figury przydrożne i okazać tym Panu Bogu dziecięcą swą miłość.

5. Świętość. Człowiek sam z siebie jest ułomny i słaby; dlatego powinniśmy prosić Boga o łaskę Jego. Z pomocą łaski Bożej może każdy człowiek, czy w świecie, czy w klasztorze, dojść do doskonałości i świętości. Człowiek zostaje świętym nie przez czynienie cudów, lecz przez doskonałą miłość Boga i bliźniego.

Zapamiętaj sobie:

Człowiek sprawiedliwy zachowuje wiernie przykazania Boże i kościelne.

Człowiek sprawiedliwy jest szczerze pobożny.

Człowiek sprawiedliwy dba o większą chwałę Bożą.

Człowiek zostaje świętym przez doskonałą miłość Boga i bliźniego.

34. CNOTY WIEKU DZIECIĘCEGO

1. Młodość św. Jana Bosko. Jan Bosko urodził się 16 sierpnia 1815 r. w pobliżu włoskiego miasta Turynu jako syn niezamożnej rodziny wieśniaczej. Po rychłej śmierci ojca wychowywała go dobra i pobożna matka,

Małgorzata. Jan był dla niej zawsze posłusznym i kochającym synem. Szanował też swego księdza proboszcza. Był ulubieńcem wszystkich dla swej uprzejmości i grzeczności. Wobec rówieśników był uczynny. Bawił się z nimi wesoło, ale skromnie, kończąc zabawę modlitwą. Był punktualny we wstawaniu i pilny w pracy. Miał współczujące serca dla biednych i nieszczęśliwych. A później poświęcił całe życie swojej pobożności i pracy nad młodzieżą, aby za przykładem Pana Jezusa młode pokolenie wzrastało w łasce u Boga i u ludzi.

Oby św. Jan Bosko i nas wychowywał na dzieci posłuszne i grzeczne — uczynne i wesołe — obowiązkowe i prawdomówne — pobożne i miłosierne.

2. Cnota posłuszeństwa i grzeczności. Posłuszeństwo jest cnotą, która w szczególny sposób obowiązuje młodzież. Rodzice i wychowawcy mają mądrość i doświadczenie, których dziecko jeszcze nie posiada. Dlatego będzie chętnie słuchać ich nauki i będzie sumiennie spełniać ich rozkazy. Dobre dziecko słucha nie z bojaźni przed karą, lecz z miłości; naprzód już wyczyta z oczu rodziców, czego sobie życzą.

Dziecko posłuszne jest zarazem karne i grzeczne. Szanuje starszych, milczy skromnie, gdy oni mówią. Jest uprzejme dla wszystkich, nawet obcych. Grzeczność nie jest wielką cnotą, ale miłą i pożyteczną, bo zdobywa nam serca ludzkie.

3. Uczynność i wesołość. Jest pobożny obyczaj, by wieczorem czynić rachunek sumienia z grzechów ubiegłego dnia. Czyńmy też rachunek z dobrych uczynków! Niechby nie minął żaden dzień bez drobnej choćby przysługi dla bliźniego. Dziecko uczynne pomoże kolegom w nauce, broni słabych od napaści, ludziom starszym przyjdzie z pomocą w razie potrzeby.

Jest wesołe od rana do wieczora. Pociesza rodziców serdecznym śmiechem i miłym słowem. W szkole wśród kolegów jest zawsze pogodne i chętnie bierze udział

w młodzieńczych zabawach. Wesołość jest znakiem czystego sumienia.

4. Obowiązkowość i prawdomówność. Dla zabawy nie wolno zaniedbywać obowiązku. Dziecko sumienne pamięta, że obowiązek ma pierwszeństwo przed zabawą. Dlatego wpierw zrobi lekcje szkolne, a potem pójdzie się bawić; wpierw na Mszę św., potem na wycieczkę.

Dziecko, które zawsze i sumiennie spełnia obowiązek swój, nie potrzebuje uciekać się do wybiegów i kłamstwa. Szczerze i otwarcie może spojrzeć w oczy każdemu, bo nie ma w sercu żadnego fałszu.

5. Pobożność i miłosierdzie. Pan Jezus kochał dzieci, dziecko wzajemnie winno kochać Pana Jezusa. Niech z czystego serca dziecięcego płyną modlitwy i pieśni do Pana Boga. Pobożna młodość sprawia, że człowiek i w późniejszym życiu pozostaje Panu Bogu wierny. Dlatego Pan Jezus stawiał dziecko apostołom swoim jako wzór mówiąc: „Jeżeli nie będziecie jako dzieci, nie wnieście do królestwa niebieskiego”.

Dziecko dobre pragnie podobać się Panu Jezusowi. Dla Pana Jezusa spełnia więc wedle możliwości uczynki miłosierne: daje jałmużnę ubogim, odwiedza chorych, pociesza smutnych, modli się za żywych i umarłych, pamięta-

Św. Jan Bosko.

jąc na słowa Pana Jezusa: „Coście uczynili jednemu z tych maluczkich, toście mnie uczynili“.

Zapamiętaj sobie:

Jakimi cnotami powinno odznaczać się dobre dziecko.

35. O GRZECHU

1. Czterdziestu męczenników. W czasie srogich prześladowań Kościoła kazał cesarz pogański Licyniusz ująć 40 żołnierzy chrześcijańskich i wtrącić do więzienia, by ich nakłonić do porzucenia wiary. Gdy namowy i groźby nie skutkowały, wyprowadzono ich zimową porą na zamrznięty staw, odarto z odzieży i zostawiono na mrozie przez noc; w pobliżu postawiono kadzie z letnią wodą, chcąc skusić żołnierzy, by w ciepłej kąpieli szukali ocalenia od zabójczego zimna. Pobożni żołnierze wspólnie poczęli prosić Boga, aby dał im siły do przewyciężenia pokusy i do wytrwania. Srogi mróz dokuczał im coraz więcej. W końcu jeden z 40 uległ pokusie; opuścił towarzyszków, uciekł z lodu i wskoczył do ciepłej łaźni. Męczennicy srodze się zmartwili odstępstwem towarzysza. Lecz niebawem pocieszył ich Bóg. Bo oto jeden ze stróżów pogańskich, widząc męstwo chrześcijańskich żołnierzy, zdarł z siebie odzienie i stanął z nimi w jednym szeregu, aby dopełnić liczby 40 we wspólnej męczeńskiej śmierci.

2. Pokusa i grzech. Pogański cesarz chciał skusić żołnierzy do odstępstwa. Sam zły duch podawał poganom okrutne sposoby prześladowania chrześcijan. Cesarz liczył na to, że żołnierze ulegną przez słabość ludzką.

Jeden tylko żołnierz poddał się pokusie i popełnił ciężki grzech odstępstwa od wiary. Reszta oparła się pokusie i zdobyła palmę męczeństwa.

I nas kuszą do grzechu własne złe skłonności, zli ludzie i zły duch. Sama pokusa jednak nie jest jeszcze

grzechem. Grzech powstaje dopiero wtenczas, gdy dobrowolnie poddajemy się pokusie. Aby nie ulec pokusie, mamy ją natychmiast odsuwać od siebie i polecać się opiece Bożej. Kto ulega pokusie, popełnia grzech.

3. Grzech śmiertelny i powszedni. Grzechy nie są sobie równe. Są grzechy śmiertelne i grzechy powszednie.

Grzech śmiertelny albo ciężki popełnia, kto przestępuje przykazania Boże lub kościelne w rzeczy ważnej i zupełnie dobrowolnie, to znaczy: wie, że grzeszy, a jednak grzech popełnia. Rzeczy ważne są: opuszczenie Mszy św. z własnej winy, ciężkie zmartwienie rodziców, wielka nienawiść, dobrowolne upodobania w rzeczach nieskromnych, wielka kradzież lub szkoda i podobne grzechy.

Grzech śmiertelny jest największym nieszczęściem człowieka. „Cóż pomoże człowiekowi, choćby wszystek świat pozyskał, a szkodę by poniósł na duszy swojej”. Dlatego mamy unikać przede wszystkim grzechu śmiertelnego.

Przez grzech śmiertelny

obrażam ciężko Pana Boga i okazuję wielką niewdzięczność Jezusowi,
tracę łaskę uświęcającą i wszelkie zasługi dla nieba, a narażam się na wieczne potępienie,
ściągam na siebie już tu na ziemi rozmaite kary Boże.

Grzech powszedni popełnia, kto przestępuje przykazania w rzeczy małej, albo w rzeczy ważnej, ale niezupełnie dobrowolnie.

Mamy unikać grzechu powszedniego, bo grzech powszedni

obraża także Pana Boga,
ściąga na nas kary doczesne na ziemi lub w czyśćcu,
prowadzi z czasem do grzechu śmiertelnego.

4. Wada główna. Był leniwy chłopiec, który nie odrabiał lekcyj mimo nakazu matki; toteż opuszczał często szkołę, gdyż bał się kary, potem kłamał przed rodzicami i nauczycielem. A wszystkie te grzechy wyrosły z jednego głównego źródła: z lenistwa. Lenistwo było główną wadą chłopca. Kto pozna główną swą wadę i zwalcza ją, ten uniknie wielu grzechów.

Istnieje 7 grzechów głównych. Są to jakoby zatrute źródła, z których wypływają inne grzechy.

Z pychy powstaje próżność i zarozumiałość;
z chciwości pochodzi kradzież i brak serca dla ubogich;
z nieczystości — brzydkie obyczaje;
z zazdrości — nienawiść i obmowa;
z nieumiarkowania — łakomstwo w domu i kradzieże u obcych;
z gniewu — kłótnie i niezgoda;
z lenistwa — wiele innych grzechów. Pismo św. mówi: „Wszelkiej złości uczy próżnowanie”.

5. Sumienie. Co jest dobre a co jest złe, o tym mówi nam sumienie.

Dziecko wyciąga rękę po cudzą własność. Nikt go nie widzi, ale głos wewnętrzny mówi mu: Nie kradnij, bo grzech. W dziecku odezwało się sumienie i powstrzymało je od grzechu.

Inne dziecko miało kilka groszy zaoszczędzonych. Spotkało biedaka i dało mu jałmużnę. Nikt tego nie widział. Ale głos wewnętrzny pochwalił dziecko mówiąc: Dobrześ uczyniło, uczynek twój miły jest Bogu. Był to znowu głos sumienia.

Sumienie ostrzega przed grzechem, a zachęca do dobrego.

Winniśmy zawsze słuchać głosu sumienia. Czyste sumienie zapewni nam spokój duszy i prawdziwe szczęście.

Zapamiętaj sobie:

Kuszą nas do grzechu własne złe skłonności, źli ludzie i zły duch.

Grzech jest to dobrowolne przestąpienie przykazania Bożego lub kościelnego.

Są grzechy śmiertelne i powszednie.

Kto popełnia grzech śmiertelny?

Dlaczego masz unikać przede wszystkim grzechu śmiertelnego?

Kto popełnia grzech powszedni?

Dlaczego masz unikać także grzechu powszedniego?

Wymień 7 grzechów głównych!

Głos sumienia mówi nam, co jest dobre a co złe.

VI

O SAKRAMENTACH ŚW.

36. O ŁASCE I SAKRAMENTACH ŚW. W OGÓLNOŚCI

1. Konieczność łaski Bożej. Bez pomocy skrzydeł nie może ptak wznieść się w powietrze. Bez pomocy Bożej żaden człowiek nie może wejść do nieba. Tę pomoc Bożą nazywamy łaską.

Pan Bóg pomaga nam łaską swą, abyśmy pełnili dobre uczynki dla naszego zbawienia; jest to łaska uczynkowa. Pan Bóg udziela jej każdemu człowiekowi tyle, ile mu potrzeba do zbawienia.

Pan Bóg daje nam jeszcze inną łaskę, łaskę uświęcającą. O tej łasce pouczył nas Pan Jezus w następującej przypowieści: Królestwo niebieskie można przyrównać królowi, który wyprawił wesele synowi swemu. Gdy król wszedł na salę, by zobaczyć gości, ujrzał człowieka, który nie miał na sobie szaty godowej. I rzekł do niego: „Przyjacielu, jak śmiałeś tu wejść bez szaty godowej?” A on zamilkł. Wtedy rozkazał król sługom: „Zwiążcie mu ręce i nogi i wyrzucie go precz w ciemności. Tam będzie płacz i zgrzytanie zębów.” Pan Jezus przyrównuje łaskę uświęcającą do szaty godowej. Kto tej szaty godowej nie posiada, nie będzie miał udziału w uczcie niebieskiej. Łaska uświęcająca bowiem

gładzi grzechy i uświęca duszę,
daje nam prawo do nieba.

Dlatego mamy cenić łaskę uświęcającą jako najwęższy skarb.

Łaskę uświęcającą otrzymaliśmy po raz pierwszy na Chrzcie św. Tracimy ją, gdy popełniamy grzech śmiertelny.

Możemy odzyskać łaskę uświęcającą
przez sakrament Pokuty,
przez żal doskonały.

2. Źródła łaski Boskiej. Główne źródła łaski Boskiej są: modlitwa i sakramenta św.

Pan Jezus ustanowił siedem sakramentów św. Za swego życia ziemskiego obdarzał ludzi łaską: odpuszczał grzechy, rozdawał Komunię św., udzielił apostołom władzy kapłańskiej. Podobnie i dziś obdarza nas Pan Jezus łaską w sakramentach św. za pośrednictwem biskupów i kapłanów.

Przy sprawowaniu sakramentów św. widzimy różne zewnętrzne znaki: widzimy, jak kapłan polewa wodą głowę dziecka na chrzcie św.; namaszcza chorego olejami św.; widzimy, jak biskup nakłada ręce na przyszłych kapłanów. Pan Jezus tak ustanowił, że przez te i inne znaki widzialne otrzymujemy łaskę Bożą.

3. Znaczenie sakramentów św. Przez Chrzest staje się człowiek dzieckiem Bożym i otrzymuje prawo do nieba. Łaska Chrztu św. wspiera nas, abyśmy zawsze trwali w wierze chrześcijańskiej.

Gdy dorośniemy, trzeba nam walczyć z wrogami wiary i cnoty. Sakrament Bierzmowania udziela nam męstwa do walki.

Sakrament Pokuty oczyszcza nas z grzechów i daje nam łaskę wytrwania w dobrym.

Komunia św. jest pokarmem, który nas krzepi w drodze do nieba, podobnie jak manna żywiła Izraela w drodze do ziemi obiecanej.

Gdy dorośniemy, obieramy sobie stan życiowy, duchowny lub świecki: sakrament Kapłaństwa udziela łask potrzebnych kapłanowi; sakrament Małżeństwa udziela pomocy Bożej dla życia rodzinnego.

Podczas niebezpiecznej choroby przychodzi do nas Zbawiciel, aby wesprzeć nas łaskami Ostatniego Namaszczenia.

Tak oto Chrystus Pan udziela nam swej pomocy we wszystkich potrzebach życia. Błogosławi i towarzyszy nam od kolebki aż do grobu. A poza grobem gotuje nam mieszkanie w domu Ojca Niebieskiego.

Zapamiętaj sobie:

Łaska Boska jest to pomoc Boża, bez której nikt nie może przyjść do nieba

Łaska Boska jest dwojaka: łaska uświęcająca i łaska uczynkowa.

Łaska uczynkowa pomaga nam, abyśmy pełnili dobre uczynki dla naszego zbawienia. Pan Bóg udziela jej każdemu człowiekowi.

Łaska uświęcająca
gładzi grzechy i uświęca duszę,
daje nam prawo do nieba.

Kiedy otrzymałeś po raz pierwszy łaskę uświęcającą?

Kiedy tracimy łaskę uświęcającą?

Mogę uzyskać łaskę uświęcającą
przez sakrament Pokuty,
przez żal doskonały.

Jakie są główne źródła łaski Boskiej?

Wymień siedem sakramentów św.!

Kto ustanowił sakramenta św.?

37. O CHRZCIE ŚW.

1. Obrzędy Chrztu św. Rodzice chrzestni przynoszą dziecko do kruchty. Kapłan poucza dziecko za pośrednictwem rodziców chrzestnych o życiu wiecznym i o przykazaniu miłości. Następnie znaczy dziecko krzyżem św. i kładzie rękę na głowę jego; przez to przyjmuje je do grona uczniów Chrystusowych. Potem tchnie na twarz dziecka i modli się, aby ustąpił duch zły, a przyszedł Duch Święty. Wreszcie kładzie do ust dziecka szczyptę soli, która jest znakiem mądrości Bożej i łaski chroniącej od zepsucia grzechowego.

Kapłan, zanim udzieli Chrztu św., kilkakrotnie od dziecka odpędza złego ducha. Wprowadzając je do kościoła mówi razem z rodzicami chrzestnymi: Wierzę

i Ojcie nasz. Przy chrzcielnicy dotyka kapłan uszu i nozdrzy dziecka śliną za przykładem Pana Jezusa przy uleczeniu głuchoniemego. Potem namaszcza dziecko olejem św. Wreszcie dziecko odrzeka się uroczyście ducha złego i składa wyznanie wiary. (Przymierze chrztu.)

Po tym przygotowaniu udziela kapłan Chrztu św. w następujący sposób: leje wodę na głowę dziecka i mówi przy tym: „Ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego“. Dziecko otrzymuje na Chrzcie św. imię świętego, aby miało patrona w niebie i naśladowało jego cnoty. W każde imieniny mamy przypomnieć sobie dobrodziejstwo Chrztu św. i dziękować za nie Bogu. Starajmy się przystąpić w tym dniu do sakramentów św.

Po Chrzcie św. namaszcza kapłan głowę dziecka olejem św. na znak godności chrześcijanina. Biały czepek oznacza białą szatę niewinności. Świeca płonąca wyobraża światło żywej wiary.

Przez całe życie winniśmy mieć w pamięci słowa, które kapłan wyrzekł do nas na Chrzcie św.: „Przyjmij szatę białą i zanieś ją niepokalaną na sąd Pana naszego Jezusa Chrystusa, abyś miał żywot wieczny. Amen.“

2. Konieczność Chrztu św. Każdy człowiek winien przyjąć Chrzest św., bo Chrzest jest koniecznie potrzebny do zbawienia. Pan Jezus powiedział: „Zaprawdę, zaprawdę powiadam ci, jeśli się kto nie odrodzi z wody i z Ducha Świętego, nie może wniknąć do królestwa Bożego“. Dlatego też w dzień Wniebowstąpienia nakazał Pan Jezus apostołom, aby nauczali i chrzcili wszystkie narody w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego.

Chrzest św. jest pierwszym i najważniejszym sakramentem. Bez Chrztu nie można przyjąć żadnego innego sakramentu.

Kto nie mógł jeszcze być ochrzczony, lecz pragnie przyjąć Chrzest, ten jest ochrzczony chrztem pragnienia.

3. Łaski Chrztu św. Chrzest św. gładzi grzech pierworodny oraz wszystkie inne grzechy i kary, daje łaskę

uświęcającą i szczególną pomoc do życia chrześcijańskiego.

4. Obowiązki Chrztu św. Przyjęcie Chrztu św. obowiązuje nas, abyśmy trwali w wierze chrześcijańskiej i wiernie wypełniali przykazania Chrystusowe.

Zapamiętaj sobie:

Chrzest jest to sakrament, w którym człowiek przez polanie wodą i wezwanie Trójcy Św. otrzymuje łaskę Boską.

Jak udziela kapłan Chrztu św.?

Jakich łask udziela nam Chrzest św.?

Każdy człowiek winien przyjąć Chrztu św., bo Chrzest jest koniecznie potrzebny do zbawienia.

Do czego obowiązuje nas przyjęcie Chrztu św.?

38. O BIERZMOWANIU

1. Obrzędy Bierzmowania. Biskup wyciąga ręce nad wszystkimi, którzy mają być bierzmowani, i prosi dla nich o siedem darów Ducha Świętego.

Potem biskup każdemu z osobna kładzie rękę na głowie i kreśli na czole olejem św. znak krzyża mówiąc: „Znacę cię znakiem krzyża i umacniam cię krzyżem zbawienia w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Amen”. Następnie biskup daje bierzmowanemu lekki policzek mówiąc: „Pokój z tobą”.

Krzyż na czole upomina nas, abyśmy nigdy nie wstydzieli się wiary św. Namaszczenie olejem przypomina nam, że jesteśmy rycerzami Chrystusowymi. Policzek zapowiada, że w służbie Chrystusa trzeba znieść niejedno cierpienie i poniżenie.

2. Co mówi Pismo św. o Bierzmowaniu. Pan Jezus zesłał w dzień Zielonych Świątek Ducha Świętego na Najświętszą Marię Pannę i apostołów zgromadzonych w wieczerniku. Przez ręce apostołów zaś zstępowała moc Ducha Świętego na wiernych w sakramencie Bierzmowania. W mieście Samarii, stolicy narodu samarytańskiego, wielu mieszkańców przyjęło Chrzest św. z ręki Filipa diakona. Wtedy przybyli apostołowie, aby im udzielić

sakramentu Bierzmowania. Opowiada o tym Pismo św., jak następuje: „Usłyszawszy apostołowie, którzy byli w Jeruzalem, że Samaria przyjęła Słowo Boże, posłali do nich Piotra i Jana. Którzy gdy przyszli, modlili się za nimi, aby wzięli Ducha Świętego. Tedy na nich wkładali ręce i brali Ducha Świętego”.

3. Łaski Bierzmowania.

Sakrament Bierzmowania pomnaża łaskę uświęcającą, udziela mocy Ducha Świętego, abyśmy jako żołnierze Chrystusowi mężnie wyznawali wiarę św. Męstwo chrześcijańskie okazuję, gdy walczę śmiało z wrogami duszy, gdy bronię wiary i Kościoła wobec niedowiarków, gdy wypełniam otwarcie praktyki religijne, chodząc na Mszę św., do spowiedzi, zachowując posty itd.

4. Przygotowanie do Bierzmowania.

Sakrament Bierzmowania powinien przyjąć każdy katolik, jeżeli ma ku temu sposobność. Kto by z niedbalstwa nie przyjął tego sakramentu, popełniłby grzech.

Sakrament Bierzmowania trzeba przyjąć w stanie łaski uświęcającej. W tym celu idziemy przedtem do spowiedzi i Komunii św. Winniśmy też przed Bierzmowaniem pouczyć się z katechizmu o tym sakramencie i pomodlić się gorąco do Ducha Świętego za przykładem apostołów, którzy przed Zielonymi Świątkami trwali na modlitwie przez dziesięć dni.

5. Obowiązki Bierzmowania.

Bierzmowanie jest dopełnieniem Chrztu św., albowiem chrześcijanin przez ten sakrament staje się żołnierzem Chrystusowym. Odtąd winien on wiarę w Chrystusa nosić nie tylko cicho w sercu, lecz wyznawać ją otwarcie przed ludźmi, bronić jej i być apostołem Chrystusowym przez swój dobry przykład.

Zapamiętaj sobie:

Bierzmowanie jest to sakrament, w którym chrześcijanin przez ręce biskupa otrzymuje moc Ducha Świętego.

Sakrament Bierzmowania pomnaża łaskę uświęcającą,

udziela mocy Ducha Świętego, abyśmy jako żołnierze Chrystusowi meżnie wyznawali wiarę św.

Sakrament Bierzmowania powinien przyjąć każdy katolik, jeżeli ma ku temu sposobność.

39. O UCZĘSZCZANIU DO SPOWIEDZI I KOMUNII ŚW.

1. Przygotowanie do spowiedzi św. Uczyliśmy się w ubiegłym roku o spowiedzi i o Komunii św., by przystąpić do stołu Pańskiego. Odtąd już przez całe życie mamy regularnie i godnie przyjmować sakramenta św.

Spowiedź św. nie tylko gładzi grzechy, ale daje także łaskę do wytrwania w dobrym. Dlatego nie trzeba czekać ze spowiedzią tak długo, aż popełnimy ciężki grzech, nie potrzeba też czekać do wspólnej spowiedzi szkolnej, lecz chwalebną jest rzeczą przystępować do spowiedzi św. częściej, choćby co miesiąc. Kto by jednak popełnił cięższy grzech, powinien bez zwłoki za niego żałować z miłości ku Panu Bogu; kto trwa w grzechu ciężkim, naraża duszę swą na niebezpieczeństwo i pozbawia się zasług dla nieba.

2. Pięć warunków do godnego przyjęcia sakramentu Pokuty. Przy rachunku sumienia przypomnę sobie grzechy od ostatniej spowiedzi św. Przypomnę sobie także, czy na ostatniej spowiedzi nie zapomniałem lub nie zataiłem grzechu śmiertelnego. Rachunek sumienia zrobię podług Dziesięciu Przykazań Bożych. Będę pamiętał przy grzechach śmiertelnych o liczbie i ważnych okolicznościach.

Gdy wzbudzam żal, nie wystarczą same słowa; trzeba żałować z głębi serca.

Postanowienie poprawy powinno być szczere i mocne. Nie można przecież wracać do spowiedzi św. z tymi samymi zawsze grzechami.

Spowiadać mamy się szczerze i bez lęku, tak jakbyśmy klęczeli u stóp miłosiernego Zbawiciela.

Pokutę trzeba odprawić jak najprędzej. Poza pokutą sakramentalną możemy także pokutować dobrowol-

nie, możemy znosić cierpliwie ból i przykrości, i zyskiwać odpusty, czy to dla siebie, czy dla dusz czyścowych.

3. Przygotowanie do Komunii św. Kościół nakazuje wiernym przyjmować Komunię św. przynajmniej raz w roku około Wielkanocy.

Poza tym zachęca Kościół, byśmy przystępowali do Komunii św. jak najczęściej, nawet codziennie.

Młodzież powinna szczególnie chętnie uczęszczać do Stołu Pańskiego, pamiętając, jak bardzo Pan Jezus kochał dzieci. Oto słowa Pana Jezusa do apostołów: „Dopuszczcie dziatkom przyjść do mnie, a nie zakazujcie im”.

Do Komunii św. mamy chodzić nie dla zwyczaju ani dla pochwały ludzkiej, lecz dla miłości Boga i dla dobra duszy. Kto ma na duszy grzech śmiertelny, jest zobowiązany pójść przedtem do spowiedzi; kto ma grzech powszedni, nie jest zobowiązany do spowiedzi; niechaj przeprosi jednak Pana Jezusa za popełnione winy.

4. Modlitwy przy Komunii św. Boskiego Gościa winniśmy przywitać godnie. Dlatego wzbudzamy przed Komunią św. akt wiary, nadziei i miłości oraz żalu. Witamy Pana Jezusa z serdecznym pragnieniem. Wyznajemy pokornie niegodność swoją powtarzając za kapłanem: „Panie, nie jestem godzien, abyś wszedł do przybytku serca mego, ale rzeknij tylko słowem, a będzie zbawiona dusza moja”.

Po Komunii św. podziękujemy Panu Jezusowi za wielką łaskę, iż wstąpił do duszy naszej. Przedłożymy Mu potrzeby i troski swoje, polecimy Mu bliskich swoich, Kościół i Ojczyznę.

W końcu zmówmy jedną z modlitw odpustowych, aby uzyskać odpuszczenie kar doczesnych dla siebie lub dla dusz w czyśćcu.

Przystępując do Komunii św. będziemy modlić się nie tylko z książeczki, ale przede wszystkim z głębi serca.

Kto nie może przystąpić do Komunii św., niech wzbudzi pragnienie przyjęcia Pana Jezusa. Pobożny ten

akt nazywa się Komunią duchową. Czerpiemy z niej dla duszy obfite łaski.

5. Łączność z Chrystusem Panem i całym Kościołem.
Słowo Komunia oznacza zjednoczenie. Komunia św. bowiem łączy duszę naszą najściślej z Panem Jezusem wedle słów Jego: „Kto pożywa mego Ciała a pije moją Krew, we mnie mieszka, a ja w nim”.

Zarazem Komunia św. łączy wszystkich wiernych w jedną rodzinę, której głową jest Chrystus.

Zapamiętaj sobie:

Sakrament Pokuty jest to sakrament, w którym kapłan w zastępstwie Pana Jezusa odpuszcza człowiekowi grzechy.

Najważniejszą rzeczą przy sakramencie Pokuty jest żal za grzechy.

Mam żałować za grzechy z miłości ku Bogu: że obraziłem najwyższego Pana, godnego wszelakiej miłości; jest to **żal doskonały**.

Mogę też żałować za grzechy z bojaźni przed Bogiem: że utraciłem niebo, a zasłużyłem na piekło lub czyściec; jest to **żal niedoskonały**.

Trzeba spowiadać się koniecznie ze wszystkich grzechów śmiertelnych, a dobrze jest spowiadać się także z grzechów powszednich.

Kto umyślnie zataił grzech śmiertelny, winien nie tylko powtórzyć spowiedź, ale także wyznać, że zataił grzech śmiertelny.

Kto zapomniał wyznać grzech śmiertelny, odpawił spowiedź ważną, a grzech zapomniany wyzna na następnej spowiedzi.

W Najświętszym Sakramencie jest obecny żywy Pan Jezus z ciałem i z krwią, z bóstwem i człowieczeństwem.

Pana Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie mam często nawiedzać, a w kościele być skromnym i pobożnym.

Msza św. jest to bezkrwawa ofiara Nowego Zakonu.

Podczas Mszy św. mam

łączyć modlitwy swoje z modlitwą kapłana,

unikać dobrowolnych roztargnień.

W Komunii św. przyjmuję Pana Jezusa pod postacią chleba.

Komunię św. przyjmuje niegodnie, kto wie, że ma grzech śmiertelny, a jednak przystępuje do Stołu Pańskiego.

Przy Komunii św. duchowej wzbudzamy pragnienie przyjęcia Pana Jezusa.

40. O OSTATNIM NAMASZCZENIU

1. Kapłan u chorego. Zanim kapłan przyjdzie do chorego, należy przygotować w pokoju chorego następujące rzeczy: stolik nakryty obrusem, na nim krzyż między dwiema świecami, wodę święconą, szklanekę wody, łyżkę oraz nieco waty.

Kapłan wchodząc do pokoju mówi na powitanie: „Pokój temu domowi“; potem pokrapia święconą wodą łoże chorego i pokój, modląc się, aby anioł Boży wziął domowników w opiekę swoją. Chory spowiada się i przyjmuje Komunię św., czyli wiatyk jako pokarm na drogę wieczności. Okruszynki, które by po Komunii św. pozostały, zgarnia kapłan do łyżki z wodą i podaje choremu.

Następuje Ostatnie Namaszczenie. Po modlitwie wstępnej namaszcza kapłan olejem św. oczy, uszy, nozdrza, usta, dłonie i stopy chorego, mówiąc: „Przez to święte namaszczenie i przez najdobrotliwsze miłosierdzie swoje niech ci odpuści Pan, cokolwiek przewiniłeś wzrokiem, słuchem itd. Amen“. Potem prosi kapłan Pana Boga o ulgę dla duszy chorego i o zdrowie dla ciała. Miejsca namaszczone ociera kapłan watą, którą następnie należy spalić.

Na zakończenie udziela kapłan choremu odpustu zupełnego. Aby go uzyskać, winien chory wymówić imię Jezus ustami lub choćby myślą i ofiarować cierpienie swoje Bogu.

2. Ustanowienie Ostatniego Namaszczenia. Pan Jezus za życia swego ziemskiego chętnie nawiedzał chorych, przynosił im ulgę w cierpieniach, cudownie przywracał im zdrowie, uwalniał dusze ich od grzechów i wlewał w serca pokój Boży.

Pan Jezus i dziś chce nam pomóc w chorobie. Dlatego ustanowił sakrament Ostatniego Namaszczenia. Chory więc nie powinien bać się tego sakramentu, lecz przyjąć go z poddaniem się woli Bożej, póki jeszcze jest przytomny. Krewni zaś mają święty obowiązek wezwać

kapłana póki czas, aby chory z ich winy nie umarł bez ostatnich sakramentów. Należy zawołać kapłana nawet wtedy, gdy chory jest nieprzytomny; przez sakrament Ostatniego Namaszczenia bowiem otrzyma taki chory łaskę Boską, jeżeli przedtem wzbudził żal za grzechy albo też wzbudzi go po odzyskaniu przytomności.

3. Skutki Ostatniego Namaszczenia. Ostatnie Namaszczenie pomaga duszy chorego, ale także ciału jego.

Pomaga duszy, bo

odpuszcza grzechy i kary, a pomnaża łaskę uświęcającą,

daje pomoc w cierpieniu i przy konaniu.

Pomaga także ciału, bo przynosi często ulgę w chorobie, a nawet zdrowie.

4. Szczęśliwa śmierć. Codziennie w pacierzu prosimy Matkę Boską, aby modliła się za nami grzesznymi teraz i w godzinę śmierci naszej. W suplikacjach śpiewamy: Od nagłej i niespodziewanej śmierci zachowaj nas, Panie. Szczęśliwa śmierć jest wielką łaską Bożą. O taką śmierć mamy modlić się już za młodu; na taką śmierć mamy sobie zasłużyć przez pobożne życie; albowiem jakie życie, taka śmierć.

Patronami dobrej śmierci są św. Józef i św. Barbara.

Zapamiętaj sobie:

Ostatnie Namaszczenie jest to sakrament, w którym chrześcijanin niebezpiecznie chory otrzymuje przez namaszczenie i modlitwę kapłana pomoc dla duszy, a często także dla ciała.

Co sprawia Ostatnie Namaszczenie w duszy człowieka?

Jakie są skutki Ostatniego Namaszczenia dla ciała?

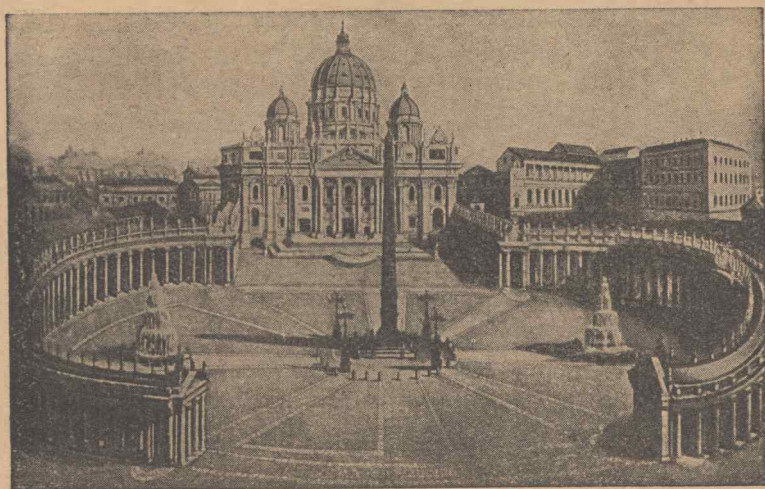
41. O KAPŁAŃSTWIE

1. Pan Bóg ustanowił kapłanów. W Starym Zakonie ustanowił Pan Bóg do służby w świątyni arcykapłana i kapłanów. Kapłani składali Bogu codziennie ofiary, odprawiali obrzędy św. i nauczali lud.

W Nowym Zakonie ustanowił Pan Jezus biskupów i kapłanów, aby w Jego zastępstwie sprawowali Najśw. Ofiarę, udzielali sakramentów św., nauczali wiary św. i jako duszpasterze prowadzili wiernych do nieba. Dlatego mamy patrzeć na kapłanów jako na wybrańców Bożych, bo Pan Jezus wyraźnie powiedział: „Nie wyście mnie wybrali, lecz ja was wybrałem i postanowiłem was”.

2. Święcenia kapłańskie. Święceń kapłańskich udziela biskup. Przy święceniach biskup wkłada ręce na głowę przysięgo kapłana ubiera go w stulę i ornat,

Watykan.

namaszcza ręce jego olejem św., podaje mu patenę z hostią i kielich z winem na znak, że jako kapłan ma odprawiać Mszę św. Na koniec udziela mu władzy odpuszczania grzechów powtarzając słowa Pana Jezusa: „Którym odpuscicie grzechy, są im odpuszczone; a którym zatrzymacie, są zatrzymane”.

3. Stopnie stanu duchownego. Na czele Kościoła stoi Ojciec św., czyli papież. Jest on następcą św. Piotra i namiestnikiem Kościoła Chrystusowego. Jako oznakę

swej godności nosi papież na głowie tiarę, czyli potrójną koronę, która wyraża potrójną władzę: nauczycielską, kapłańską i pasterską; pastorał papieski jest ozdobiony u góry potrójnym krzyżem; papież nosi na sobie białą sutannę i złoty krzyż na piersiach. Papież jest ojcem chrześcijaństwa i nieomylnym nauczycielem Kościoła.

Papież mieszka w Watykanie. Przedstawicielami papieża w innych krajach są nuncjusze papiescy. Chorągiew papieska ma kolory biały i złoty.

Papież rządzi Kościołem bez przerwy, od św. Piotra do dziś. Między nimi było wielu męczenników i świętych. Majestat otaczający dwór papieski w Rzymie, przypomina nam, że papież jest namiestnikiem Chrystusa chwalebne go, który króluje w niebie. Wierni zaś radują się, gdy Ojciec św. jest szanowany i otaczany cziłą wśród narodów ziemi.

Papieża obierają kardynałowie. Oznaką godności kardynalskiej jest szata purpurowa.

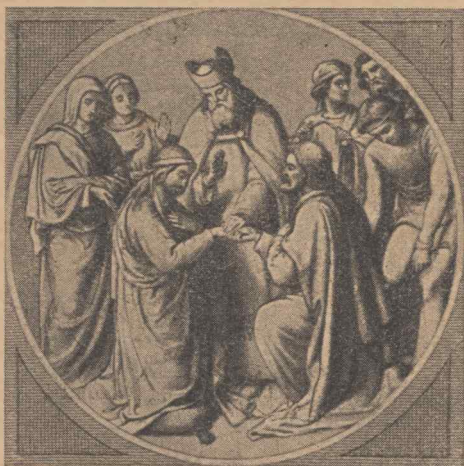
Na czele diecezji stoi biskup. Biskup uczy wiernych wiary św. przez listy pasterskie i kazania; udziela sakramentów św., szczególnie Bierzmowania i Kapłaństwa; sprawuje rządy nad diecezją. Oznaką godności biskupiej są: sutanna fioletowa, mitra, pastorał, pierścień i krzyż na piersiach.

Wśród biskupów polskich jest pięciu arcybiskupów: arcybiskup gnieźnieński-poznański, warszawski, krakowski, lwowski i wileński. Między biskupami państwa prymas zajmuje pierwsze miejsce.

Kościół biskupi zwie się katedrą. Radę biskupią tworzą kanonicy. Prałatami mianuje się mężów uczonych, pobożnych i szczególnie zasłużonych około Kościoła.

Parafią zarządza proboszcz. Proboszcz uczy parafian wiary św., odprawia za nich Najśw. Ofiarę, udziela im sakramentów św. i spełnia posługi kapłańskie. Opiekuje się parafianami jako ich ojciec duchowny i dusz-pasterz. — Wikariusz jest pomocnikiem proboszcza.

4. Godność kapłańska. Kapłan jest zastępcą Chrystusa Pana, pośrednikiem między Bogiem i ludźmi, ojcem duchownym, który prowadzi nas do nieba. Dlatego mamy kapłana czcić, słuchać i pomagać mu. Pan Jezus powiedział: „Kto was słucha, mnie słucha; kto wami gardzi, mną gardzi“. Ojcowie nasi odznaczyli się zawsze wielką czcią dla stanu kapłańskiego.

Zaślubiny Matki Boskiej.

I my winniśmy pomagać kapłanowi, modlić się za niego, bronić od wrogów, wspierać ofiarami.

Kościół każe nam modlić się o dobrych kapłanów, zwłaszcza w suchedni.

Kapłanem może zostać, kto ma powołanie do stanu duchownego. Znakiem powołania jest: zdolność i chęć do służby Bożej, uczciwe i pobożne życie oraz wola biskupa. Łaskę powołania można wyprosić sobie modlitwą i cnotą.

Zapamiętaj sobie:

Sakrament Kapłaństwa jest to sakrament, w którym kapłan otrzymuje z rąk biskupa władzę kapłańską.

Stopnie stanu duchownego są następujące:

- papież stoi na czele Kościoła;
- biskup stoi na czele diecezji;
- proboszcz zarządza parafią.

Kapłan jest zastępcą Chrystusa Pana, pośrednikiem między Bogiem a ludźmi, ojcem duchownym, który prowadzi nas do nieba.

Kapłana mam czcić, słuchać i pomagać mu.

42. O MAŁŻEŃSTWIE

1. Świętość Małżeństwa. W Kanie Galilejskiej odbywały się gody weselne. Była na nich także Matka Jezusowa. Zaproszono też Jezusa wraz z uczniami. Podczas uczty zabrakło wina. Wtedy Pan Jezus na prośbę Matki Najświętszej uczynił pierwszy swój cud i zamienił wodę w wino. Pan Jezus cudem tym objawił chwałę swą, a uczniowie uwierzyli w Niego.

Pan Jezus przez udział swój w weselu uświęcił obrzęd ślubny i małżeństwo. Także w naukach swych Zbawiciel nieraz przypominał, że sam Pan Bóg ustanowił małżeństwo w raju, gdy dał Adamowi Ewę za żonę. Pan Jezus podniósł małżeństwo do godności sakramentu i pouczał, że związek małżeński jest święty i nierozzerwalny. Tylko śmierć może małżonków rozłączyć.

Z łaski Bożej mamy ojca i matkę i rodzinę, w której żyjemy. Szczęśliwe jest dziecko, które ma dom rodzinny. Za to szczęście trzeba Bogu gorąco dziękować i prosić o błogosławieństwo Boże dla ojca, matki i rodzeństwa. Rodziny nasze powinny być podobne do Rodziny św. w Nazarecie.

2. Obrzędy ślubne. Przed ślubem śpiewa się hymn do Ducha Świętego: *Veni Creator Spiritus* — „Przybądź, Duchu Stworzycielu”. Kapłan poświęca obrączki ślubne i wkłada je na palce nowożeńcom. Następnie wiąże ręce ich stułą, a nowożeńcy wobec świadków oświadczają: „Biorę sobie ciebie za żonę — biorę sobie ciebie za męża”. Wreszcie kapłan błogosławi nowożeńców w imieniu Kościoła.

3. Łaski sakramentu Małżeństwa. W sakramencie Małżeństwa daje Pan Bóg małżonkom łaskę i pomoc, aby mogli zgodnie żyć z sobą aż do śmierci i wychowywać po chrześcijańsku dzieci swoje.

4. Rodzina niechrześcijańska. Jak wielkie dobrodziejstwo wyświadczył nam Pan Jezus przez to, że ustanowił rodzinę chrześcijańską, poznajemy wyraźnie, gdy patrzymy na los rodziny niechrześcijańskiej.

W rodzinach niekatolickich istnieją rozwody; ojciec opuszcza matkę, dzieci stają się sierotami za życia rodziców.

W Bolszewii dzieci takie błakają się tysiącami po kraju w nędzy i opuszczeniu.

Tylko rodzina chrześcijańska może nam zapewnić szczęśliwą młodość i dobre wychowanie; tylko z rodziny chrześcijańskiej wyrosną dobrzy katolicy i prawi obywatele.

Zapamiętaj sobie:

Małżeństwo ustanowił Pan Bóg w raju, Pan Jezus zaś podniósł małżeństwo do godności sakramentu.

Jakie łaski daje Pan Bóg w sakramencie Małżeństwa?

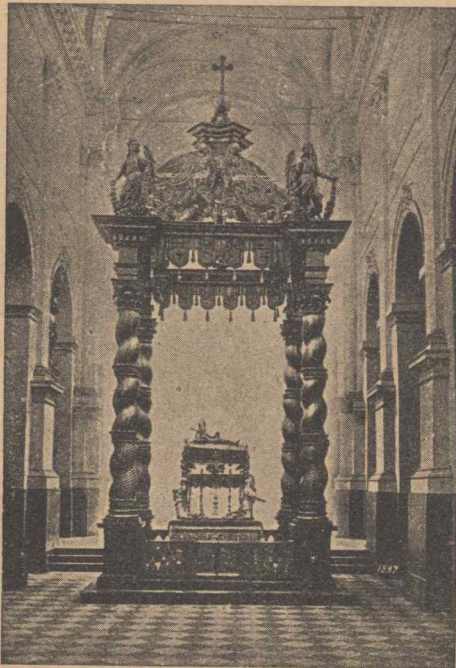
Związek małżeński trwa z woli Pana Jezusa aż do śmierci jednego z małżonków.

VII

SŁYNNNE KOŚCIOŁY W POLSCE

43. BAZYLIKA GNIEŹNIĘSKA I KATEDRA KRAKOWSKA

Naród polski odznacza się szczerą pobożnością i wielką gorliwością w służbie Bożej. Zewnętrznym wyrazem tej pobożności są:

Grób św. Wojciecha w katedrze gniezn.

Boże Męki rozsiane po całym kraju; krzyże, figury świętych przy drogach i miastach, na rynkach miast i miasteczek;

cudowne obrazy, do których pielgrzymują pobożne rzesze ludu;

stacje i kaplice poświęcone Męce Pańskiej, zwane kalwariami według góry Kalwarii, na której Pan Jezus był ukrzyżowany. Szczególnie znane są: Kalwaria Zebrzydowska, kalwaria w Wejherowie na Pomorzu, w Ujściu i Pakości w Wielkopolsce itd.;

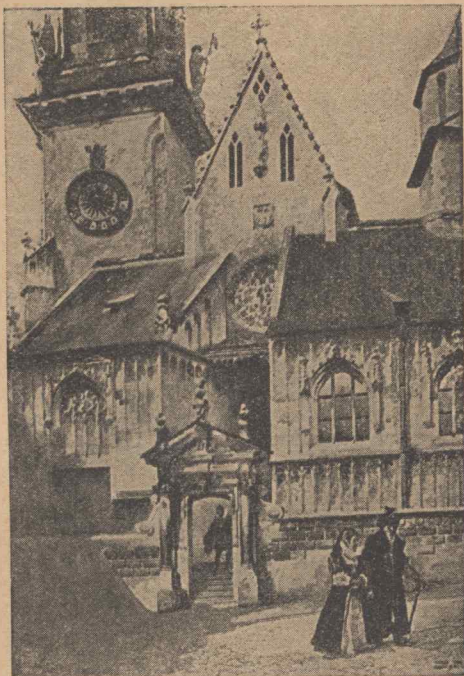
kościóły po miastach i miasteczkach, od drewnianych kościółków wiejskich do wspaniałych świątyń i katedr biskupich.

Oto kilka słynnych miejsc świętych związanych z dziejami narodu polskiego.

1. Bazylika Gnieźnieńska. Na fundamentach starej świątyni pogańskiej w Gnieźnie zbudował Mieszko I ku pamięci zmarłej żony swej Dąbrówki kościół i tam zwłoki jej pochował. Spoczywają one do dziś w podziemiach pod wielkim ołtarzem. Do tej świątyni przeniósł Bolesław Chrobry, syn Mieszka i Dąbrówki, relikwie

św. Wojciecha biskupa, umęczonego przez pogańskich Prusaków. Do grobu św. Wojciecha pielgrzymował cesarz niemiecki Otton III. Wtedy to powstało arcybiskupstwo gnieźnieńskie. Gniezno jest stolicą Prymasa Polski.

Przechodząc obok spiżowego pomnika króla Bolesława Chrobrego, przez starożytne drzwi spiżowe, na których są wyrte obrazy z życia św. Wojciecha, wchodzimy do katedry. W środku głównej nawy jest ołtarz, nad nim srebrna trumna z relikwiami św. Wojciecha, spoczywająca na barkach czterech klęczących postaci: rycerza, kapłana, mieszczanina i kmiotka. Nad ołtarzem i trumną wznosi się wspaniały baldachim na czterech kolumnach.

Wejście do katedry na Wawelu.

Dawnym obyczajem śpiewają tu w niedziele i święta przed sumą klerycy pieśń: Bogurodzica.

Z daleka już są widoczne dwie wysokie wieże katedry; w jednej z nich wisi dzwon „Wojciech”, największy wymiarami po krakowskim „Zygmuncie”.

Klasztor Jasnogórski.

Bazylika gnieźnieńska była świadkiem wielkich zdarzeń w dziejach Polski od jej zarania do dziś.

2. Katedra krakowska na Wawelu.

Na wzgórzu wawelskim w bliskości zamku królewskiego wznosi się wspaniała katedra królewska, poświęcona czci św. Stanisława biskupa, męczennika, ozdobiona rzeźbami i malowidłami wielkich artystów.

W środku katedry widzimy ołtarz św. Stanisława, nad nim srebrną trumnę podtrzymywaną przez czterech klęczących aniołów; w trumnie znajdują się relikwie św. Stanisława biskupa.

Katedra jest otoczona wieńcem pięknych kaplic, wśród których najwspanialszą jest kaplica Zygmuntowska.

W bocznej nawie katedry stoi ołtarz z cudownym krzyżem, przed którym modliła się ongi królowa Jadwiga.

W podziemiach katedry znajdują się groby królów polskich, rodzin ich oraz znakomitych synów narodu: Kościuszki, księcia Józefa Poniatowskiego i Mickiewicza. Jako ostatni spoczął tam Marszałek Józef Piłsudski.

Z wieży Zygmuntowskiej odzywa się potężnym głosem „Zygmunt” w wielkie święta kościelne lub uroczystości narodowe.

W Gnieźnie i Krakowie dwaj święci patronowie nasi trzymają straż nad polską krainą.

44. JASNA GÓRA I OSTRĄ BRAMĄ

1. Jasna Góra.

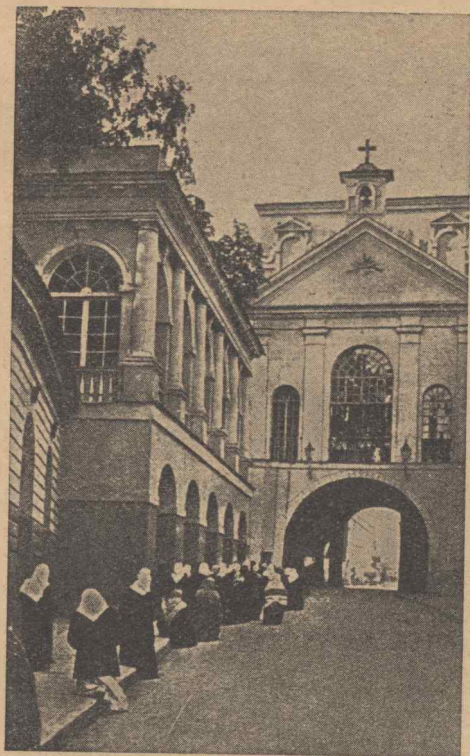
Klasztor Jasnogórski w Częstochowie jest stolicą Matki Boskiej, Królowej Polski. Słynie cudownym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej. Przed wiekami znajdował się ten obraz w mieście Bełz, kilka mil na północ od Lwowa. Dla niebezpieczeństwa gromadzącego ze strony hord tatarskich przeniósł książę Władysław opolski obraz na bezpieczniejsze miejsce do klasztoru Jasnogórskiego i oddał go pod opiekę oo. paulinów.

M. B. Częstochowska.

Jasna Góra zasłynęła szczególnie w czasie najazdu Szwedów na Polskę za czasów króla Jana Kazimierza. Cała prawie Polska była już zalana potopem szwedzkim.

Jeden tylko klasztor Jasnogórski z garstką rycerzy, ludu i zakonników pod przewodem przeora Augustyna Kordeczkiego miał odwagę oprzeć się potędze szwedzkiej. Podczas oblężenia przeor obchodził mury w procesji z Najśw. Sakramentem, wśród śpiewu pobożnych pieśni, polecając klasztor i ojczyznę opiece Matki Boskiej. Maria wysłuchiwała błagalnych prośb. Szwedzi ze wstydem odstąpili od oblężenia, a Polacy podniesieni na duchu wypędzili najeźdźców z kraju.

Ulica Ostrobramska.

Klasztor otoczony jest wysokim murem. Przez piękne bramy i dziedzińce wchodzimy do wnętrza. Przytulona do wspólniejszej bazyliki Jasnogórskiej stoi kaplica z cudownym obrazem. Dzień w dzień schodzą się tam pątnicy z całej Polski, by pomodlić się u stóp Matki Boskiej.

Szczególnie uroczysta jest chwila odsłonięcia cudownego obrazu o wczesnej, rannej godzinie. Z chóru grają na trąbach uroczysty hejnał. Równocześnie unosi się powoli zasłona na obrazie.

Drogie kamienie błyszczą na szatach Matki Boskiej i Dzieciątka. Odsłaniają się ciemne oblicza, aż wreszcie obraz cudowny, taki nam znany, ukochany od dziecięcych lat, patrzy na nas w całym swym majestacie. Jakoby jeden

jęk wyrywa się z piersi ludu, wyciągają się ku Matce Boskiej ręce błagalne, słysząc ciche łkania, a usta szepcą gorące, serdeczne modły...

2. Ostra Brama. Drugą stolicą Matki Boskiej jest Ostra Brama wileńska. Idąc ulicą Ostrobramską przechodnie z czcią zdejmują nakrycia głowy; wielu pada na kolana. Bo oto nad bramą w małej kaplicy jaśnieje obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej, otoczony złocistymi promieniami.

Przed tym obrazem zanosili modły Polacy w czasach niewoli. U stóp jego klęczał Mickiewicz, gdy opuszczał ojczyznę, by pójść na wygnanie. Dziś naród wolny modli się i śpiewa u stóp Matki Boskiej Ostrobramskiej, a przez radio docierają te rzewne pieśni do najdalszych zakątków Polski.

M. B. Ostrobramska.

„Panno święta, co Jasnej bronisz Częstochowy,
I w Ostrej świecisz Bramie”

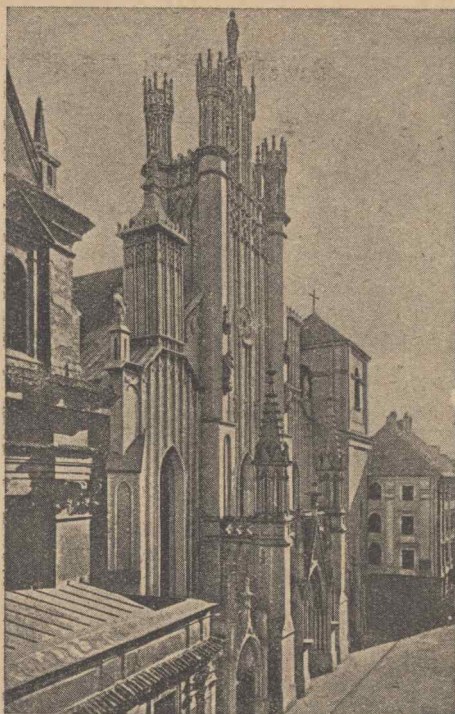
módl się za nami!

45. KATEDRA WARSZAWSKA I LWOWSKA

1. Katedra Warszawska. Przy wąskiej ulicy, która prowadzi od Zamku królewskiego do Starego Miasta,

wznosi się katedra Św. Jana. Pamięta ona wielkie chwile z dziejów narodu polskiego, radosne i bolesne.

Z ambony tej katedry głosił kazania wielki i świętobliwy kaznodzieja ks. Piotr Skarga. Gromił rozrzutność, niezgodę i nieposzanowanie władzy, a wzywał gorącymi słowami do miłości ojczyzny wołając: „Która jest pierwsza i zasłużeńsza matka jako ojczyzna, od której imię macie i wszystko, co macie, od niej jest! Która gniazdem

Katedra św. Jana w Warszawie.

jest matek wszystkich... i koroną dóbr waszych wszystkich”.

Zbyt późno posłuchał naród przestroż Skargi. Dopiero 3 maja 1791 r. uchwalono mądrą konstytucję dla dobra narodu. Wtedy w radosnym pochodzie ruszyli posłowie z sali sejmowej do katedry Św. Jana, aby tam zaśpiewać dziękczynne *Te Deum*.

W tej samej katedrze gromadzą się dziś w wielkie święta narodowe przedstawiciele państwa polskiego: rząd, wojsko, obywatelstwo i

ambasadorowie obcych państw — obraz wolnej Polski, składającej hołd Panu Bogu.

W podziemiach katedry spoczywają zwłoki wielkiego pisarza Henryka Sienkiewicza, który ku pokrzepieniu

serc polskich napisał „Ogniem i mieczem”, „Potop”, „Pana Wołodyjowskiego” i wiele innych wspaniałych powieści.

2. Katedra Lwowska. Po cudownym uwolnieniu Jasnej Góry od oblężenia szwedzkiego król Jan Kazimierz, powróciwszy z wygnania, udał się do Lwowa. Tam w katedrze przed obrazem Matki Boskiej Łaskawej w obecności nuncjusza apostołskiego Piotra Włodona, w otoczeniu senatu i szlachty, padł na kolana i złożył uroczysty ślub: że obiera Najśw. Marię Pannę Patronką i Królową Polski, że naród polski Królowej swej zawsze szczególną cześć oddawać będzie, że król

Katedra łacińska we Lwowie.

wyjedna u Ojca św. osobną uroczystość jako dowód wdzięczności dla Matki Boskiej. Ktokolwiek dziś odwiedza katedrę Lwowską, wspomina ze wzruszeniem tę wielką chwilę w dziejach Polski.

Po cudzie nad Wisłą, 15 sierpnia 1920 r., kiedy zwycięskie wojska polskie powstrzymały pod murami Warszawy nawałę bolszewicką, Polacy dopełnili ślubu Kazimierzowego. Papież Pius XI, który podczas wojny bolszewickiej był nuncjuszem w Warszawie, na prośbę biskupów polskich zarządził, abyśmy odtąd w dzień 3 maja oddawali cześć Matce Boskiej jako Królowej Polski.

SPIS RZECZY

	Str.
I. O wierze chrześcijańskiej.	
1. O krzyżu świętym	3
2. O wierze	4
3. O Bogu w Trójcy Świętej Jedynym	7
4. O stworzeniu aniołów i ludzi	9
5. Jezus Chrystus Syn Boży	11
6. O Matce Boskiej	12
7. Życie i nauka Pana Jezusa	15
8. Męka i śmierć Pana Jezusa	16
9. Zmartwychwstanie i Wniebowstąpienie Pańskie	18
10. O Duchu Świętym	21
11. O Kościele św.	22
12. O rzeczach ostatecznych	25
II. O nadziei i modlitwie.	
13. O nadziei chrześcijańskiej	28
14. Obowiązek modlitwy	31
15. Wzory modlitwy	33
16. Główne modlitwy nasze	36
III. O miłości Boga i bliźniego.	
17. O miłości Boga	39
18. O miłości samego siebie	41
19. O miłości bliźniego	43
20. O miłości nieprzyjaciół	45
IV. O przykazaniach.	
21. Dziesięć przykazań Bożych	48
22. Nie będziesz miał bogów cudzych przede mną	50
23. O czci świętych Pańskich	52
24. Nie będziesz brał imienia Pana Boga swego nadaremno	54
25. Pamiętaj, abyś dzień święty święcił	57
26. Czcij ojca i matkę swoją	60
27. Nie zabijaj	62
28. Nie cudzołóż	64
29. Nie kradnij	66
30. Nie mów fałszywego świadectwa przeciw bliźniemu swemu	67

	Str.
31. Nie pożądaj żony bliźniego swego. Ani żadnej rzeczy, która jego jest	69
32. Pięć przykazań kościelnych	72
 V. O cnocie i o grzechu.	
33. O sprawiedliwości chrześcijańskiej	75
34. Cnoty wieku dziecięcego	77
35. O grzechu	80
 VI. O sakramentach św.	
36. O łasce i sakramentach w ogólności	83
37. O chrzcie św.	86
38. O bierzmowaniu	88
39. O uczęszczaniu do spowiedzi i Komunii św.	90
40. O ostatnim namaszczeniu	93
41. O kapłaństwie	94
42. O małżeństwie	98
 VII. Słynne kościoły w Polsce.	
43. Bazylika gnieźnieńska i Katedra krakowska	100
44. Jasna Góra i Ostra Brama	103
45. Katedra warszawska i lwowska	105

ZOFIA KOSSAK - SZCZUCKA

K U S W O I M

Cena zł 3.50

Wyjątek ze str. 139 i 140

Mikołaj Grigoriewicz, „komandir” oddziału krasnoarmiejców, lustrujący granicę, rozsiadł się w izbie, w towarzystwie dwóch podwładnych i jednego przedstawiciela władzy cywilnej. Kazali dać sobie jeść, jajecznicę ze słoniną i sera. Gospodyni z płaczem przysięgała, że nie posiada nic w spiżarni, lecz po chwili smakowity zapach smażonej sperki przesączył się aż do komórki. Niepożądana goście jedli żarłocznie, głośno, rozprawiając żywo.

— A to co za drzwi? — zapytał nagle komandir.

— To chlew... pusty, bo świnie zarekwirowali jeszcze wiosną... Chcecie zobaczyć, *towariszcz komandir?*

— Chcę.

— Zaraz otworzę... Jeszcze zimą ja je zabił, żeby świnia do izby nie laźła... Dawaj siekiere, Paraska!

Skurczeni więźniowie przywarli do ściany przerażeni. Irka szczękała głośno zębami.

Lecz Paraska darmo przerzucała polana, szukając hałaśliwie siekiery.

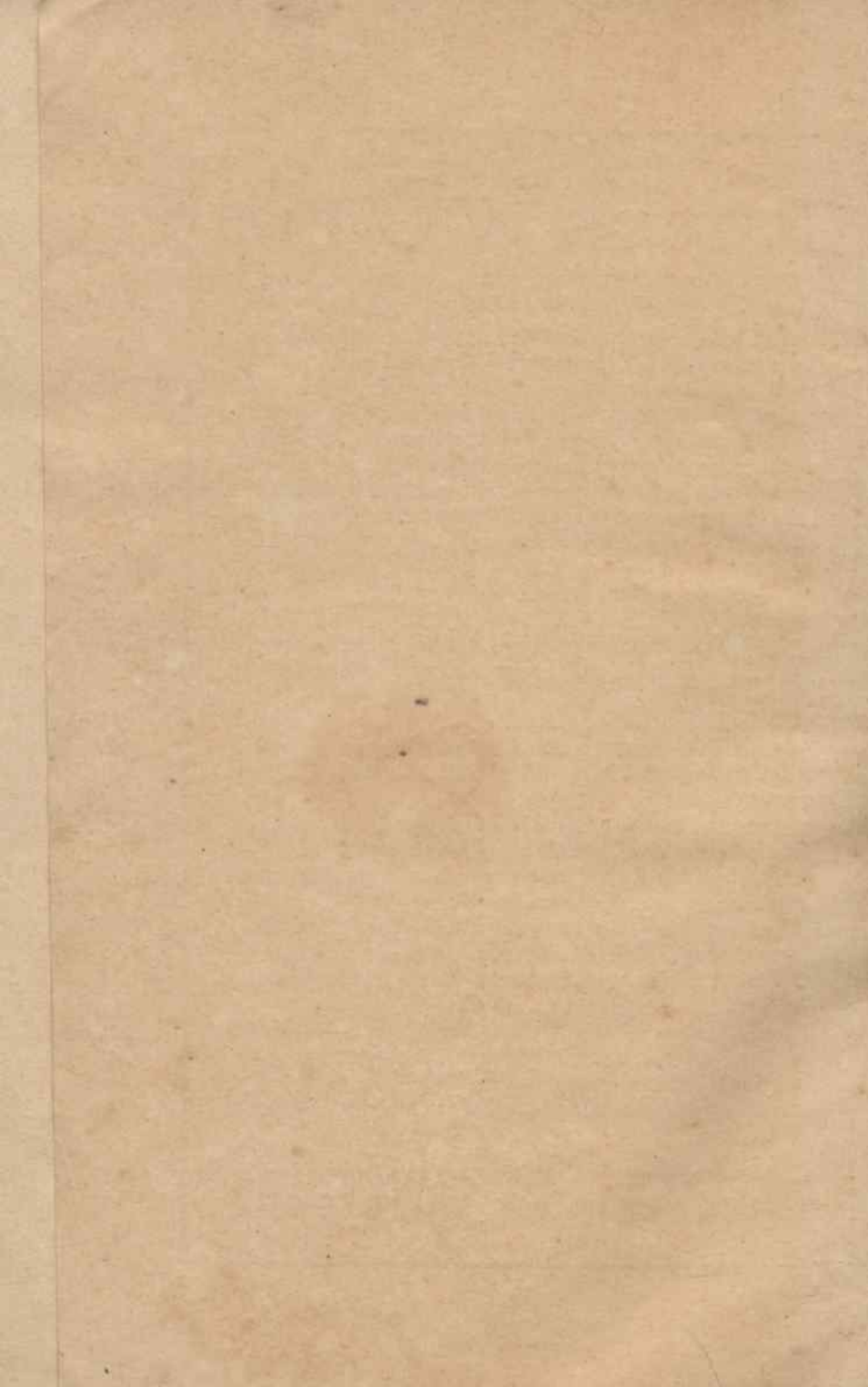
— Nie ma — zdecydowała. — Iwan wziął do lasu... Proś, Mykoła, *komandira*, niech pośle *towariszczów* naokoło... obaczą tamtymi drzwiami... I gwoździ szkoda psuć...

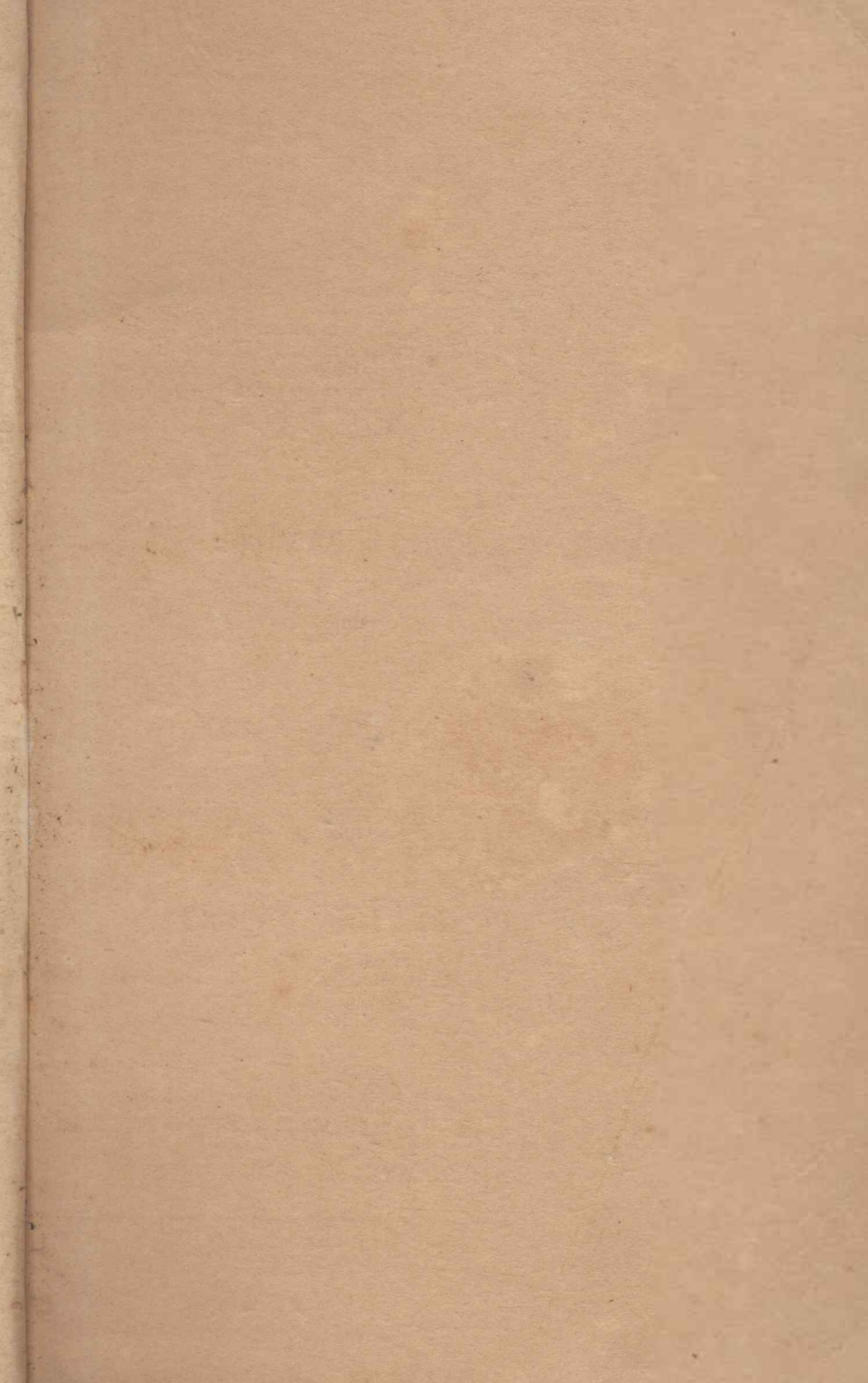
— Można — zgodził się dygnitarz. — Wasylu Mikołajewicz, idźcie z *chazajnem* zobaczyć...

Kroki obu mężczyzn okrzyły chatę, ścichły. Truchlejący uchodźcy czekali z bijącym sercem, co nastąpi.

Co nastąpiło — dowiedzie się z książki, którą poleca

KSIĘGARNIA ŚW. WOJCIECHA

DZIECI!

Czy czytaliście już wymienionę poniżej książkę? Poproście rodziców, aby Wam przynajmniej jedną z nich kupili.

W. B O N S E L S

Marek w lesie

Prześliczna opowieść o małym chłopcu sierocie, który żyjąc w lesie z zupełnym zespoleniu z otaczającą go przyrodą, większą część swego czasu poświęcił na podpatrywanie zwierząt, poznawanie ich zwyczajów i życia. Sam leśnym poddał się prawom i leśny przyjął obyczaj. Z myśliwca strzelającego z łuku do leśnych stworzeń stał się miłośnikiem świata zwierzęcego...

(zł 5,—)

H. G L A S S

Na szlaku chudego wilka

Książka ta jest wzięta wprost z życia, oparta na prawdziwych zdarzeniach i czynach harcerzy na Ukrainie i Podolu w latach rosyjskiej rewolucji.

(zł 4,—)

R. L E I G H T O N

Kiddi, dziecię obozu

Kiddi to chłopak w waszym wieku, półbiały, pół Indianin z Dzikiego Zachodu. Nie tylko walczy dzielnie, prawie jak... Polak, ale jest jakby prawdziwym harcerzem...

(zł 4,50)

W. P R Z Y B O R O W S K I

Myszy, króla Popiela

Autor ten napisał już wiele powieści historycznych dla młodzieży. Tu opisuje legendę o Popielu i myszach. Przeczytaj tę książkę, a dowiesz się z niej dużo pięknych i pouczających rzeczy.

(zł 4,—)

Wszystkie te książki wydała i poleca młodym czytelnikom

KSIĘGARNIA ŚW. WOJCIECHA

POZNAŃ — WARSZAWA — WILNO — LUBLIN